

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DÖVLƏT NEFT ŞİRKƏTİ

**Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartlarına uyğun
Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları**

31 dekabr 2013-cü il

Mündəricat

Müstəqil Auditorun Hesabatı

Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları

Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabat	2
Konsolidasiya Edilmiş Mənfəət və ya Zərər və Digər Məcmu gəlir haqqında Hesabat	4
Konsolidasiya Edilmiş Kapitalda Dəyişikliklər haqqında Hesabat	5
Konsolidasiya Edilmiş Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti haqqında Hesabat	6

Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

1	Qrup və onun əməliyyatları.....	7
2	Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri	7
3	Əhəmiyyətli uçot təxminləri və mülahizələri	22
4	Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi	26
5	Səqmentlər üzrə məlumat	28
6	Maliyyə risklərinin idarə edilməsi	33
7	Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar	39
8	Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və depozitlər	41
9	Məhdudiyyət qoyulmuş pul vəsaitləri və depozitlər	41
10	Ticarət və sair debitor borcları	41
11	Mal-material ehtiyatları	42
12	Sair uzunmüddətli aktivlər	42
13	Sair maliyyə aktivləri.....	43
14	Əsas vəsaitlər	44
15	Qeyri-maddi aktivlər, qudvildən başqa	45
16	Birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiyalar	46
17	Asılı müəssisələrə investisiyalar	50
18	Ticarət və sair kreditör borcları	53
19	Borc öhdəlikləri	53
20	Vergilər üzrə kreditör borcu	56
21	Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər.....	56
22	Öhdəliklər və məsrəflər üzrə sair ehtiyatlar	57
23	Təxirə salınmış gəlir	58
24	Sair uzunmüddətli öhdəliklər	58
25	Alış üzrə təxirə salınmış kreditör borcları.....	59
26	Nizamnamə kapitalı, əlavə ödənilmiş kapital və bölüşdürülməmiş mənfəət	59
27	Gəlirlərin kateqoriyalar üzrə təhlili	60
28	Xərclərin kateqoriyalar üzrə təhlili	60
29	Sair əməliyyat gəliri	60
30	Maliyyə gəliri.....	61
31	Maliyyə xərcləri.....	61
32	Mənfəət vergisi	61
33	Dayandırılmış əməliyyatlar	64
34	Əhəmiyyətli nağdsız investisiya və maliyyələşdirmə fəaliyyətləri.....	65
35	Şərti öhdəliklər, təəhhüdlər və əməliyyat riskləri.....	65
36	Müəssisələrin birləşməsi, qeyri-nəzarət paylarının alınması, biznes olmayan törəmə müəssisənin alınması və qudvil	72
37	Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr	75
38	Hesabat dövründən sonra baş vermiş hadisələr	77

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin Rəhbərliyinə Müstəqil Auditorun Hesabatı

Biz Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin ("Şirkət") və onun törəmə müəssisələrinin (birlikdə "Qrup") 31 dekabr 2013-cü il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və zərər və digər məcmu gəlir, konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesablardan, habelə mühüm mühasibat uçotu prinsipləri və digər izahedici qeydlərin icmalından ibarət olan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin məsuliyyəti

Rəhbərlik hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartlarına uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqqılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarət üzrə məsuliyyət daşıyır.

Auditorun məsuliyyəti

Bizim vəzifəmiz apardığımız audit əsasında həmin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə rəy ifadə etməkdir. Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun olaraq aparmışıq. Bu standartlar bizdən etik normalara riayət etməyi və auditin planlaşdırılması və aparılmasını konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli səhvlərə yol verilmədiyinə kifayət qədər əmin olacaq tərzdə həyata keçirməyi tələb edir.

Auditə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında göstərilən məbləğlər və açıqlamalar barədə audit sübutunun əldə edilməsi üçün prosedurların həyata keçirilməsi daxildir. Seçilmiş prosedurlar auditorun mühakiməsindən, eləcə də fırıldaqqılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli səhvlər riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Bu risklər qiymətləndirilərkən auditor müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilməsi və hazırlanması məqsədilə müəssisənin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması və düzgün təqdim edilməsinə aid olan daxili nəzarət elementlərini nəzərə alır, lakin bu zaman müəssisənin daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmür. Auditə, həmçinin, tətbiq edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyinin və rəhbərlik tərəfindən edilmiş ehtimalların məntiqiliyinin qiymətləndirilməsi, o cümlədən ümumilikdə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi üzrə qiymətləndirmənin aparılması daxildir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Rəy

Bizim fikrimizcə, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2013-cü il tarixinə Qrupun maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartlarına uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

24 iyun 2014-cü il

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabat
(Məbləğlər milyon Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeyd	31 dekabr 2013-cü il	31 dekabr 2012-ci il (yenidən təsnif edilmiş)
AKTİVLƏR			
Cari aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	8	1,223	1,223
Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri	9	82	98
Depozitlər	8	25	79
Ticarət və sair debitor borcları	10	5,304	5,020
Mal-material ehtiyatları	11	1,197	1,273
Sair cari maliyyə aktivləri	13	116	142
Cəmi cari aktivlər		7,947	7,835
Uzunmüddətli aktivlər			
Əsas vəsaitlər	14	11,665	10,777
Qudvil	36	191	203
Qeyri-maddi aktivlər, qudvildən başqa	15	533	576
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiyalar	16	546	438
Asılı müəssisələrə investisiyalar	17	1,328	1,157
Təxirə salınmış vergi aktivi	32	456	492
Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri	13	137	187
Sair uzunmüddətli aktivlər	12	243	201
Cəmi uzunmüddətli aktivlər		15,099	14,031
CƏMİ AKTİVLƏR		23,046	21,866
KAPİTAL			
Nizamnamə kapitalı	26	1,315	1,085
Əlavə ödənilmiş kapital	26	955	1,015
Bölüşdürülməmiş mənfəət		7,554	7,234
Məcmu məzənnə fərqləri		(108)	(40)
Qrupun səhmdarlarına aid olan kapital		9,716	9,294
Qeyri-nəzarət payı		513	559
CƏMİ KAPİTAL		10,299	9,853

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabat (davamı)
(Məbləğlər milyon Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeyd	31 dekabr 2013-cü il	31 dekabr 2012-ci il (yenidən təsnif edilmiş)
ÖHDƏLİKLƏR			
Cari öhdəliklər			
Ticarət və sair kreditör borcları	18	5,596	5,142
Qısamüddətli borc öhdəlikləri və uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi	19	1,545	1,873
Vergilər üzrə kreditör borcu	20	623	601
Öhdəliklər və məsrəflər üzrə sair ehtiyatlar	22	77	91
Alış üzrə təxirə salınmış kreditör borcu	25	70	65
Cəmi cari öhdəliklər		7,911	7,772
Uzunmüddətli öhdəliklər			
Uzunmüddətli borc öhdəlikləri	19	3,521	2,618
Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər	21	371	621
Öhdəliklər və məsrəflər üzrə sair ehtiyatlar	22	163	229
Təxirə salınmış gəlir	23	84	91
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	32	568	561
Sair uzunmüddətli öhdəliklər	24	199	121
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər		4,906	4,241
CƏMİ ÖHDƏLİKLƏR		12,817	12,013
CƏMİ ÖHDƏLİKLƏR VƏ KAPİTAL		23,046	21,866

24 iyun 2014-cü il tarixində Qrupun adından imzalanmış və buraxılış üçün təsdiqlənmişdir.

Cənab Rövnəq Abdullayev
Prezident

Cənab Süleyman Qasimov
İqtisadi məsələlər üzrə Vitse-prezident

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Mənfəət və ya Zərər və Digər Məcmu Gəlir haqqında Hesabat
(Məbləğlər milyon Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeyd	2013	2012 (yenidən təsnif edilmiş)
Gəlirlər	27	38,433	17,139
Satışların maya dəyəri	28	(35,163)	(13,877)
Ümumi mənfəət		3,270	3,262
Paylaşdırma xərcləri	28	(466)	(452)
Ümumi və inzibati xərclər	28	(791)	(653)
Əsas vəsaitlərin silinməsindən gəlir və zərərlər, xalis		7	(24)
Sosial xərclər		(237)	(234)
Kəşfiyyat və qiymətləndirmə xərcləri	28	(50)	(41)
Sair əməliyyat xərcləri	28	(517)	(582)
Sair əməliyyat gəliri	29	435	117
Əməliyyat fəaliyyətindən mənfəət		1,651	1,393
Maliyyə gəliri	30	48	34
Maliyyə xərcləri	31	(256)	(187)
Məzənnə fərqi üzrə gəlir və zərərlər, xalis		(205)	36
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrin maliyyə nəticələrində pay	16	29	20
Asılı müəssisələrin maliyyə nəticələrində pay	17	196	200
Davam edən əməliyyatlardan vergidən əvvəl mənfəət		1,463	1,496
Mənfəət vergisi xərci	32	(444)	(476)
Davam edən əməliyyatlardan il üzrə mənfəət		1,019	1,020
Dayandırılmış əməliyyatlar			
İl üzrə dayandırılmış əməliyyatlardan vergidən sonra zərər	33	(42)	(65)
İl üzrə mənfəət		977	955
Sair ümumi gəlir:			
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edilməli olan digər ümumi (xərc) /gəlir – məcmu məzənnə fərqləri		(161)	80
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edilməli olmayan digər ümumi gəlir		–	–
İl üzrə cəmi ümumi gəlir		816	1,035
Mənfəət aiddir:			
Qrupun səhmdarlarına		986	976
Qeyri-nəzarət payına		(9)	(21)
		977	955
Cəmi ümumi gəlir aiddir:			
Qrupun səhmdarlarına		918	1,013
Qeyri-nəzarət payına		(102)	22
		816	1,035

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Kapitalda Dəyişikliklər haqqında Hesabat
(Məbləğlər milyon Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeyd	Əlavə ödənilmiş kapital	Nizamnamə kapitalı	Bölüşdü- rilməmiş mənfəət	Məzənnə fərqi	Cəmi	Qeyri-nəzarət payı	Cəmi kapital
1 yanvar 2012-ci il tarixinə qalıq		785	1,059	6,750	(77)	8,517	732	9,249
İl üzrə mənfəət/(zərər)		–	–	976	–	976	(21)	955
Sair ümumi gəlir		–	–	–	37	37	43	80
2012-ci il üzrə cəmi ümumi gəlir		–	–	976	37	1,013	22	1,035
Tөрəmə müəssisədəki qeyri-nəzarət payının alışı	36	–	–	55	–	55	(194)	(139)
Qeyri-nəzarət səhmdar tərəfindən төрəmə müəssisələrin nizamnamə kapitalına köçürmə		–	–	–	–	–	11	11
Tөрəmə müəssisənin yaradılması		–	–	–	–	–	2	2
Nizamnamə kapitalında artım	26	–	26	(26)	–	–	–	–
Əlavə ödənilmiş kapital	26	230	–	–	–	230	–	230
Dövlətə ayırmalar	26	–	–	(521)	–	(521)	–	(521)
Tөрəmə müəssisə tərəfindən elan edilmiş dividendlər		–	–	–	–	–	(14)	(14)
31 dekabr 2012-ci il tarixinə qalıq		1,015	1,085	7,234	(40)	9,294	559	9,853
İl üzrə mənfəət/(zərər)		–	–	986	–	986	(9)	977
Sair ümumi zərər		–	–	–	(68)	(68)	(93)	(161)
2013-cü il üzrə cəmi ümumi gəlir		–	–	986	(68)	918	(102)	816
Qeyri-nəzarət səhmdar tərəfindən төрəmə müəssisələrin nizamnamə kapitalına köçürmə		–	–	–	–	–	50	50
Tөрəmə müəssisənin yaradılması		–	–	–	–	–	15	15
Nizamnamə kapitalında artım		(230)	230	–	–	–	–	–
Əlavə ödənilmiş kapital	26	170	–	–	–	170	–	170
Dövlətə ayırmalar	26	–	–	(666)	–	(666)	–	(666)
Tөрəmə müəssisə tərəfindən elan edilmiş dividendlər		–	–	–	–	–	(9)	(9)
31 dekabr 2013-cü il tarixinə qalıq		955	1,315	7,554	(108)	9,716	513	10,229

Əlavə olunmuş qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının ayrılmaz tərkib hissəsidir

(5)

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti haqqında Hesabat
(Məbləğlər milyon Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeyd	2013	2012 (yeni təsnif edilmiş)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Vergidən əvvəl mənfəət		1,463	1,496
Dayandırılmış əməliyyatlar üzrə mənfəət vergisindən əvvəl zərər		(32)	(62)
Düzəlişlər:			
Əsas vəsaitlərin köhnəlməsi	28	720	656
Qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası	15	24	21
Əsas vəsaitlərin dəyərsizləşməsi	14	248	228
Ticarət və sair debitor borclarının dəyərsizləşməsi	28	12	75
Ehtiyatlarda dəyişiklik	28	(22)	55
Mənfəət və ya zərərə aid edilmiş aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəlikdə dəyişiklik		(187)	94
Əsas vəsaitlərin silinməsindən gəlir və zərərlər, xalis		(7)	24
Maliyyə gəliri	30	(48)	(34)
Maliyyə xərcləri	31	256	187
Məzənnə fərqləri		127	(60)
Asılı və birgə nəzarət altında olan müəssisələrin maliyyə nəticələrində pay	16,17	(225)	(220)
Kreditor borclarının silinməsindən gəlir	29	(8)	(1)
Sair nağdsız əməliyyatlar		(37)	(10)
Döviyyə kapitalında dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti		2,284	2,449
Ticarət və sair debitor borclarında (artma)/azalma		(314)	197
Mal-material ehtiyatlarında azalma		9	120
Ticarət və sair kreditor borclarında artma		518	2
Vergilər üzrə kreditor borclarında artma		–	99
Digər maliyyə aktivlərində dəyişiklik		26	30
Ehtiyatların tükənməsi		(85)	(72)
Digər aktivlərdə dəyişiklik		–	(30)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan pul vəsaitləri		2,438	2,795
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(399)	(512)
Ödənilmiş faizlər		(168)	(128)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri		1,871	2,155
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Törəmə müəssisələrin əldə edilməsi (əldə edilmiş pul vəsaitlərini çıxmaqla), birgə aktivlərdə əlavə payın əldə edilməsi, asılı və birgə nəzarət altında olan müəssisələrə əlavə köçürmə		(321)	(302)
Əsas vəsaitlərin alınması		(2,502)	(2,080)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	15	(53)	(39)
Depozitlər	8	54	(79)
Üçüncü tərəflərə verilmiş kreditlərin toplanması		9	7
Üçüncü tərəflərə təqdim olunmuş maliyyələşdirmə		(19)	(10)
Alınmış faizlər		14	30
Alınmış dividendlər	16,17	186	204
Əsas vəsaitlərin satışından daxilolmalar		293	21
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrə maliyyələşdirmə		–	(7)
Törəmə müəssisə üzərində nəzarətin itirilməsi		21	–
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(2,318)	(2,255)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Borc öhdəliklərindən daxilolmalar		2,511	1,268
Borc öhdəliklərinin geri qaytarılması		(1,941)	(725)
Qeyri-nəzarət səhmdardan payın alışı	36	–	(139)
Qeyri-nəzarət səhmdar tərəfindən törəmə müəssisəyə köçürmə		50	11
Nizamnamə kapitalında və əlavə ödənilmiş kapitalda artma	26	170	230
Ödənilmiş dividendlər		(9)	(14)
Dövlətə ayırmalar	26	(387)	(475)
Borc öhdəlikləri üzrə məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitlərində dəyişiklik		16	–
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri		410	156
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri üzrə xalis məzənnə fərqləri		37	9
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artma		–	65
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	8	1,223	1,158
İlin sonuna pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	8	1,223	1,223

1 Qrup və onun əməliyyatları

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti ("ARDNŞ") 13 sentyabr 1992-ci il tarixli Prezident Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə əsasən yaradılmış və Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərir. ARDNŞ hasilat, nəql və emal əməliyyatları ilə məşğul olur. ARDNŞ-nin əsas fəaliyyəti neft, qaz və qaz kondensatlarının hasilatı, emalı və nəqli, eləcə də neftin, qazın və neft və qaz məhsullarının satışından ibarətdir. ARDNŞ 100 faiz Azərbaycan Respublikasının dövlətinə ("Dövlət") məxsusdur.

ARDNŞ-nin hüquqi ünvanı: Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, AZ 1000, Neftçilər prospekti 73.

Törəmə müəssisələr haqqında məlumat

Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına aşağıdakı mühüm törəmə müəssisələr daxildir:

Adı	Əsas fəaliyyəti	Təsis edildiyi ölkə	Kapitalda pay, %	
			2013	2012
SOCAR Turkey Enerji A.Ş.	Emal	Türkiyə	100%	100%
Azerbaijan (ACG) Ltd	Neft istehsalı	Kayman adaları	100%	100%
Azerbaijan (Shah Dəniz) Ltd	Qaz istehsalı	Kayman adaları	100%	100%
Caspian Drilling Company (CDC)	Qazma əməliyyatları	Azərbaycan	92.4%	92.4%
SOCAR Energy Georgia LLC	Satış və paylama	Gürcüstan	51%	51%
SOCAR Overseas LLC	Satış və paylama	BƏƏ	100%	100%
SOCAR Trading Holding	Satış və paylama	Malta	100%	100%
Azerbaijan (BTC) Ltd	Satış və paylama	Kayman adaları	100%	100%
Cooperative Menkent U.A.	Satış və paylama	Hollandiya	99.9%	99.9%
SOCAR Energy Holdings AG	Satış və paylama	İsveçrə	100%	100%
SOCAR Energy Ukraine	Satış və paylama	Ukrayna	100%	100%
Azerbaijan (SCP) LTD	Satış və paylama	Kayman adaları	100%	100%

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri

Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsasları. ARDNŞ-nin, onun törəmə, asılı və birgə müəssisələrinin (birlikdə "Qrup" adlandırılır) konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatları Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Komitəsi ("BMUSK") tərəfindən dərc edilmiş Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartlarına ("BMHS") uyğun hazırlanmışdır. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən mühüm mühasibat uçotu prinsipləri aşağıda göstərilir. Bu mühasibat uçotu prinsipləri təqdim edilən bütün dövrlərə müvafiq olaraq tətbiq edilmişdir.

Konsolidasiya üçün əsas. Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Qrupun və törəmə müəssisələrin 31 dekabr 2013-cü il tarixinə olan maliyyə hesabatlarından təşkil olunmuşdur.

Törəmə müəssisələr Qrupun nəzarət etmək imkanı olduğu bütün müəssisələrdir. Nəzarət bu halda yaranır ki, Qrup investisiya obyektində iştirakıyla bağlı riskə məruz qalsın və ya dəyişən gəlir əldə etmək hüququna malik olsun və investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququ vasitəsilə həmin gəlirlərə təsir etmək imkanına malik olsun. Xüsusilə, Qrup investisiya obyektinə yalnız və yalnız bu halda nəzarət edir ki, Qrup:

- ▶ Investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququna malik olsun (yəni mövcud olan səsvermə hüquqları hazırda investisiya obyektinin müvafiq fəaliyyətini idarə etmək imkanını versin);
- ▶ Investisiya obyektində iştirakla bağlı risk və ya dəyişən gəlirlər əldə etmək hüququna malik olsun, və
- ▶ Gəlirlərə təsir göstərmək üçün investisiya obyektinə üzrə nəzarəti istifadə etmək imkanına malik olsun.

Qrup səs çoxluğundan az paya və ya investisiya obyektində analoji hüquqlara sahib olanda Qrup investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququnun olub-olmadığını qiymətləndirərkən bütün müvafiq fakt və şəraitləri, o cümlədən aşağıdakıları, nəzərdən keçirir:

- ▶ Investisiya obyektində digər səsvermə hüquqlarının sahibləri ilə müqavilə razılaşması;
- ▶ Digər müqavilə razılaşmalarından irəli gələn hüquqlar;
- ▶ Qrupun səsvermə hüquqları və potensial səs hüquqları.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Konsolidasiya üçün əsas (davamı). Qrup investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququnun olub-olmadığını bu halda yenidən qiymətləndirir ki, fakt və şəraitlər üç nəzarət elementindən bir və ya bir neçəsində dəyişiklik əlamətinin olduğunu göstərsin. Törəmə müəssisənin konsolidasiyası Qrup törəmə müəssisə üzərində nəzarət əldə edəndə başlayır və Qrup törəmə müəssisə üzrə nəzarəti itirəndə başa çatır.

Şirkətdaxili əməliyyatlar, qalıqlar və Qrup şirkətləri arasındakı əməliyyatlar üzrə realizasiya olunmamış gəlirlər konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından silinir. Həmçinin, realizasiya olunmamış zərərər konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından çıxarılır, lakin, köçürülmüş aktivin dəyərsizləşmə göstəricisi kimi nəzərə alınır. Lazım olduqda, törəmə müəssisələrin uçot siyasəti Qrup tərəfindən qəbul edilmiş qaydalara uyğun olmaq üçün dəyişdirilir.

Törəmə müəssisənin cəmi ümumi gəlirləri kəsr qalıq yaratdığı halda belə qeyri nəzarət payına aid edilir.

Müəssisələrin birləşməsi. Müəssisələrin birləşməsi alış metodu üzrə uçota alınır. Alışın dəyəri alış tarixindəki ədalətli dəyərle ölçülən köçürülmüş ödəniş məbləği və satın alınan müəssisədə qeyri-nəzarət payı məbləğinin məcmusu şəklində ölçülür. Hər bir müəssisə birləşməsi üçün alıcı müəssisə satın alınan müəssisədə qeyri-nəzarət payını ya ədalətli dəyərle, ya da satın alınan müəssisənin xalis müəyyən edilə bilən aktivlərinin proporsional payı ilə ölçür. Çəkilən alış məsrəfləri xərclərə silinir və inzibati xərclərə aid edilir. Qrup hər hansı müəssisəni satın aldıqda, o, müvafiq təsnifləşdirmə üçün və müqavilə şərtləri, iqtisadi şərait və alış tarixində qüvvədə olan şərtlərə əsasən təyin olunma üçün nəzərdə tutulmuş maliyyə aktiv və passivlərini qiymətləndirir. Bura əsas müqavilədə əlaqədar törəmə alətlərin satın alınan müəssisə tərəfindən ayrılması da aid edilir.

Müəssisələrin mərhələli birləşməsi zamanı alıcı müəssisənin satın alınan müəssisədə hər əvvəlki mərhələdə sahib olduğu pay, alış tarixindəki ədalətli dəyərle yenidən qiymətləndirilir və yaranan gəlir və ya zərər il üzrə mənfəət və ya zərər kimi əks etdirilir.

Qeyri-nəzarət payı olan səhmdarlarla əməliyyatlar

Nəzarətin itirilmədiyi halda Qrupun törəmə müəssisədə olan iştirak payındakı dəyişiklik kapital əməliyyatları kimi (yəni pay sahibləri ilə olan əməliyyatlar kimi) uçota alınmalıdır. Bu cür hallarda nəzarət və qeyri-nəzarət paylarının balans dəyərlərinə, törəmə müəssisədə uyğun iştirak payının dəyişməsinə əks etdirəcək şəkildə düzəliş verilməlidir. Qeyri-nəzarət payına verilən düzəliş məbləği və ödənilən məbləğ arasındakı fərq birbaşa kapitalda uçota alınmalıdır və Qrupun pay sahiblərinə aid edilməlidir.

Birgə nəzarət altında olan müəssisələrlə birləşmələr

Qrup birgə nəzarət altında olan müəssisələrin birləşdirilməsini mühasibat uçotunun alış metodu ilə əks etdirir.

Asılı müəssisələrə və birgə nəzarət edilən müəssisələrə investisiya. Asılı müəssisə Qrupun əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərdiyi müəssisədir. Əhəmiyyətli dərəcədə təsir investisiya obyektinin maliyyə və əməliyyat siyasətinə dair qərarların qəbul edilməsində iştirak hüququ deməkdir, lakin həmin siyasət üzrə nəzarət və ya birgə nəzarəti nəzərdə tutmur.

Birgə nəzarət edilən müəssisə birgə nəzarəti həyata keçirən tərəflərin birgə nəzarət edilən müəssisənin xalis aktivləri üzrə hüquq əldə etdikləri müqavilə razılaşmasıdır. Müqavilə ilə razılaşdırılmış birgə nəzarət yalnız müvafiq fəaliyyətlə əlaqədar qərarların qəbul edilməsi üçün birgə nəzarəti həyata keçirən tərəflərin birgə razılığı tələb edildikdə mövcud olur.

Əhəmiyyətli dərəcədə təsir və ya birgə nəzarətin olub-olmadığı müəyyən edilərkən törəmə müəssisələr üzrə nəzarətin müəyyən edilməsində istifadə edilən eyni amillər nəzərə alınır.

Qrupun asılı müəssisəyə və birgə nəzarət olunan müəssisəyə investisiyaları pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən maliyyə hesabatlarına daxil edilir. Pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən asılı müəssisədə və ya birgə nəzarət olunan müəssisədə investisiya maya dəyəri ilə tanınır. Alış tarixindən sonra asılı müəssisənin və ya birgə nəzarət olunan müəssisənin xalis aktivlərində Qrupun payındakı dəyişiklikləri tanımaq üçün investisiyanın balans dəyərində düzəlişlər edilir. Asılı müəssisəyə və ya birgə nəzarət olunan müəssisəyə aid olan qudvil investisiyanın balans dəyərində daxil edilir, amortizasiyaya silinmir və fərdi şəkildə dəyərsizləşmə baxımından yoxlanılmır.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Asılı müəssisələrə və birgə nəzarət edilən müəssisələrə investisiya (davamı). Mənfəət və ya zərər haqqında hesabat Qrupun asılı müəssisənin və ya birgə nəzarət olunan müəssisənin əməliyyatlarında Qrupun payını əks etdirir. Həmin investisiya obyektlərinin digər ümumi gəlirdə hər hansı dəyişiklik Qrupun digər ümumi gəlirinin tərkibində təqdim edilir. Bundan əlavə, asılı müəssisənin və ya birgə nəzarət olunan müəssisənin birbaşa kapitalında tanınmış dəyişikliklər olanda, Qrup müvafiq hallarda hər hansı dəyişiklikdə payını kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda tanıyır. Qrup ilə asılı müəssisə və ya birgə nəzarət olunan müəssisə arasında əməliyyatlardan irəli gələn realizasiya olunmamış gəlirlər və zərərlər asılı müəssisədə və ya birgə nəzarət olunan müəssisədəki payın müqabilində silinir.

Asılı müəssisənin və ya birgə nəzarət olunan müəssisənin mənfəət və ya zərərində Qrupun məcmu payı mənfəət və ya zərər haqqında hesabatın özündə əməliyyat mənfəətindən kənar təqdim edilir və asılı müəssisənin və ya birgə nəzarət olunan müəssisənin vergidən sonra mənfəət və ya zərərini və töməmə müəssisələrdə qeyri-nəzarət paylarını əks etdirir.

Asılı müəssisənin və ya birgə nəzarət olunan müəssisənin maliyyə hesabatları Qrupda olduğu kimi eyni hesabat dövrü üçün hazırlanır. Lazım olduqda, istifadə edilən uçot siyasətinin Qrupun qəbul etdiyi uçot siyasətinə uyğun olması üçün həmin maliyyə hesabatlarına düzəlişlər edilir.

Pay iştirakı üzrə uçot metodu tətbiq edildikdən sonra Qrup asılı müəssisəyə və ya birgə nəzarət olunan müəssisəyə investisiya üzrə dəyərsizləşmə zərərinin tanınmalı olub-olmadığını müəyyən edir. Hər hesabat tarixində Qrup asılı müəssisəyə və ya birgə nəzarət olunan müəssisəyə investisiyanın dəyərsizləşməsinə dair obyektiv sübutun olub-olmadığını müəyyən edir. Belə sübut olarsa, Qrup dəyərsizləşmənin məbləğini asılı müəssisənin və ya birgə nəzarət olunan müəssisənin bərpa oluna bilən dəyəri və onun balans dəyəri arasındakı fərq kimi hesablayır, sonra isə zərəri mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda "Asılı müəssisənin və ya birgə nəzarət olunan müəssisənin mənfəətində pay"ın tərkibində zərər kimi tanıyır.

Asılı müəssisə və ya birgə nəzarət olunan müəssisə üzrə əhəmiyyətli dərəcədə təsir itirildikdən sonra Qrup qalan investisiyanı ədalətli dəyərle ölçür və tanıyır. Əhəmiyyətli dərəcədə təsir itirildikdən sonra asılı müəssisə və ya birgə nəzarət olunan müəssisənin balans dəyəri ilə qalan investisiyanın ədalətli dəyəri və satışdan daxil olmalar arasında hər hansı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Birgə əməliyyatlarda iştirak payları. Hasilatın Pay Bölgüsü haqqında Sazişlər (HPBS) ilə tənzimlənən Qrupun kəşfiyyat və hasilat seqmenti üzrə bəzi fəaliyyət növləri birgə fəaliyyət vasitəsilə həyata keçirilir. Bu halda fəaliyyətə birgə nəzarət edən tərəflər fəaliyyətlə bağlı aktivlər üzrə hüquqlar və passivlər üzrə öhdəliklər əldə edirlər. Bu cür fəaliyyət birgə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Müvafiq olaraq, Qrupun birgə əməliyyatlardakı payı, eləcə də birgə əməliyyatlarla bağlı gəlir və xərclər Qrupun payına proporsional şəkildə qeydə alınır.

HPBS, kommersiya neft və qaz şirkətinin təcrübəsindən istifadə etməklə mineral ehtiyatların hasilatı üsuludur. Yekun hasilatın miqdarından asılı olmayaraq, mineral ehtiyatlar üzrə mülkiyyət hüququ və əksər hallarda ehtiyatların hasilatı üçün yaradılmış bütün əsas vəsaitlər üzrə qanuni hüquqlar Dövlətə məxsusdur. Dövlət, məhsullardan razılaşdırılmış qiymət düsturuna əsasən məhsul və ya nağd pul şəklində təqdim edilə bilən müəyyən faiz götürür. Müqavilə tərəfləri ancaq müəyyən xərcləri və razılaşdırılmış mənfəət faizini əldə etmək hüququna malik ola bilərlər. Onlar həmçinin müəyyən vaxt müddətindən sonra ehtiyatları hasil etmək hüququ qazana bilər. Əməliyyat şirkəti HPBS-i idarə etmək üçün bir və ya bir neçə podratçı tərəflərin yaratdığı hüquqi şəxsdir.

Müxtəlif HPBS-lərdə podratçı tərəf olan Qrup, HPBS-ləri müqavilənin şərtlərinə əsasən qiymətləndirir və uçota alır. O, HPBS-ə əsasən hasil edilmiş neftdə və qazda ancaq öz payını gəlir kimi uçota alır. Dövlətin adından hasil edilərək satılan neft və qaz üzrə yaranan gəlir və ya çəkilməmiş xərclər Qrupun hesabatlarında qeydə alınmır. Qrup, Dövlətin agent kimi çıxış edərək nefti və qazı hasil edir və çatdırır, yaxud nefti və qazı sataraq gəliri Dövlətin hesabına köçürür.

Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı ("BMUS") 38 və BMUS 16 əsasında, müvafiq olaraq, qeyri-maddi aktivlər və ya əsas vəsaitlər kimi uçota alınmalı olan xərclər müəssisənin bir çox iqtisadi risklərə məruz qaldığı və aktivlər üzrə ehtimal edilən gələcək iqtisadi mənfəət əldə etdiyi təqdirdə uçota alınır. Alış, işlənmə və kəşfiyyat xərcləri konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında göstərilən uçot qaydalarına uyğun olaraq qeydə alınır.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Birgə əməliyyatlarda iştirak payları (davamı). Köhnəlmə, tükənmə və ya amortizasiyaya məruz qalmış aktivlər HPBS-in qüvvədə olduğu dövrdə və ya müvafiq aktivlərin gözlənilən faydalı istifadə müddəti ərzində (bu müddətlərdən hansı daha qısa olarsa) hazırkı uçot siyasətində nəzərdə tutulan müvafiq tükənmə və ya köhnəlmə metoduna əsasən xərcə silinir.

Xarici valyuta çevrilmələri. Konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər, xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, milyon Azərbaycan Manatı ilə ("AZN") əks olunmuşdur.

Qrupun konsolidasiya edilmiş müəssisələrinin funksional valyutaları onların fəaliyyət göstərdiyi əsas iqtisadi mühitlərin valyutaları hesab edilir. ARDNŞ və onun tabeliyində olan 23 struktur bölməsinin funksional valyutası və Qrupun hesabat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan AZN-dir. Buna baxmayaraq, Qrupun törəmə, asılı və birgə nəzarət olunan müəyyən müəssisələrində investisiyalarının böyük hissəsi üzrə debitor borcları, gəlirlər, xərclər və borc öhdəlikləri ABŞ dolları, İsveçrə frankı ("İF"), Gürcüstan larisı ("GL"), Ukrayna hrivnası ("UH") və Türk lirəsi ("YTL") ilə qiymətləndirildiyinə, çəkildiyinə, ödənilməsinə və ya ölçüldüyünə görə həmin müəssisələrdə həmin valyutalar funksional valyuta hesab edilir.

Xarici valyuta ilə aparılan əməliyyatlar əvvəlcə əməliyyat tarixinə qüvvədə olan müvafiq valyuta məzənnələrini tətbiq etməklə, Qrupun müvafiq müəssisələrinin funksional valyutası ilə qeydə alınır.

Qrupun müvafiq müəssisəsinin funksional valyutası ilə ölçülməyən monetar aktiv və öhdəliklər, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixinə qüvvədə olan müvafiq valyuta məzənnələrinə əsasən həmin müəssisənin funksional valyutasına çevrilir.

Qrupun müvafiq müəssisələrinin funksional valyutalarında yenidən ölçülmə nəticəsində yaranan məzənnə gəlir və zərərləri mənfəət və ya zərərdə qeydə alınır.

Qrup müəssisələrinin əməliyyat nəticələri və maliyyə vəziyyəti həmin müəssisələrin funksional valyutası Qrupun hesabat valyutalarından fərqli olduqda və Qrupun hesabat valyutası ilə ölçülmədikdə (bu müəssisələrdən heç birinin funksional valyutası hiperinflasiya iqtisadiyyatlı ölkələrin valyutası deyil) aşağıdakı şəkildə hesabat valyutasına çevrilir:

- (i) hər bir maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat üzrə aktiv və öhdəliklər, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində qüvvədə olan yekun məzənnə ilə çevrilir;
- (ii) hər bir ümumi gəlir haqqında hesabat üzrə gəlir və xərclər orta məzənnə ilə yenidən qiymətləndirilir (həmin orta məzənnə əməliyyat tarixinə məzənnələrin məcmu təsirinə əsaslı şəkildə yaxın olmadıqda, gəlir və xərclər əməliyyat tarixinə qüvvədə olan məzənnə ilə çevrilir); və
- (iii) bütün məzənnə fərqləri kapital hesabında ayrıca komponent (məzənnə çevrilməsindən yaranan fərq) kimi əks etdirilir.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə xarici valyuta qalıqlarının çevrilməsində istifadə olunan əsas valyuta məzənnələri: 1 ABŞ dolları = 0.7845 AZN, 1 Avro = 1.0780 AZN, 1 İF = 0.8792 AZN, 1 GL = 0.4521 AZN, 1 UH = 0.0952 AZN, 1 YTL = 0.3642 AZN, 100 YY = 0.7449 AZN (2012-ci il: 1 ABŞ dolları = 0.7850 AZN, 1 Avro = 1.0377 AZN, 1 İF = 0.8594 AZN, 1 GL = 0.4744 AZN, 1 UH = 0.0975 AZN, 1 YTL = 0.4387 AZN, 100 YY = 0.9126 AZN).

Maliyyə alətləri – əsas qiymətləndirmə üsulları. Təsnifat formalarından asılı olaraq maliyyə alətləri ədalətli dəyerdə və ya amortizasiya olunmuş dəyerdə qeydə alınır. Həmin qiymətləndirmə üsulları aşağıda əks etdirilir.

Ədalətli dəyər qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında adi əməliyyatda aktivin satılması alınacaq və ya öhdəliyin ötürülməsi üçün ödəniləcək qiymətdir. Ədalətli dəyər ölçülərkən aktivin satılması və ya öhdəliyin köçürülməsi əməliyyatının aktivin və ya öhdəliyin əsas bazarında və ya əsas bazar olmayanda, aktivin və ya öhdəliyin ən əlverişli bazarında aparılması ehtimal edilir. Qrupun əsas və ya ən əlverişli bazara çıxışı olmalıdır. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri bazar iştirakçıları aktivini və ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi fərziyyələri istifadə etməklə ölçülməlidir və bu zaman ehtimal edilməlidir ki, bazar iştirakçıları öz hərəkətlərində ən yaxşı iqtisadi mənfəətlərini güdürlər.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Maliyyə alətləri – əsas qiymətləndirmə üsulları (davamı). Maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərləri qiymətləndirilmiş və ya açıqlanmış bütün aktivlər və öhdəliklər aşağıda təsvir olunan ədalətli dəyər iyerarxiyası daxilində ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında kateqoriyalara aid edilir:

- ▶ Səviyyə 1 – Oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün fəal bazarlarda bazar qiymətləri (təshih edilməmiş) mövcud olanlar;
- ▶ Səviyyə 2 – Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları birbaşa və ya dolayısı ilə müşahidə edilən qiymətləndirmə üsulları;
- ▶ Səviyyə 3 – Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları müşahidə edilməyən qiymətləndirmə üsulları.

Qrup hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

İlkin dəyər alış tarixinə aktivi almaq üçün ödənilmiş pul vəsaitləri və ya pul vəsaitləri ekvivalentlərinin məbləğini və yaxud verilmiş sair resursların ədalətli dəyərini əks etdirir və əməliyyat xərclərini ehtiva edir. İlkin dəyərlə qiymətləndirmə yalnız bazar qiymətləri olmayan və ədalətli dəyəri etibarlı şəkildə ölçülə bilməyən pay alətlərindəki investisiyalara tətbiq edilir.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alış, buraxılması və ya satışı ilə bağlıdır. Əlavə xərclər əməliyyatın həyata keçirilmədiyini təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri əməliyyat xərclərinə daxil edilmir.

Amortizasiya olunmuş maya dəyəri əsas məbləğin qaytarılmasını çıxmaqla, lakin hesablanmış faizləri daxil etməklə, maliyyə aktivləri üçün isə dəyərsizləşmə zərərləri üzrə hər hansı silinməni çıxmaqla aktivlərin ilkin dəyərini əks etdirir. Hesablanmış faizlərə ilkin uçot zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ödəniş məbləği üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya olunmuş diskont və ya mükafat (verilmə zamanı təxirə salınmış komissiyalar daxil olmaqla, əgər varsa) ayrıca göstərilir və müvafiq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın aktiv və öhdəliklərinin balans dəyərində daxil edilir.

Effektiv faiz metodu maliyyə alətinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində bölüşdürülməsi metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi, təxmin edilən gələcək pul ödənişlərini və ya daxilolmaları (kreditlər üzrə gələcək zərərər xaric olmaqla) maliyyə alətinin gözlənilən fəaliyyət müddəti ərzində və ya müvafiq hallarda daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırılan dəqiq dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişkən faiz dərəcəsi üzrə kredit spredini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən sair dəyişkən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişkən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etmək üçün istifadə edilən faiz dərəcəsidir. Bu cür mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir.

Maliyyə aktivləri. Qrup maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: a) ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan maliyyə aktivləri; b) kreditlər və debitor borcları; c) ödəniş tarixinə qədər saxlanılan maliyyə aktivləri və d) satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri. Bu təsnifləşdirmə maliyyə aktivlərinin əldə edilməsi məqsədindən asılıdır. Rəhbərlik maliyyə aktivlərini ilkin uçot zamanı təsnifləşdirir.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Maliyyə aktivləri (davamı). Maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi onların aşağıdakı təsnifatından asılıdır:

- (a) *Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan maliyyə aktivləri.* Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan maliyyə aktivləri satış üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivləri (maliyyə aktivləri əsasən qısa müddətdə satış üçün əldə edildiyi təqdirdə bu kateqoriyada təsnifləşdirilir) və ilkin olaraq ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan maliyyə aktivləridir. Derivativlər heclər kimi müəyyən edilmədiyi təqdirdə, satış üçün nəzərdə tutulan aktivlər kimi təsnifləşdirilir. Bu kateqoriyaya daxil olan aktivlər cari aktivlər kimi təsnifləşdirilir.
- (b) *Kreditlər və debitor borcları.* Kreditlər və debitor borcları bazarda sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyən, təsbit və ya müəyyən edilə bilən ödənişlərlə qeyri-derivativ maliyyə aktivləridir. Ödəmə müddəti hesabat tarixindən sonra 12 aydan çox olan kreditlər və debitor borcları istisna olmaqla, bunlar cari aktivlər kimi təsnifləşdirilir. Bu istisna olunmuş aktivlər isə uzunmüddətli aktivlər kimi təsnifləşdirilir. Kreditlər və debitor borcları maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda debitor borcları kimi əks etdirilir.
- (c) *Ödəniş tarixinə qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları.* Bu kateqoriyaya Qrupun ödəniş müddətində saxlamaq niyyəti və imkanı olan qiyməti təyin edilmiş sabit və ya ödəniş müddəti müəyyən edilmiş qeyri-derivativ maliyyə aktivləri daxildir. Rəhbərlik ödəniş tarixinə qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızlarının təsnifləşdirilməsini onların ilk dəfə uçota alınması ərafəsində müəyyənləşdirir və hər hesabat tarixində təsnifləşdirmənin uyğunluğunu yenidən qiymətləndirir. Ödəniş tarixinə qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları amortizasiya olunmuş dəyərdə uçota alınır.
- (d) *Satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri.* Satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri bu kateqoriya üçün nəzərdə tutulan və yaxud hər hansı sair kateqoriyalarda təsnifləşdirilməmiş qeyri-derivativlərdir. Rəhbərliyin hesabat tarixindən etibarən 12 ay ərzində investisiyaları satmaq niyyəti olmadığına görə bu aktivlər uzunmüddətli aktivlər kimi tanınır.

Maliyyə aktivlərinin müntəzəm alışı və satışı, əqdin bağlandığı tarixdə (yəni, Qrup aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə) uçota alınır. Investisiyalar əvvəlcə ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunmayan bütün maliyyə aktivləri üzrə əməliyyat xərcləri daxil olmaqla, ədalətli dəyərlə uçota alınır. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan maliyyə aktivləri əvvəlcə ədalətli dəyərdə uçota alınır, əməliyyat xərcləri isə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda xərcə yazılır. Satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri və ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan maliyyə aktivləri sonradan ədalətli dəyərlə uçota alınır. Kreditlər və debitor borcları effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyərdə uçota alınır.

“Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan maliyyə aktivlərinin” ədalətli dəyərində dəyişikliklərə görə yaranan gəlir və ya zərər onların yarandığı dövrdə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda “sair gəlir/(zərər)” sətrində əks etdirilir. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan maliyyə aktivlərindən yaranan dividend gəlirləri Qrupun ödənişləri almaq hüququ müəyyən edildikdə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda sair gəlirlərin tərkibində uçota alınır. Xarici valyutada ifadə olunan və satış üçün mövcud olan qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilən monetar qiymətli kağızların ədalətli dəyərindəki dəyişikliklər qiymətli kağızların amortizasiya edilmiş dəyərində və balans dəyərində baş verən dəyişikliklər nəticəsində yaranan məzənnə fərqləri kimi təhlil edilir. Monetar qiymətli kağızlar üzrə məzənnə çevrilməsindən yaranan fərqlər mənfəət və ya zərərdə uçota alınır; qeyri-monetar qiymətli kağızlar üzrə məzənnə çevrilməsindən yaranan fərqlər kapitalda uçota alınır. Satış üçün mövcud olan qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilən monetar və qeyri-monetar qiymətli kağızların ədalətli dəyərindəki dəyişikliklər kapitalda uçota alınır.

Satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri kateqoriyasında təsnifləşdirilən qiymətli kağızlar satıldıqda və ya dəyərsizləşdikdə, kapitalda qeydə alınan ədalətli dəyər üzrə yığılmış düzəlişlər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda investisiya qiymətli kağızlarının satışından yaranan gəlir və zərər kimi əks etdirilir. Satış üçün mövcud olan qiymətli kağızlar üzrə effektiv faiz metoduna əsasən hesablanmış faizlər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda sair gəlirlərin tərkibində uçota alınır. Satış üçün mövcud olan pay alətləri üzrə dividendlər Qrupun ödənişləri almaq hüququ müəyyən edildikdə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda sair gəlirlərin bir hissəsi kimi uçota alınır.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Maliyyə aktivləri (davamı). Sərbəst surətdə alınıb-satılan investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyəri cari bazar qiymətlərinə əsaslanır. Maliyyə aktivləri bazarı (həmçinin birjaya çıxarılmayan qiymətli kağızlar üzrə) aktiv olmadığı təqdirdə, Qrup, ədalətli dəyəri qiymətləndirmə üsullarından istifadə etməklə müəyyən edir. Bu üsullara bazar göstəricilərindən maksimum istifadə etmək və müəssisənin göstəricilərindən daha az asılı olmağı nəzərdə tutan, müstəqil tərəflər arasındakı ən son əməliyyatlar, mahiyyət etibarını ilə eyni xarakter daşıyan sair maliyyə alətlərinə istinad, diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkətinin təhlili və opsiyonların qiymətləndirilməsi modelləri daxildir.

Qrup hər hesabat tarixində maliyyə aktivlərinin və ya maliyyə aktivləri qrupunun dəyərsizləşməsinə dair obyektiv sübutun olub-olmamasını müəyyən edir. Satış üçün mövcud olan qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilən pay qiymətli kağızları ilə əlaqədar qiymətli kağızın ədalətli dəyərinin onun maya dəyərindən əhəmiyyətli dərəcədə və ya davamlı şəkildə azalması, həmin qiymətli kağızların dəyərsizləşməsi əlaməti kimi nəzərə alınır. Satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri üzrə bu cür dəlil olduqda, alış dəyəri ilə cari ədalətli dəyər arasında fərq kimi qiymətləndirilən ümumi zərər, əvvəlki dövrdə mənfəət və ya zərərdə həmin aktiv üzrə qeydə alınmış hər hansı dəyərsizləşmə üzrə zərər çıxılmaqla, kapitaldan silinərək mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda qeydə alınır. Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda pay alətləri üzrə qeydə alınan dəyərsizləşmə üzrə zərər mənfəət və ya zərərdə bərpə edilmir.

Maliyyə öhdəlikləri. Qrup öz maliyyə fəaliyyətini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: (a) satış üçün nəzərdə tutulan maliyyə öhdəlikləri, həmçinin maliyyə derivativləri daxil olmaqla və (b) sair maliyyə öhdəlikləri. Satış üçün nəzərdə tutulan öhdəliklər ədalətli dəyərdə uçota alınır. Həmin öhdəliklərin dəyərindəki dəyişikliklər onların yarandığı dövrdə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda uçota alınır. Sair maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərdə uçota alınır.

Maliyyə aktivlərinin uçotdan silinməsi. Qrup aşağıdakı hallarda maliyyə aktivlərini uçotdan silir: (i) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (ii) Qrup bu aktivlər üzrə mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfə ötürdükdə və ya (iii) Qrup bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda. Nəzarət qarşı tərəfin öz mülkiyyətində olan aktivləri satış üzrə əlavə məhdudiyətlər qoymadan asılı olmayan üçüncü tərəfə satmaq üçün praktiki imkana malik olmadığı hallarda saxlanılır.

Maliyyə öhdəliklərinin uçotdan silinməsi. Qrup maliyyə öhdəliyini bu öhdəlik üzrə məsuliyyətdən azad olduqda, həmin öhdəlik ləğv edildikdə və ya müddəti başa çatdıqda uçotdan silir. Mövcud maliyyə öhdəliyi eyni borcverən tərəfindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli şərtlər ilə başqa bir öhdəlik ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirildikdə, bu cür mübadilə və ya dəyişiklik müvafiq balans məbləğindəki fərqi hər hansı çəkilmiş xərclər və komissiya haqları ilə birlikdə mənfəət və ya zərərdə uçota alınması şərtilə, ilkin öhdəliyin uçotdan silinməsi və yeni öhdəliyin uçota alınması kimi nəzərə alınır.

Maliyyə zəmanəti razılaşmaları. Maliyyə zəmanəti razılaşmaları maliyyə aləti üzrə şərtlərə əsasən ödənilməli olan vaxtda borclu tərəfin ödəməni yerinə yetirə bilmədiyi zaman yaranan zərərin əvəzinin Qrup tərəfindən ödənilməsinə tələb edən razılaşmalardır. Maliyyə zəmanəti razılaşmaları ilkin olaraq birbaşa zəmanətin emissiyası ilə bağlı olan sövdələşmə xərcləri nəzərə alınmaqla ədalətli dəyər əsasında öhdəlik kimi uçota alınır. Daha sonra, öhdəlik hesabat tarixinə olan cari borcun ödənilməsi üçün tələb olunan xərclərin və yığılmış amortizasiya çıxılmaqla qeydə alınan məbləğin daha yüksək olan dəyəri ilə ölçülür.

Ticarət və sair debitor borcları. Ticarət və sair debitor borcları effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyərdə qeydə alınır. Qrup əvvəlcə fərdi olaraq mühüm olan maliyyə aktivləri və ya fərdi olaraq mühüm olmayan maliyyə aktivləri qrupu üçün dəyərsizləşmənin obyektiv sübutunun olub-olmamasını test edir. Əgər Qrup fərdi olaraq test edilmiş maliyyə aktivinin dəyərsizləşməsi üçün obyektiv sübutun olmadığını müəyyən edərsə, aktiv eyni kredit risk xarakteristikası olan maliyyə aktivləri qrupuna daxil edir və bu qrup üçün kollektiv dəyərsizləşmə testini keçirir. Fərdi olaraq dəyərsizləşmə testi edilmiş və dəyərsizləşmə üzrə zərərin qeydə alındığı aktivlər kollektiv dəyərsizləşmə testinə daxil edilmir. Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat, Qrupun müəyyən edilmiş ilkin müddətdə borc məbləğlərini tam toplaya bilməyəcəyinə obyektiv sübutlar mövcud olduqda yaradılır. Ehtiyatın məbləği, aktivin balans dəyəri ilə əvvəlki effektiv faiz dərəcəsinə əsasən diskont edilmiş gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin dəyəri arasındakı fərqi təşkil edir. Ehtiyatın məbləği mənfəət və ya zərər kimi uçota alınır. Debitor borcunun dəyərsizləşməsi məsələsinə baxarkən Qrupun nəzərə aldığı əsas amillər həmin debitor borcunun vaxtı keçmiş statusu və onun realizasiya oluna bilməsi yaxud hər hansı girov təminatının olmasıdır.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Ticarət və sair debitor borcları (davamı). Əlavə olaraq, dəyərsizləşmə üzrə zərərin baş verməsinə dair obyektiv əlamətlərin mövcud olmasını müəyyən edən sair əsas meyarlar aşağıda göstərilir:

- ▶ qarşı tərəfin əhəmiyyətli maliyyə çətinlikləri ilə üzləşməsi və bunun Qrupun qarşı tərəf haqqında əldə etdiyi maliyyə məlumatları ilə təsdiqlənməsi;
- ▶ qarşı tərəfin müflisləşməsi və ya onun maliyyə strukturunun yenidən təşkil edilməsi riskinə məruz qalması;
- ▶ qarşı tərəfə təsir göstərən milli və ya yerli iqtisadi şəraitin dəyişməsi nəticəsində onun ödəniş statusunda mənfi dəyişikliklərin baş verməsi; və ya
- ▶ girovun (əgər varsa) dəyərinin bazar şərtlərinin pisləşməsi nəticəsində əhəmiyyətli dərəcədə aşağı düşməsi.

Ticarət və sair debitor borcları müştərilər və borcalanlar tərəfindən ödəniləndə və ya başqa oxşar əməliyyatlar olduqda debitor borcu hesabından silinir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə kassada olan nağd pul, bank hesablarındakı tələb edilənədək və ilkin ödəmə müddəti üç ay və ya az olan sair qısamüddətli və yüksək likvidli investisiyalar daxildir.

Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri. Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri nağd pul və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərindən ayrıca göstərilir. Məhdudiyət qoyulmuş qalıqlar pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatının tərtib edilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə aid edilmir.

Kreditor borcları. Kreditor borcları qarşı tərəfin müqavilə üzrə öz öhdəliklərini yerinə yetirməsi zamanı qeydə alınır. Kreditor borcları ilkin olaraq ədalətli dəyerdə uçota alınır və sonradan effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyerdə ölçülür.

Borc öhdəlikləri. Borc öhdəlikləri əvvəlcə borc öhdəlikləri ilə bağlı emissiya xərcləri çıxılmaqla, əldə edilmiş daxilolmaların ədalətli dəyərində qeydə alınır. Borc öhdəlikləri effektiv faiz metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyerdə uçota alınır.

Əsas vəsaitlərin tikintisini maliyyələşdirmək üçün alınmış borc öhdəlikləri üzrə faiz xərcləri aktiv istifadəyə yararlı vəziyyətə gətirmək üçün onun tikintisinin tamamlanması və ya hazırlanması üçün tələb olunan dövr ərzində kapitallaşdırılır. Borc öhdəlikləri üzrə sair xərclər mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

Əsas vəsaitlər. Qrup əsas vəsaitlərinin BMHS-a keçid tarixində (1 yanvar 2007-ci il) ədalətli dəyərle ölçülməsi və həmin tarixdə ədalətli dəyər şərti hesablanmış maya dəyəri kimi istifadə edilməsi üsulunu seçmişdir. Ədalətli dəyər, bazar məlumatlarına əsasən və köhnəlmə hesablanmış əvəzləşdirmə dəyəri üsulundan istifadə etməklə müəyyən edilir. BMHS-a keçid prosesindən sonra əsas vəsaitlər yığılmış köhnəlmə və lazım olduqda, dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, aşağıda göstərilən dəyerdə uçota alınır.

1 yanvar 2007-ci il tarixindən sonra alınmış aktivin ilkin dəyəri onun alış dəyəri və ya tikinti xərcləri, bu aktivin istismara verilməsi ilə birbaşa bağlı olan xərclər, onun silinməsi öhdəliyi (əgər varsa) üzrə ilkin təxminlər və kvalifikasiya olunan aktivlər və borc öhdəlikləri üzrə xərclərdən ibarətdir. Maliyyə lizinqi müqaviləsinə əsasən əldə edilmiş aktivlər də əsas vəsaitlərə daxildir.

Kəşfiyyat və qiymətləndirmə xərcləri. Mülkiyyətin lizinqə götürülməsi xərcləri ehtiyatların dəyəri müəyyən edilənədək kapitallaşdırılır. İqtisadi cəhətdən səmərəli kəşfiyyat edilmədikdə, bu məsrəflər xərc hesabına yazılır. Əsas vəsaitlər və ya qeyri-maddi aktivlər üzrə kapitallaşdırma xərclərinə uyğun şəkildə aparılır.

Qrup kəşfiyyat və qiymətləndirmə fəaliyyətini həmin resursların istehsalının iqtisadi cəhətdən əsaslandırılması müəyyən edilənə qədər, kəşfiyyat və qiymətləndirmə xərclərini kapitallaşdırmaqla uçota alır. İqtisadi cəhətdən əsaslandırılmayan resurslar ilə bağlı kəşfiyyat və qiymətləndirmə xərcləri konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda əməliyyat xərclərinə əlavə edilir.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Əsas vəsaitlərin və qeyri-maddi aktivlərin işlənilib təkmilləşdirilməsi. Platformalar, boru kəmərləri kimi infrastruktur qurğuların tikilməsi, quraşdırılması və ya tamamlanması və kommersiya cəhətdən təsdiqlənmiş quyuların qazılması üzrə xərclər onların xarakterinə uyğun olaraq əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlər kimi kapitallaşdırılır. Konkret yataqda işlənmə tamamlandıqdan sonra o, istehsal aktivlərinə (neft və qaz əmlakına) köçürülür.

Neft və qaz hasilatı qurğuları üzrə təxmin edilən sökülmə xərclərinin cari dəyəri (ləğvetmə və ərazinin bərpası xərcləri daxil olmaqla) öhdəlik yarandıqda uçota alınır və istehsalın həcmindən asılı olaraq amortizasiya metodundan istifadə etməklə balans dəyərində daxil edilir.

Bütün kiçik həcmli təmir və istismar xərcləri çəkildiyi zaman xərcə silinir. Əsas vəsaitlərin əsas hissələrinin və ya komponentlərinin dəyişdirilməsi xərcləri kapitallaşdırılır və əvəz edilmiş hissələr istismardan çıxarılır.

Hər bir hesabat tarixində rəhbərlik, əsas vəsaitlər üzrə dəyərsizləşmə əlamətlərinin mövcud olub-olmadığını qiymətləndirir. Əgər bu cür əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa dəyərini təxmin edir. Aktivin bərpa dəyəri, aktivin və ya pul vəsaitlərini yaradan biznes vahidlərinin satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Aktivin balans dəyəri onun bərpa dəyərində qədər azaldılır və dəyərsizləşmə üzrə hər hansı zərər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda qeydə alınır. Dəyərsizləşmə üzrə zərərin daha olmamasına və ya azala biləcəyinə dair əlamətlər olduqda, aktiv və ya PVYV (Pul vəsaitlərini Yaradan Vahidlər) üzrə əvvəlki illərdə qeydə alınmış dəyərsizləşmə zərəri ləğv edilir.

Əsas vəsaitlərin satışından yaranan gəlir və zərər alınmış vəsaitlərin məbləği ilə balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və mənfəət və ya zərəre daxil edilir.

Köhnəlmə. Neft və təbii qaz əmlakı ilə bağlı əsas vəsaitlər üzrə köhnəlmə istehsal həcmindən asılı olaraq köhnəlmə metoduna əsasən hesablanır.

Neft və qaz aktivləri üçün köhnəlmə təsdiqlənib işlənmiş ehtiyatlar və ya uyğun olduqda cəmi təsdiqlənmiş ehtiyatlar üzrə hər bir yataq üçün hesablanır. Birgə istifadə olunan neft-qaz əmlakı və avadanlıqları (məs. daxili təchizat sistemləri, emal qurğuları və s.) cəmi təsdiqlənmiş ehtiyatlar üzrə köhnəlmə hesablanır.

Torpaq üçün köhnəlmə hesablanmır. Neft-qaz əmlakı və avadanlığından başqa əsas vəsaitlər onların təxmin edilən faydalı istifadə müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən köhnəlmə hesablanır. Tikilməkdə olan aktivlər üçün köhnəlmə hesablanmır.

Qrupun əsas vəsaitlərinin (neft-qaz əmlakından başqa) təxmin edilən faydalı istifadə müddəti aşağıda göstərilir:

Binalar və tikililər	12 - 40 il
Maşın və avadanlıqlar	3 - 50 il
Gəmilər	25 il

Əsas vəsaitlərin faydalı istifadə müddəti hər il nəzərdən keçirilir və lazım olduqda onların faydalı istifadə müddətindəki dəyişikliklər sonrakı dövrdən etibarən uçota alınır.

Aktivin artıq köhnəldiyi və istismar müddəti başa çatdığı halda, satış üzrə təxmin edilən xərclər çıxılmaqla, Qrupun həmin aktivin satışı nəticəsində əldə edəcəyi təxmin edilən məbləğ aktivin qalıq dəyəridir. Əgər Qrup aktivlərini fiziki istismar müddətinin sonuna qədər istifadə edəcəyini gözləyərsə və əlavə qalıq dəyərinin mövcud olmadığı nəzərdə tutulursa, aktivin qalıq dəyəri sıfıra bərabər olur. Aktivlərin qalıq dəyəri lazım olduqda hər bir hesabat tarixində nəzərdən keçirilir və dəqiqləşdirilir.

Əməliyyat lizinqi. Qrup lizinq alan qismində çıxış etdikdə və lizinq obyektlərinin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar risk və faydalar lizinq verən tərəfindən Qrupa ötürülmədikdə, əməliyyat lizinqi müqavilələri üzrə cəmi ödənişlər lizinqin müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən mənfəət və ya zərərdə qeydə alınır. Lizinqin müddəti lizinq alan tərəfindən əmlakın lizinqə götürülməsi üçün əlavə şərtlərlə birlikdə müqavilənin imzalanması ləğv oluna bilməyən dövrdür. Lizinq müddəti ləğv edilə bilməyən ehtimalla ləğv edilən müddətdir ki, lizinq alan aktivini həmin müddətə lizinqə götürmək müqaviləsini imzalamış və hər hansı əlavə müddətləri də nəzərə almaqla lizinq alan əlavə ödənişlər etməklə və ya əlavə ödənişlər etmədən lizinq müddətinin əvvəlində bu hüququn istifadə edilməsinə kifayət qədər əmin olduğu halda, əmlakın lizinq müddətini artırmaq hüququna malikdir.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Əməliyyat lizinqi (davamı). Əmlak, əməliyyat lizinqinin şərtlərinə əsasən lizinqə verildikdə lizinq ödənişləri üzrə debitor borcları lizinqin ümumi müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metodundan istifadə etməklə lizinq gəliri kimi uçota alınır.

Qudvil. Qudvil ilkin olaraq məcmu ödənişin və qeyri-nəzarət payının müəyyən edilə bilən xalis aktivlər və güman olunan öhdəliklərdən artıq hissə olan dəyəri kimi hesablanır. Əgər bu məbləğ əldə edilmiş törəmə müəssisənin xalis aktivlərinin ədalətli dəyərindən azdırsa, bu fərq gəlir və ya zərər kimi qeydə alınır.

İlkin tanınmadan sonra qudvil maya dəyərindən hər hansı qalıq dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ölçülür. Dəyərsizləşmə testi üçün müəssisələrin birləşməsindən yaranan qudvil, yaranma tarixindən başlayaraq Qrupun birləşmədən fayda götürə biləcək hər bir PVYV-nə alınan müəssisənin sair aktiv və ya öhdəliklər bu vahidlərə ayırmasından asılı olmayaraq paylanır. Qudvil PVYV-in bir hissəsi olduğu və vahid nəzdində fəaliyyətin bir hissəsi ləğv olunduğu təqdirdə həmin fəaliyyətə aid edilən qudvil onun ləğv olunmasından yaranan gəlir və zərərin müəyyən edilməsi üçün ləğv olunan fəaliyyətin balans dəyərinə daxil olunur. Bu cür hallarda silinən qudvil ləğv olunan fəaliyyətin müvafiq dəyəri və qalan PVYV-in dəyəri əsasında ölçülür.

Qeyri-maddi aktivlər. Qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla, maya dəyərində qeydə alınır. Qeyri-maddi aktivlərə hüquqlar və proqram təminatı, patentlər, lisenziyalar, müştəri ilə münasibətlər, ticarət adı, sudan istifadə hüquqları və işlənmə layihələri daxildir.

Qeyri-maddi aktivlərin faydalı istifadə müddəti məhdud və ya qeyri-müəyyən olaraq qiymətləndirilir. Məhdud faydalı istifadə müddətinə malik olan qeyri-maddi aktivlər onların faydalı iqtisadi müddəti ərzində bərabər hissələrlə amortizasiya edilir və dəyərsizləşmə bilməsinə dair əlamət mövcud olduqda dəyərsizləşmə üzrə qiymətləndirilir. Məhdud faydalı istifadə müddətinə malik olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya dövrü və amortizasiya metodu ən azı hər bir hesabat dövrünün sonunda nəzərdən keçirilir. Gözlənilən faydalı istifadə müddəti və ya aktiv üzrə daxil olacaq gələcək iqtisadi səmərənin gözlənilən istifadə modelində baş verən dəyişikliklər müvafiq olaraq amortizasiya dövrünü və ya metodunu dəyişdirməklə uçot təxminlərində dəyişikliklər kimi qeydə alınır. Məhdud faydalı istifadə müddətinə malik olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya xərcləri mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda qeyri-maddi aktivlərin funksiyasına uyğun olaraq xərc kateqoriyasında tanınır.

Qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olan qeyri-maddi aktivlər amortizasiya edilmir, lakin fərdi qaydada və ya pul vəsaitlərini yaradan biznes vahidləri səviyyəsində hər il dəyərsizləşmə üzrə yoxlanılır. Qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinin qiymətləndirilməsi qeyri-müəyyən istifadə müddətinin uyğun olmaqda davam edə biləcəyini müəyyən etmək üçün hər il nəzərdən keçirilir. İstifadə müddəti uyğun olmadıqda, istifadə müddəti sonrakı dövrdən etibarən qeyri-müəyyən müddətdən məhdud müddətə dəyişdirilir.

a) Hüquqlar və proqram təminatı

Proqram təminatı yığılmış amortizasiyanı çıxmaqla, maya dəyərində qeydə alınır. Amortizasiya, bu cür aktivlərin təxmin edilən faydalı istifadə müddətləri ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən hesablanır. Torpaq üzərində mülkiyyət hüquqlarına su bəndlərindən, fabriklərə ərazisindən, liman ərazisindən, sahənin işlənməsi, sahə və su ötürmə xəttindən istifadə hüquqları daxildir. Petkim Petrokimya Holding A.Ş. ("Petkim") şirkətinin alışı zamanı (Qeyd 15) əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər əvvəlcə 30 may 2008-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmış, və qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olduğu üçün amortizasiya olunmayan su ötürmə xətti istisna olmaqla, alış tarixindən başlayaraq qeyri-maddi aktivlərin qalan faydalı istifadə müddətləri ərzində amortizasiya edilmişdir.

b) Müştəri ilə münasibətlər

Petkim şirkətinin xalis aktivlərinin bir hissəsi kimi əldə edilmiş müştəri ilə münasibətlər əvvəlcə 30 may 2008-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmış və alış tarixindən başlayaraq onların 22 illik faydalı istifadə müddətləri ərzində amortizasiya edilmişdir (Qeyd 15).

SOCAR Switzerland şirkətinin xalis aktivlərinin bir hissəsi olaraq alınmış Müştəri ilə münasibətlər əvvəlcə 30 iyun 2012-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmışdır.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Qeyri-maddi aktivlər (davamı).

c) Petkim ticarət adı

Petkim şirkətinin alışı zamanı əldə edilmiş Petkim ticarət adı əvvəlcə 30 may 2008-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmışdır. Petkim ticarət adı qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olduğu üçün amortizasiya edilmir (Qeyd 15).

d) Sudan istifadə hüquqları

Petkim şirkətinin alışı zamanı əldə edilmiş sudan istifadə hüquqları əvvəlcə 30 may 2008-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmış və alış tarixindən başlayaraq onların 47 illik faydalı istifadə müddəti ərzində amortizasiya edilmişdir (Qeyd 15).

e) İnkişaf layihələri

Petkim şirkətinin alışı zamanı əldə edilmiş inkişaf layihələri əvvəlcə 30 may 2008-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmış və alış tarixindən başlayaraq onların 5 illik faydalı istifadə müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən amortizasiya edilmişdir. İnkişaf layihələri ilə bağlı çəkilmiş xərclər (yeni və ya təkmilləşdirilmiş məhsulların tərtibatı və sınaqdan keçirilməsinə aid olan) layihənin texniki-iqtisadi əsaslandırılmasını nəzərə alaraq gerçəkləşəcəyi ehtimal edildikdə və yalnız xərclər etibarlı şəkildə qiymətləndirilə bildikdə, qeyri-maddi aktivlər kimi uçota alınır. Tədqiqat və işlənmə fəaliyyəti ilə bağlı digər xərclər yarandığı dövrdə xərc kimi uçota alınır. Qeyri-maddi aktivlər dəyərsizləşdikdə, onların balans dəyəri bərpa dəyərinə azaldılır.

Aktivlərin qalıq dəyəri və faydalı istifadə müddətləri hər bir hesabat tarixində nəzərdən keçirilir və lazım olduqda onlara düzəlişlər edilir.

Mənfəət vergisi. Konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında mənfəət vergisi hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya qüvvəyə minmiş müvafiq qanunvericiliyə uyğun olaraq hesablanmışdır. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarətdir və bu və ya digər dövrdə vergi təsiri digər ümumi gəlirlərdə və ya bilavasitə kapitalda uçota alınan əməliyyatlar istisna olmaqla, mənfəət və ya zərər kimi əks etdirilir.

Cari mənfəət vergisi, cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə bağlı vergi orqanlarına ödəniləcək və ya onlardan geri alınacaq məbləği təşkil edir. Mənfəət vergisindən başqa sair vergilər əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında onların balans dəyəri arasında yaranan müvəqqəti fərqlər üçün tam hesablanır. Təxirə salınmış vergi aktiv, qüvvədə olan və ya hesabat tarixinə qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə (və qanunvericiliyə) əsasən hesablanır və müvafiq təxirə salınmış vergi aktivinin realizasiya ediləcəyi və ya təxirə salınmış vergi öhdəliyinin yerinə yetiriləcəyi halda tətbiq edilməsi gözlənilir.

Təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi cari vergi aktivləri və cari vergi öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hüquq olduqda, eləcə də qalıqları xalis şəkildə əvəzləşdirmək niyyəti mövcud olduğu halda təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəlikləri eyni vergi orqanı tərəfindən vergiyə cəlb edilən müəssisə və ya vergiyə cəlb edilən ayrı-ayrı müəssisələrə tətbiq edilmiş vergilərə aid olduqda həyata keçirilə bilər.

Təxirə salınmış vergi aktivləri müvəqqəti fərqlərin istifadə olunma bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin əldə edilməsi ehtimalının mövcud olacağı zaman hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi, Qrupun müvəqqəti fərqlərin bərpası dövrünə nəzarət etməsi və müvəqqəti fərqlərin yaxın gələcəkdə bərpa edilməməsi ehtimal olunan hallar istisna olmaqla, törəmə və asılı müəssisələrə investisiyaların qoyulmasından yaranan müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi, aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər üçün ehtiyatın, eləcə də əsas vəsaitlərin ilkin dəyəri üzrə müvafiq düzəlişlərin uçota alınması və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsindən yaranan müvəqqəti fərqlər üçün tam şəkildə hesablanır.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Mal-material ehtiyatları. Mal-material ehtiyatları maya dəyəri və xalis satış dəyəri arasında ən aşağı olan dəyərdə qeydə alınır. Maya dəyəri orta çəki metodu ilə müəyyən edilir. Maya dəyərində birbaşa alışı xərcləri, hasilat xərcləri, nəqliyyat və istehsal xərcləri (normal iş həcmində əsasən) daxildir.

Dövlət qrantları. Dövlət qrantları onların Qrup tərəfindən alınması və Qrupun bu qrantlarla bağlı bütün şərtləri yerinə yetirəcəyi təqdirdə əsaslı əminlik yarandıqda ədalətli dəyərle uçota alınır. Əsas vəsaitlərin alınması ilə bağlı alınmış qrantlar uzunmüddətli öhdəliklərdə təxirə salınmış gəlir kimi uçota alınır və müvafiq aktivlərin gözlənilən faydalı istifadə müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən mənfəət və ya zərərdə gəlirə aid edilir.

Gəlirlər ilə bağlı alınmış qrantlar təxirə salınır və onların kompensasiya edəcəyi xərclərə uyğunlaşdırılması üzrə tələb olunan dövr ərzində mənfəət və ya zərərdə daxil edilir.

Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər. Qrup qurğu və ya avadanlığın bir hissəsinin sökülməsi və ya ləğv edilməsi və onların yerləşdiyi ərazini bərpa etməsi üzrə öhdəliyə malik olduqda və həmin öhdəliklərlə bağlı əsaslı təxminlər irəli sürüldükdə aktivlərin silinməsi ilə bağlı xərclər üzrə öhdəliklər uçota alınır. Neft və təbii qazın hasilatı və ya nəqli üçün nəzərdə tutulan qurğular kimi yeni qurğularla bağlı öhdəliklər tikinti və ya quraşdırılma zamanı uçota alınır. Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəlik qanunvericilikdə baş vermiş dəyişiklik ilə əlaqədar olaraq qurğunun istismar dövrü ərzində yarana bilər. Uçota alınmış məbləğ yerli şərait və tələblərə uyğun olaraq müəyyən edilmiş gözlənilən gələcək xərclərin cari dəyərini əks etdirir.

Bundan əlavə, əsas vəsaitlərin maya dəyərində aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər üçün təxmin edilən öhdəliklərin məbləği həcmində düzəliş aparılır.

Gələcək xərclərin məbləği və müddəti ilə bağlı təxminlərdəki dəyişikliklərə görə öhdəliyin cari dəyərində baş vermiş hər hansı dəyişiklik ehtiyat və əsas vəsaitlər üzrə kapitallaşdırılmış müvafiq xərclərə düzəliş kimi göstərilir. Tamamilə köhnəlmiş qurğu və ya avadanlığın sökülməsi və ya ləğv edilməsi üçün gələcək xərclərin məbləği və müddəti ilə bağlı təxminlərdəki dəyişikliklər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda uçota alınır. Diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş nəticəsində öhdəliyin cari dəyərində baş vermiş dəyişikliklər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda maliyyə xərcləri kimi göstərilir.

Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar. Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlara qeyri-müəyyən müddət və ya məbləğə malik olan öhdəliklər daxildir. Qrup keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, həmin öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün Qrupdan iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ölçülə bildikdə ehtiyatlar uçota alınır. Ehtiyatlar gələcək əməliyyat zərərləri üçün uçota alınmır.

Bir sıra analogi öhdəliklər mövcud olduqda, həmin öhdəliklərin yerinə yetirilməsi məqsədilə resursların sərf olunması ehtimalı ümumilikdə bütün öhdəliklər üçün müəyyən edilir. Ehtiyat, hətta öhdəlik ilə eyni sinfə daxil olan hər-hansı bir ayrıca maddə üzrə resursların sərf olunması ehtimalı az olduqda belə qeydə alınır.

Ehtiyatlar vergidən əvvəl faiz dərəcəsi istifadə etməklə, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan xərclərin cari dəyəri ilə qiymətləndirilir. Vergidən əvvəl faiz dərəcəsi pul vəsaitlərinin vaxt dəyəri üzrə cari bazar qiymətlərini və öhdəliklərə xas olan riskləri əks etdirir. Vaxtın keçməsinə görə ehtiyatlardakı artım faiz xərcləri kimi uçota alınır.

Dövlətə ayırmalar. Dövlətə ayırmalar hökumətin xüsusi qərarlarına uyğun olaraq dövlət büdcəsinə, ayrı-ayrı dövlət agentliklərinə və hökumətin həyata keçirdiyi layihələrə Qrup tərəfindən pul şəklində qoyuluşları və ya maliyyələşdirməni əks etdirir. Bu cür ayırmalar kapitalın azalması kimi uçota alınır. Pul şəklində olmayan ayırmalar köçürülmüş aktivlərin balans dəyərində qeydə alınır.

Dövlətin ayırmaları. Dövlətin ayırmaları pul qoyuluşları, digər dövlət müəssisələrinin köçürülməsi və ya Hökumətin digər müəssisələrdəki payının bütövlüklə və ya qismən köçürülməsi formasında həyata keçirilir. Qrupa dövlət müəssisələrinin köçürülməsi keçirilən müəssisənin ədalətli dəyəri olan məbləğdə kapital hesabatı vasitəsilə qoyuluş kimi tanınır (Hökumət digər müəssisələrdəki payını köçürdüyü halda – müvafiq müəssisənin ədalətli dəyərində köçürülmüş pay).

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Əlavə Dəyər Vergisi. Vergi orqanları satış və alış əməliyyatları üzrə əlavə dəyər vergisinin ("ƏDV") xalis ödənilməsinə icazə verir.

ƏDV üzrə kreditor borcu: ƏDV üzrə kreditor borcu hesabat tarixində əvəzləşdirilmiş alışlar üzrə ƏDV-ni çıxmaqla, müştərilərə satışların tanınması zamanı vergi orqanlarına ödənilməli olan satış üzrə ƏDV məbləğidir. Hesabat tarixində əvəzləşdirilməmiş satışlar üzrə ƏDV (əvəzləşdirilən ƏDV) həmçinin ƏDV üzrə kreditor borcuna daxildir. Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat yaradıldıqda, dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat lazım olduqda ƏDV daxil olmaqla, debitor borcunun ümumi məbləğində qeydə alınır. ƏDV üzrə müvafiq təxirə salınmış öhdəlik vergi məqsədləri üçün debitor borcu silinənə qədər saxlanılır.

Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV: Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV hesabat tarixində əvəzləşdirilməmiş alışlara aiddir. Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV alışlar üçün ödəniş aparıldıqda satışlar üzrə ƏDV ilə əvəzləşdirilə bilər.

Gəlirlərin uçotu. Gəlirlər, Qrupun adi fəaliyyət gedişində satılmış mallar və ya göstərilmiş xidmətlərə görə alınmış və ya alınacaq məbləğin ədalətli dəyərini əks etdirir. Gəlirlər, Qrup daxilində satışlar silinməklə ƏDV, mənfəət, güzəşt və satışdan tutulan sair vergilər (əgər mövcuddursa) çıxılmaqla göstərilir.

Xam neftin satışından yaranan gəlirlər adətən neftin tankərə və ya digər nəqliyyat vasitələrinə yükləndiyi zaman xam neft üzrə mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və faydaların ötürüldüyü anda qeydə alınır. Neft məhsullarının satışından yaranan gəlirlər adətən məhsulların yükləndiyi zaman məhsul üzrə mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və faydaların ötürüldüyü anda qeydə alınır. Təbii qazın satışından yaranan gəlirlər qaz sayğaclarındakı göstəricilərə (hər ay nəzarət edilir) və sonuncu göstəricidən hesabat dövrünün sonuna qədər istehlakçıların proqnozlaşdırılan qaz sərfiyyatına əsasən hesablanır. Təbii qazın qiyməti və qazın nəqli tarifləri Azərbaycan Respublikasının Tarif Şurası tərəfindən müəyyən edilir.

Digər malların satışından yaranan gəlirlər, mallar üzrə mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və faydaların ötürüldüyü anda qeydə alınır.

Xidmətlərin realizasiyası müqavilə üzrə göstəriləcək ümumi xidmətlərə proporsional olaraq faktiki göstərilmiş xidmətlərə əsasən qiymətləndirilən konkret əməliyyatın tamamlanma mərhələsinə istinadən həmin xidmətlərin göstərildiyi uçot dövründə qeydə alınır.

Faiz gəlirləri effektiv faiz metodundan istifadə etməklə maliyyələşdirmə vaxtına proporsional şəkildə gəlirə daxil edilir.

Xam neftin overlifti/anderlifti. Xam neftin overlifti və ya anderlifti birgə fəaliyyətdəki tərəfdaşın əldə etdiyi neftin həcmi ilə onun hasilatdakı iştirak payı arasındakı fərqdən yararlanır. Anderlift, satış kimi xam neftin yüklənmə məntəqəsində anderlifter tərəfindən overlifterə satışı zamanı uçota alınır. Overlift, alış kimi xam neftin overlifter tərəfindən anderlifterdən alınması zamanı uçota alınır. Anderliftin həcmi Qrupun maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında aktiv kimi, overliftin həcmi isə öhdəlik kimi göstərilir. Overlift öhdəliyi və ya anderlift aktivinin ilkin uçotu yüklənmə tarixinə xam neftin bazar qiyməti ilə aparılır. Overlift/anderlift öhdəlikləri və aktivlərinin hesabat tarixindən sonrakı dövrdə uçotu müvafiq əməliyyat sazişlərində nəzərdə tutulan şərtlərdən asılıdır. Bu cür şərtlər tərəflər arasında overlift/anderlift qalıqlarının nağd pulla hesablaşmasına imkan yaradarsa, həmin qalıqlar ilkin uçotdan sonrakı hesabat tarixlərinə ədalətli dəyerdə yenidən qiymətləndirilir. Xam neftin təhvilə nəticəsində yaranmış overlift/anderlift qalıqları ilkin uçotdan sonrakı hesabat tarixlərinə balans dəyəri və ədalətli dəyerdən ən aşağı olanı ilə qeydə alınır.

İşçilərə ödənişlər. Əmək haqları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və bülətenlər üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar (məs. səhiyyə xidmətləri və uşaq bağçaları) Qrupun işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlərin göstərildiyi ildə hesablanır.

Seqmentlər üzrə məlumat. Əməliyyat seqmentləri haqqında məlumat daxili hesabat qaydalarına əsasən əməliyyat məsələləri ilə bağlı Qrupun əsas qərar qəbul edən şəxsinə təqdim edildiyi formatta göstərilir. Gəlirləri, maliyyə nəticələri və ya aktivləri bütün seqmentlərin on faizini və ya artıq hissəsini təşkil edən seqmentlər ayrıca açıqlanır.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Əlaqəli tərəflər. Əlaqəli tərəflər haqqında məlumat BMUS 24-ə “Əlaqəli tərəflər barədə açıqlamalar” uyğun olaraq açıqlanır.

Dövlətin iqtisadi və sosial siyasəti Qrupun maliyyə vəziyyətinə, əməliyyat nəticələrinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsir edir. Dövlət tərəfindən Qrupun üzərinə Azərbaycan Respublikasındakı müştərilərə dövlətin nəzarət etdiyi qiymətlərlə davamlı olaraq neft və qaz təchiz etmək öhdəliyi qoyulmuşdur. Dövlətlə əməliyyatlara Qeyd 20-də göstərilən vergilər daxildir.

Əlaqəli tərəflər öz aralarında əlaqəli olmayan tərəflərin apara bilmədiyi əməliyyatları həyata keçirə bilər. Bununla yanaşı, əlaqəli tərəflər arasında aparılan əməliyyatların şərtləri, müddətləri və məbləğləri əlaqəli olmayan tərəflər arasında aparılan əməliyyatlarla eyni olmaya bilər.

Əlaqəli tərəflərlə aparılan əməliyyatların xarakterinə görə onlar kommərsiya cəhətdən müstəqil tərəflər arasında həyata keçirilən əməliyyatların şərtlərinə uyğun hesab edilə bilər.

Maraqların ötürülməsi haqqında müqavilələr. Qrupun maliyyələşdirilən tərəf kimi iştirak etdiyi maraqların ötürülməsi haqqında müqavilə maliyyələşdirən tərəfin hər iki tərəfin iştirak payı olduğu layihədə maliyyələşdirilən tərəfin hasilatdan əvvəlki xərclərinin bir hissəsini və ya hamısını ödəmək üçün razılaşdığı müqavilədir. Layihə uğursuz olduqda, maliyyələşdirən tərəfin maliyyələşdirilən tərəfin adından çəkdiyi xərclər ona ödənilir. Layihə uğurlu olarsa, maliyyələşdirən tərəfin çəkdiyi xərclər maliyyələşdirilən tərəfə aid olan hasilatdakı pay üzrə daxilolmalardan nağd pul şəklində və ya maliyyələşdirilən xərclər bərpa edilənə qədər hasilatdan qeyri-proporsional yüksək pay əldə etməklə ödənilir.

Maraqların ötürülməsi haqqında müqavilələrin şərtlərindən asılı olaraq, Qrup həmin müqavilələri maliyyələşdirmə müqaviləsi və ya alqı-satqı müqaviləsi kimi tanıyır.

Maliyyələşdirmə müqavilələrində maliyyələşdirən tərəfin maliyyələşdirilən tərəfi maliyyə vəsaiti ilə təmin etməsi və təmin edilmiş vəsaitlər üzrə borcverəndən faiz alması ehtimal edilir. Bu halda əlavə hasilat hüququ müqaviləni dəstəkləyən təminat kimi çıxış edir.

Alqı-satqı müqaviləsində maliyyələşdirilən tərəf effektiv olaraq layihədəki payını tam və ya qismən maliyyələşdirən tərəfə satır. Layihə uğurlu olduğu təqdirdə, maliyyələşdirən tərəfin daxilolmalardakı payının artması müqabilində layihəni maliyyələşdirməsi tələb olunur və maliyyələşdirilən tərəfin daxilolmalardakı payı azalır.

Layihələrin kəşfiyyat mərhələsində layihələrin nəticələri və maliyyələşdirən tərəfin maliyyələşdirilən tərəfin adından çəkilmiş xərcləri qaytarması ehtimalı qeyri-müəyyən olduqda, Qrup maraqların ötürülməsi ilə bağlı əməliyyatları və qalıqları konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında qeydə almır.

Biznes olmayan törəmə müəssisənin tədricən alınması. Əvvəllər asılı müəssisələrə investisiya kimi uçota alınmış törəmə müəssisənin tədricən alınması kapital metodu əsasında balans dəyəri olan məbləğlə (bu məbləğ asılı müəssisədə ilkin dəyərə aiddir) tanınır və həmin məbləğə asılı müəssisə üzərində nəzarət əldə etmək üçün Qrupun əlavə investisiyalarının dəyəri (“fərz edilən” ilkin dəyər) əlavə edilir. Asılı müəssisə üzərində nəzarət əldə edildikdən sonra, Qrupun törəmə müəssisəsinə çevrilir və “fərz edilən” ilkin dəyər törəmə müəssisənin fərdi müəyyən edilə bilən aktivlərinə və ya öhdəliklərinə aşağıdakı kimi bölüşdürülür:

- ▶ monetar aktivlər və monetar öhdəliklər ədalətli dəyərlə tanınır;
- ▶ monetar aktivlərin və monetar öhdəliklərin ədalətli dəyəri çıxıldıqdan sonra qalan “fərz edilən” ilkin dəyərin məbləği alış tarixində ədalətli dəyərlər əsasında qeyri-monetar aktivlərə və ya qeyri-monetar öhdəliklərə bölüşdürülür.

Satış və ya əsas şirkətin kapital sahiblərinə paylanması üçün saxlanılan uzunmüddətli aktivlər və dayandırılmış əməliyyatlar. Uzunmüddətli aktivlərin və satılıq əməliyyat qruplarının balans dəyəri istifadənin davam etdirilməsi deyil satış əməliyyatı nəticəsində bərpa olunacaqsa, Şirkət onları satış və ya əsas şirkətin kapital sahiblərinə paylanması üçün saxlanılan aktivlər kimi təsnif edir. Satış və ya paylanma üçün saxlanılan bu cür uzunmüddətli aktivlər və satılıq əməliyyat qrupları onların balans dəyəri ilə ölçülür.

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Satış və ya əsas şirkətin kapital sahiblərinə paylanması üçün saxlanılan uzunmüddətli aktivlər və dayandırılmış əməliyyatlar (davamı). Paylanma üçün saxlanılan aktivlər kimi təsnif etmə meyarı yalnız paylanma ehtimalı yüksək olanda və aktiv və ya satılıq əməliyyat qrupu cari vəziyyətində dərhal paylanmaq üçün hazır olanda yerinə yetirilmiş hesab olunur. Paylanmanı başa çatdırmaq üçün görülmüş tədbirlər onu göstərməlidir ki, paylanmaya əhəmiyyətli dəyişikliklərin edilməsi və ya həmin paylanmanın ləğv edilməsi ehtimalı yoxdur. Rəhbərlik təsnifat tarixindən bir il ərzində gözlənilən paylanmanı həyata keçirmək öhdəliyini daşıyır.

Əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlər satış və ya paylanma üçün saxlanılan aktivlər kimi təsnif edilərsə, onlarla əlaqəli köhnəlmə və ya amortizasiya hesablanmır. Satış və ya paylanma üçün saxlanılan aktivlər və öhdəliklər kimi təsnif edilmiş maddələr maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ayrıca olaraq cari maddələr kimi əks etdirilir.

Satılıq əməliyyat qrupu aşağıdakı hallarda dayandırılmış əməliyyatlar kateqoriyasına aid edilir:

- ▶ PVYV və ya PVYV-lər qrupudur;
- ▶ Satış və ya paylanma üçün saxlanılan maddə kimi təsnif olunur və ya artıq bu yolla satılmışdır;
- ▶ Əsas fəaliyyət növü və ya əsas coğrafi ərazidir;

Dayandırılmış əməliyyatlar davam edən əməliyyatların nəticələrindən çıxarılır və mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda dayandırılmış əməliyyatlardan vergidən sonra əldə edilmiş mənfəət və ya zərər kimi vahid məbləğ formasında təqdim edilir. Əlavə açıqlamalar 33-cü Qeyddə təqdim edilir. Digər şərt göstərilməyə, maliyyə hesabatlarına bütün digər qeydlərə əsasən davam edən əməliyyatlardan məbləğlər daxildir.

Yenidən təsnifləşdirmələr. Cari ilin maliyyə hesabatlarının təqdimatına uyğunlaşmaq məqsədilə keçən ilin Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabatda, Konsolidasiya Edilmiş Mənfəət və ya Zərər və Digər Məcmu Gəlir haqqında Hesabatda, Konsolidasiya Edilmiş Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti haqqında Hesabatda və müvafiq qeydlərdə müəyyən yenidən təsnifləşdirmələr aparılmışdır. Bunlar Qrupun maliyyə vəziyyətinə, əməliyyatların nəticələrinə və kapitalla əhəmiyyətli təsir göstərməmişdir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat

	Təsnifləşdirilmədən əvvəl	Təsnifləşdirilmə	Təsnifləşdirilmədən sonra
<i>Asılı müəssisələrə investisiyalardan ticarət və digər debitor borclarına, ticarət və digər debitor borclarından digər uzunmüddətli maliyyə aktivlərinə, ticarət və digər debitor borclarından digər cari maliyyə aktivlərinə, Mənfəət vergisi üzrə əvvəlcədən ödənişlərdən ticarət və digər debitor borclarına yenidən təsnifləşdirilmə:</i>			
Ticarət və digər debitor borcları	5,034	(14)	5,020
Asılı müəssisələrə investisiyalar	1,165	(8)	1,157
Digər uzunmüddətli maliyyə aktivləri	158	29	187
Digər cari maliyyə aktivləri	136	6	142
Mənfəət vergisi üzrə avans ödənişləri	11	(11)	–
<i>Mənfəət vergisi üzrə kreditor borclarının vergilər üzrə kreditor borclarına təsnifləşdirilmə:</i>			
Mənfəət vergisi üzrə kreditor borcları	(6)	6	–
Vergilər üzrə kreditor borcları	(595)	(6)	(601)

2 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Yenidən təsnifləşdirmələr (davamı).

**Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər
və digər məcmu gəlir haqqında hesabat**

	Təsnifləşdiril- mədən əvvəl	Təsnifləşdirilmə	Təsnifləşdiril- mədən sonra
<i>Satışların maya dəyərindən Sair əməliyyat xərclərinə, Paylama xərclərinə və Sosial xərclərə, Sair əməliyyat xərclərindən Ümumi və inzibati xərclərə, Paylama xərclərindən Satışların maya dəyərində və Ümumi və inzibati xərclərdən Sair əməliyyat xərclərinə yenidən təsnifləşdirilmə:</i>			
Satışların maya dəyəri	14,010	(61)	13,949
Sair əməliyyat xərcləri	564	18	582
Paylaşdırma xərcləri	412	40	452
Sosial xərclər	233	6	239
Ümumi və inzibati xərclər	672	(3)	669
<i>Sair əməliyyat mənfəətindən gəlirlərə yenidən təsnifləşdirilmə:</i>			
Gəlirlər	17,139	2	17,141
Sair əməliyyat gəliri	152	(2)	150

Qrup müəyyən növ məsrəflərin (məsələn, istehsal vahidlərinin müəyyən inzibati məsrəfləri və s.) təqdim edilməsini dəyişmişdir. Nəticədə, əvvəlki dövrə aid müəyyən məsrəflər cari dövrün təqdimatına uyğunlaşmaq məqsədilə yenidən təsnif edilmişdir.

3 Əhəmiyyətli uçot təxminləri və mülahizələri

Qrup hesabatlarda əks etdirilən aktiv və öhdəliklərin məbləğlərinə təsir göstərən təxminlər və fərziyyələr irəli sürür. Həmin təxminlər və fərziyyələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik həmçinin peşəkar mülahizələr irəli sürür. Konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və hesabat tarixinə aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

Dayandırılmış əməliyyatlar. 22 oktyabr 2013-cü il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Qrupun törəmə müəssisəsi olan Xəzər Dəniz Neft Donanmasının (XDND) Qrupun mülkiyyətindən çıxararaq yeni yaradılmış dövlət müəssisəsi Azərbaycan Dövlət Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi QSC-nin (ADXDS) nəzarəti altında olan digər dövlət müəssisəsi ilə birləşdirilməsi haqqında sərəncam imzalamışdır. Qrup XDND-nin xaric edilməsini aşağıdakı səbəblərdən dayandırılmış əməliyyatlar kimi təsnif edilmək meyarına uyğun gəlməsini hesab etmişdir:

- ▶ ayrıca əsas fəaliyyət istiqamətini təqdim edir;
- ▶ ayrıca əsas fəaliyyət istiqamətini xaric etmək üçün vahid koordinasiya olunan planın bir hissəsidir.

Neft və qaz ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi. Neft və qaz ehtiyatları Qrupun investisiya sahəsində qərar qəbul edilməsi prosesində əsas elementlərdir. Onlar həmçinin dəyərsizləşmə üzrə yoxlanmanın mühüm elementləridir.

Təsdiqlənmiş neft və qaz ehtiyatlarında, xüsusilə də təsdiqlənib işlənmiş ehtiyatlarda baş vermiş dəyişikliklər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda əks olunan istehsal həcmindən asılı olaraq amortizasiya xərclərinə təsir göstərir.

3 Əhəmiyyətli uçot təxminləri və mülahizələri (davamı)

Neft və qaz ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi (davamı). Təsdiqlənmiş neft və qaz ehtiyatları mövcud iqtisadi və əməliyyat şəraitində (yəni qiymətləndirmə tarixinə qiymətlər və xərclər) geoloji və mühəndislik məlumatlarının gələcək illərdə məlum yataqlardan məsrəflərin ödənilməsinə kifayət qədər əminliklə göstərdiyi xam neft və təbii qazın qiymətləndirilmiş miqdarıdır. Təsdiqlənib işlənmiş ehtiyatlar dedikdə mövcud quyularda mövcud avadanlıqlar və onların istismar üsulları vasitəsi ilə bərpa edilməsi gözlənilə bilən ehtiyatlar başa düşülür. Neft və qaz ehtiyatlarının ilkin qiymətləndirmələri mahiyyət etibarını ilə qeyri-müəyyəndir, mülahizələrin təbii edilməsini tələb edir və gələcəkdə yenidən baxılmalıdır. Müvafiq olaraq, təsdiqlənib işlənmiş və ya təsdiqlənmiş ehtiyatlara əsaslanan maliyyə və uçot ölçüləri də (tükənmə və amortizasiya xərcləri və aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər üçün ehtiyatlar) dəyişə bilər.

Təsdiqlənmiş ehtiyatlar rezervuarlara və quyulara dair mövcud məlumatlara istinadən qiymətləndirilir. Yeni məlumatlara (misal üçün, məhsulun qiymətləri, müqavilə şərtləri və ya işlənmə planları daxil olmaqla, qazma və hasilatla bağlı fəaliyyət və ya iqtisadi amillərdə dəyişikliklər) əsasən təsdiqlənmiş ehtiyatlarla bağlı bütün qiymətləndirmələrə (artırılması və ya azaldılması istiqamətində) yenidən baxılmalıdır. İşlənmə planları haqqında yeni məlumatların əldə edilməsi nəticəsində karbohidrogen ehtiyatlarının texniki istismar müddətində baş verən dəyişikliklər illik yenidən qiymətləndirmələrin aparılmasının əsas səbəbidir. İşlənmə və hasilat fəaliyyəti haqqında yeni məlumatların əldə edilməsi nəticəsində karbohidrogen ehtiyatlarının texniki istismar müddətində baş verən dəyişikliklər illik yenidən qiymətləndirmələrin aparılmasının əsas səbəbidir.

Ümumiyyətlə, işlənməmiş və ya qismən işlənmiş yataqlarla bağlı ehtiyatlar üzrə qiymətləndirmələr, işlənməmiş və ya tükənən yataqlara nisbətən, gələcək istismar müddəti ərzində daha böyük qeyri-müəyyənliyə məruz qalır. Yataqda hasilat işləri başladıldıqda, əlavə quyuların qazılmasına və ya hasilat şəraitində olan rezervuarın uzunmüddətli fəaliyyətinə dair əlavə məlumatlar əldə etdikdən sonra, təsdiqlənmiş ehtiyatların miqdarına gələcəkdə yenidən baxılmalıdır. Bu yataqlar işləndikcə, yeni məlumatlar dəyişikliklərə gətirib çıxara bilər.

1 yanvar 2014-cü il tarixinə ARDNŞ-nin təsdiqlənmiş ehtiyatları Neft Mühəndisləri Cəmiyyətinin qaydalarına uyğun olaraq müstəqil rezervuar mühəndisləri tərəfindən hazırlanmış hesabatlarla əsaslanır.

Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər. Bundan sonra Qeyd 21-də müzakirə edildiyi kimi, rəhbərlik neft və qaz hasilatı obyektlərinin, kəmərlərin və köməkçi avadanlıqların istismardan çıxarılması və bu aktivlərin gələcək dəyəri və faydalı istifadə müddətinə dair təxminlərə əsasən ətraf mühitin bərpası məqsədilə gələcək xərclər üçün ehtiyatlar yaradır. Gələcək aktivlərin dəyərsizləşməsi üzrə öhdəliklərin müəyyənləşdirilməsi mürəkkəb məsələdir və rəhbərlikdən uzaq gələcəkdə baş verəcək öhdəliklərin silinməsinə dair təxminlərin və mülahizələrin yaradılmasını tələb edir. Mövcud öhdəliklərin ölçüsündə baş verən dəyişikliklər təxmin edilmiş vaxt, gələcək xərclər və ya qiymətləndirmədə istifadə edilmiş diskont dərəcələrində baş verən dəyişikliklər nəticəsində yarana bilər.

Qrup, aktivlərin silinməsi üzrə öhdəliklərini Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Şərhi Komitəsi (BMHŞK) 1, *İstismardan Çıxarılma, Bərpa üzrə Mövcud və Oxşar Öhdəliklərdə Dəyişikliklər* haqqında qaydalara uyğun olaraq qiymətləndirir. Ehtiyat kimi uçota alınmış məbləğ mövcud öhdəliyin hesabat tarixinə qüvvədə olan qanunvericiliyə və qaydalara uyğun olaraq yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan məsrəflər üzrə ən dəqiq təxminləri əks etdirir və həmçinin qanunvericilik, qaydalar və onlara dair müvafiq şərhlərin dəyişdirilməsi və yenidən işlənməsi ilə əlaqədar olaraq dəyişə bilər. Hökumət orqanları ətraf mühitlə bağlı qanunvericiliyi və onun tətbiqini davamlı olaraq nəzərdən keçirir. Bu səbəbdən Qrupun aktivlərin silinməsi üzrə əsas öhdəlikləri uçota alınmış məbləğlərdən fərqli ola bilər. Bu ehtiyatlar subyektiv xarakter daşıdığına görə belə xərclərin məbləği və yaranma müddəti ilə bağlı qeyri-müəyyənlik mövcuddur. Neft və qaz hasilatı obyektlərinin istismardan çıxarılması, o cümlədən ləğv etmə və sahənin bərpası xərcləri ilə bağlı təxmin edilmiş öhdəlik 31 dekabr 2013-cü il tarixinə 371 AZN (2012-ci il: 621 AZN) təşkil etmişdir. Bu şərtlərdən hər hansı birinin dəyişməsi Qrupun ayırdığı ehtiyatlar üzrə düzəlişlərin aparılmasına gətirib çıxara bilər.

Rəhbərlik ləğv etmə və sahənin bərpa xərclərini diskontlaşdırmaq üçün istifadə edilən diskont dərəcələrini pul vəsaitlərinin vaxt dəyəri üzrə cari bazar qiymətlərini və lazım gəldikdə müvafiq öhdəliyə xas olan riskləri əks etdirən vergidən əvvəl faiz dərəcəsi kimi müəyyən edir. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə istifadə edilmiş diskont dərəcəsi 6.33 faiz dərəcəsindən 7.96 faiz dərəcəsinədək (2012-ci il: 5.97 faiz) təşkil etmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, bu diskont dərəcəsi hesabat tarixinə Azərbaycanda neft və qazın kəşfiyyatı, qiymətləndirilməsi, işlənməsi və paylanması sahəsinə aid olan bütün risk və qeyri-müəyyənlikləri müvafiq olaraq əks etdirir.

Hesablama zamanı istifadə edilmiş təxmin edilən diskont dərəcəsi rəhbərliyin təxminlərindən 1 faiz çox /az olsaydı, ehtiyatın balans dəyəri, müvafiq olaraq, 64 AZN az /97 AZN çox olardı.

3 Əhəmiyyətli uçot təxminləri və mülahizələri (davamı)

Ətraf mühitin qorunması ilə bağlı öhdəliklər. Qeyd 22-də göstəriləyi kimi, Qrup yaranmasından əvvəlki dövrlərdə göstərdiyi fəaliyyət və irsi olaraq həyata keçirdiyi əməliyyatlar nəticəsində əsasən Abşeron yarımadası ərazisində ətraf mühitə dəymiş zərərin ödənilməsi üçün təxmin edilən xərclər üçün ehtiyat ayırır. Ehtiyat kimi uçota alınmış məbləğ mövcud öhdəliyin hesabat tarixinə qüvvədə olan qanunvericiliyə və qaydalara uyğun olaraq yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan məsrəflər üzrə ən dəqiq təxminləri əks etdirir və həmçinin qanunvericilik, qaydalar və onlara dair müvafiq şərtlərin dəyişdirilməsi və yenidən işlənməsi ilə əlaqədar olaraq dəyişə bilər. Hökumət orqanları ətraf mühitlə bağlı qanunvericiliyi və onun tətbiqini davamlı olaraq nəzərdən keçirir. Bu səbəbdən Qrupun ətraf mühitin bərpası üzrə əsas öhdəlikləri uçota alınmış məbləğlərdən fərqli ola bilər. Bu ehtiyatların subyektiv xarakter daşdığına görə belə xərclərin məbləği və yaranma müddəti ilə bağlı qeyri-müəyyənlik mövcuddur. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə ətraf mühitin bərpası ilə bağlı təxmin edilmiş öhdəlik 116 AZN (2012-ci il: 195 AZN) təşkil etmişdir. Bu şərtlərdən hər hansı birinin dəyişməsi Qrupun ayırdığı ehtiyatlar üzrə düzəlişlərin aparılmasına gətirib çıxara bilər.

Rəhbərlik ətraf mühitin bərpası xərclərini diskontlaşdırmaq üçün istifadə edilən diskont dərəcələrini pul vəsaitlərinin vaxt dəyəri üzrə cari bazar qiymətlərini və lazım gəldikdə hesabat tarixinə müvafiq öhdəliyə xas olan riskləri əks etdirən vergidən əvvəl faiz dərəcəsi kimi müəyyən edir. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə istifadə edilmiş diskont dərəcəsi 7.21 faiz (2012-ci il: 7.13 faiz) təşkil etmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, bu diskont dərəcələri Azərbaycan Respublikasında neft və qazın kəşfiyyatı, qiymətləndirilməsi, işlənməsi və paylanması sahəsinə aid olan bütün risk və qeyri-müəyyənlikləri müvafiq olaraq əks etdirir. Bu şərtlərdən hər hansı birində baş verən dəyişiklik Qrup tərəfindən uçota alınan ehtiyatlarda düzəlişlərin aparılması ilə nəticələne bilər.

Hesablama zamanı istifadə edilmiş təxmin edilən diskont dərəcəsi rəhbərliyin təxminlərindən 1 faiz çox/az olsaydı, ehtiyatın balans dəyəri müvafiq olaraq, 2 AZN az /2 AZN çox olardı.

Əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlərin faydalı istifadə müddəti. Rəhbərlik, əsas vəsaitləri və qeyri-maddi aktivlərin təxmin edilən faydalı istifadə müddətini və müvafiq amortizasiya xərclərini müəyyən edir. Bu təxminlər, Qrupun həmin aktivlər üzrə iqtisadi səmərə əldə etməyi planlaşdırdığı dövrə əsaslanır. Faydalı istifadə müddəti əvvəlki illərdə təxmin edilmiş faydalı müddətdən aşağı olanda rəhbərlik amortizasiya xərcini artırır və ya ləğv edilmiş və ya satılmış texniki cəhətdən köhnəlmiş aktivləri balansdan silir. Faydalı istifadə müddətinə ən azı hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır. Yuxarıda qeyd olunan şərtlərin və ya təxminlərin hər hansı birində dəyişiklik olarsa, bu, gələcəkdə amortizasiya dərəcələri üzrə düzəlişlərin aparılmasına gətirib çıxara bilər.

Təxirə salınmış vergi aktivinin uçotu. Təxirə salınmış xalis vergi aktivini vergiyə cəlb olunan gəlirdən gələcək çıxılmalar vasitəsilə əldə olunan mənfəət vergisi məbləğlərindən ibarətdir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeydə alınır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri realizasiya oluna biləcəyi məbləğdə uçota alınır. Vergiyə cəlb olunan gələcək mənfəət və gələcəkdə yaranması ehtimal edilən vergi faydasının məbləğini ehtimal edərkən Rəhbərlik son üç ilin vergiyə cəlb olunan mənfəətindən və mövcud şəraitdə məqbul hesab edilən gələcək gəlirlər üzrə təxminlərdən istifadə edir.

Qeyri-maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi. Bərpa edilə bilməyən aktivlərin balans dəyərini əks etdirən hadisələr və ya şəraitlərə əsasən rəhbərlik hər bir hesabat tarixində bütün qeyri-maliyyə aktivlərinin mümkün dəyərsizləşməsi üzrə hər hansı göstəricilərin olub-olmamasını müəyyən edir. Bu cür göstəricilərə aşağıdakılar daxildir: Qrupun biznes planlarında baş verən dəyişikliklər, qeyri-rentabelli fəaliyyətə gətirib çıxaran əmtəə qiymətlərində dəyişikliklər, məhsul qarışıqlarında olan dəyişikliklər və neft və qaz əmlakına gəldikdə isə - təxmin edilmiş təsdiqlənmiş ehtiyatların əhəmiyyətli dərəcədə azalması. Qudvil və digər qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olan qeyri-maddi aktivlər hər il və digər vaxtlarda dəyərsizləşmə göstəriciləri olduğu zaman dəyərsizləşmə üzrə yoxlanılır. Digər qeyri-maliyyə aktivləri bərpa edilə bilməyən balans dəyərinə dair göstəricilərin mövcud olduğu zaman dəyərsizləşmə üzrə yoxlanılır.

İstifadə dəyəri hesablanarkən rəhbərlik aktivlər və yaxud PVYV üzrə gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini təxmin edir və onların cari dəyərini hesablamaq üçün uyğun diskont dərəcəsini seçir.

3 Əhəmiyyətli uçot təxminləri və mülahizələri (davamı)

Qeyri-maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi (davamı). 2013-cü ildə bəzi PVYV-in gözləniləndən zəif nəticə göstərməsinə görə Qrup həmin PVYV-in bərpa dəyərlərini təhlil etmişdir və nəticədə 248 AZN (2012-ci il: 228 AZN) məbləğində dəyərsizləşmə xərci yaranmışdır. Bu aktivlər Qrupun neft və qaz segmentində istifadə edilir. Potensial olaraq dəyərsizləşmiş aktivin balans dəyərinin hesablanması üçün dəyərsizləşmənin tələb olduğunu müəyyən edərkən aktivin balans dəyəri onun bərpa dəyəri ilə müqayisə edilir. Aktivin bərpa dəyəri onun satışı üzrə məsrəflər çıxılmaqla, ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Qrupun fəaliyyətinin xarakterini nəzərə alaraq, potensial alıcılar ilə danışıqlar aparılmayana qədər aktivin ədalətli dəyəri haqqında məlumat əldə etmək adətən çətinidir. Müvafiq olaraq, başqa cür qeyd olunmadığı halda aşağıda göstərilən dəyərsizləşmə üzrə xərclərin müəyyən edilməsində istifadə edilən bərpa dəyəri istifadə dəyəridir. Qrup adətən istifadə dəyərini rəhbərliyin təsdiq etdiyi maliyyə büdcəsindəki diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti modelindən istifadə edərək təxmin edir.

İstifadə dəyərinin hesablanmasında istifadə edilən əsas fərziyyələr. Neft yataqları üçün istifadə dəyərinin hesablanması aşağıdakı fərziyyələrə görə çox həssasdır:

Hasılataın həcmi: ARDNŞ-nin istismar etdiyi yataqlardakı hasilatın təxmin edilən həcmi yataqlar ilə bağlı ətraflı məlumatlara əsaslanır və uzunmüddətli planlaşdırma prosesinin bir hissəsi kimi rəhbərlik tərəfindən təsdiqlənmiş yataqlar üzrə inkişaf planlarını nəzərə alır. Təxminlərə görə ümumi hasilat növbəti 15 il üçün 10 faiz azalsaydı, bu əlavə dəyərsizləşmə xərcinin yaranmaması ilə nəticələndi.

Ümumi marja: Ümumi marja əvvəlki ilin faktiki rəqəmlərinə əsaslanır. Bu marjalar proqnozlaşdırılan inflyasiya dərəcəsinə uyğun olaraq büdcə dövrü ərzində artırılır.

Kapital məsrəfləri: Təxmin edilən hasilatın həcmi təmin etmək üçün zəruri olan kapital məsrəfləri müəyyən neft yatağı üzrə uzunmüddətli inkişaf planlarına əsaslanır.

Xam neftin qiyməti: Proqnozlaşdırılan istehlak qiymətləri ictimaiyyətə açıq olur.

Diskont dərəcəsi: Pul vəsaitlərinin hərəkəti proqnozlarına tətbiq edilən vergidən əvvəl diskont dərəcəsi müxtəlif PVYV-lər üçün 13.77-16.00 faiz (2012-ci il: 14.27-15.58 faiz) civarında olmuşdur. Diskont dərəcəsinin hesablanması Qrup ilə bağlı spesifik vəziyyətlərə və əməliyyat segmentlərinə əsaslanır və kapitalın orta çəkili dəyərindən ("WACC") irəli gəlir. WACC hesablanarkən kapitalın dəyəri oxşar qrup məlumatlarından istifadə etməklə təxmin edilir və borcun dəyəri Qrupun xidmət etməli olduğu faiz hesablanan borc öhdəliklərinə əsaslanır. Xüsusi risklər ayrı-ayrı beta amillərini, bazar riskini və Qrupun həcmi tətbiq etməklə nəzərə alınır. Beta amilləri ictimaiyyətə açıq olan bazar məlumatlarına əsasən hər il qiymətləndirilir. Hesablamada istifadə edilən təxmin edilmiş WACC rəhbərliyin təxminindən 1 faiz yuxarı və ya aşağı olsaydı, dəyərsizləşmə zərərinin məcmu məbləği dəyişməzdi (2012-ci il: 14 AZN yuxarı və ya 10 AZN aşağı).

İnflyasiya dərəcələri ilə bağlı təxminlər: Global Insight (GI) proqnozları inflyasiya dərəcələri kimi istifadə edilmişdir.

Aksiz vergisi və ixrac rüsumları: Neft və neft məhsulları üzrə aksiz vergisi və ixrac rüsumları neft və qaz əmlakı və avadanlıqları üçün vacib amildir.

Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar. Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar müştərilərin debitor borclarının yığılması ehtimalının rəhbərlik tərəfindən qiymətləndirilməsinə əsaslanır. Müştərinin əhəmiyyətli maliyyə çətinlikləri, onun müflisləşmə və ya maliyyə strukturunun yenidən təşkilinə məruz qalması ehtimalı və defolt və ya ödənişlərin gecikdirilməsi debitor borclarının potensial olaraq dəyərsizləşmiş olmasını əks etdirən göstəricilər hesab edilir. Əgər əsas müştərinin ödəniş qabiliyyətində pisləşmə baş verərsə və ya bu faktiki defolt təxminlərindən yuxarı olarsa, faktiki nəticələr bu təxminlərdən fərqlənə bilər.

Debitor borcları üzrə əlavə pul vəsaitlərinin bərpası gözlənilmədikdə, debitor borcları müvafiq ehtiyatlara silinir.

Dəyərsizləşmə üzrə zərərlərə qarşı qiymətləndirilən debitor borcları üzrə pul vəsaitlərinin gələcək hərəkəti həmin aktivlərin müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətinə, rəhbərliyin keçmişdə baş vermiş zərər halları nəticəsində vaxtı keçəcək məbləğlərin həcmi ilə münasibətdə təcrübəsinə və vaxtı keçmiş məbləğlərin geri ödənilməsinə əsasən təxmin edilir. Keçmiş dövrlərə təsir göstərməyən cari şəraitin təsirini əks etdirmək və cari dövrdə mövcud olmayan keçmiş şəraitin təsirini aradan qaldırmaq məqsədilə əvvəlki təcrübə müşahidə edilə bilən cari məlumatlara əsasən tənzimlənir.

4 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi

1 yanvar 2013-cü il tarixinə qüvvəyə minən BMHS-na aşağıdakı düzəlişlər istisna olmaqla qəbul edilmiş mühasibat uçotu qaydaları keçən maliyyə ilinin uçot qaydalarına uyğundur:

1 sayılı BMUS-a düzəliş, “Digər Ümumi Gəlir maddələrinin təqdim edilməsi”. 1 sayılı BMUS-a düzəlişlər digər ümumi gəlirdə təqdim edilmiş maddələrin qruplaşdırılmasını tətbiq edir. Gələcək bir tarixdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edilə bilən maddələr (misal üçün, xalis aktivin hedcinqi üzrə xalis gəlir, xarici əməliyyatların çevrilməsi üzrə məzənnə fərqi, pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hedcinqlərdə xalis hərəkət və satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri üzrə xalis zərər və ya gəlir) indi heç vaxt yenidən təsnif edilməyəcək maddələrdən (misal üçün, müəyyən ödənişlərlə pensiya planı və torpaq və binaların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə aktuar gəlirlər və zərərlər) ayrıca təqdim edilməlidir. Düzəliş yalnız məlumatların təqdim edilməsinə aid olmuş və Qrupun maliyyə vəziyyətinə və ya nəticələrinə təsir göstərməmişdir.

1 sayılı BMUS “Müqayisəli məlumat üçün tələbin aydınlaşdırılması” (Düzəliş). 1 sayılı BMUS-a düzəliş könüllü əlavə müqayisəli məlumat və minimal tələb olunan müqayisəli məlumat arasında fərqi izah edir. Müəssisə minimal tələb olunan müqayisəli dövrdən əlavə könüllü olaraq müqayisəli məlumat təqdim etdikdə maliyyə hesabatlarının əlaqəli qeydlərinə müqayisəli məlumat daxil etməlidir. Əlavə könüllü müqayisəli məlumatın maliyyə hesabatlarının tam toplusunda təqdim olunması tələb edilmir. Maliyyə vəziyyəti haqqında açılış hesabatı (“üçüncü balans hesabatı” kimi tanınır) müəssisə mühasibat uçotu qaydalarını retrospektiv tətbiq etdikdə, retrospektiv yenidən hesablamalar apardıqda və ya maliyyə hesabatlarında maddələri yenidən təsnif etdikdə o şərtlə təqdim olunmalıdır ki, bu düzəlişlərin hər birinin əvvəlki dövrün əvvəlində maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatla əhəmiyyətli təsiri olsun. Düzəliş göstərir ki, üçüncü balans hesabatı əlaqəli qeydlərdə müqayisəli məlumatla mütləq müşayiət olunmamalıdır. 34 sayılı BMUS-a uyğun olaraq konsolidasiya edilmiş qısaldılmış aralıq maliyyə hesabatları üçün tələb olunan minimal maddələrə üçüncü balans hesabatı daxil deyil.

19 sayılı BMUS “İşçilərin mükafatlandırılması” (2012-ci ildə yenidən baxılıb) (BMUS 19R). 19R sayılı BMUS aşağıdakıların uçot qaydasında bir sıra düzəlişlər edir: müəyyən ödənişlərlə pensiya planları, o cümlədən hazırda digər ümumi gəlirdə (DÜG) tanınan və mənfəət və zərərdən həmişəlik çıxarılmış aktuar gəlir və zərərlər; artıq mənfəət və zərərdə tanınmayan plan aktivləri üzrə gözlənilən gəlirlilik – bunun əvəzinə müəyyən mükafatlandırma öhdəliyini ölçmək üçün istifadə olunan diskontlaşdırma dərəcəsini istifadə etməklə mənfəət və ya zərərdə xalis müəyyən mükafatlandırma öhdəliyi (aktiv) üzrə faizin tanınması tələb olunur; və işçilərin keçmiş əmək fəaliyyəti üçün zəmanət verilməmiş xərclər düzəliş ediləndə və ya əlaqəli restrukturizasiya və ya ləğvətmə xərcləri tanınanda (hansı daha tez olarsa) mənfəət və ya zərərdə tanınır. Digər düzəlişlərə kəmiyyət həssaslığına dair açıqlamalar kimi yeni açıqlamalar daxildir. Düzəliş Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

10 sayılı BMHS “Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları” və 27 sayılı BMUS “Ayrı maliyyə hesabatları”. 10 sayılı BMHS xüsusi məqsədli müəssisələr də daxil olmaqla bütün müəssisələrə tətbiq edilən vahid nəzarət modelini təqdim edir. 10 sayılı BMHS 27 sayılı “Konsolidasiya edilmiş və ayrı maliyyə hesabatları” BMUS-nun əvvəl mövcud olmuş və konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının uçotuna aid olan hissələrini əvəz edir. Bundan əlavə, buraya 12 sayılı “Konsolidasiya – Xüsusi Məqsədli Müəssisələr” BMHŞK şərhində qaldırılmış məsələlər daxildir. 10 sayılı BMHS nəzarət anlayışını dəyişir. Belə ki, investor bu halda investisiya obyektinə nəzarət edir ki, həmin investor investisiya obyektində iştirakla bağlı dəyişkən gəlirlər riskinə məruz qalsın və ya bunları əldə etmək hüququna malik olsun və investisiya obyektinə üzrə səlahiyyəti vasitəsilə həmin gəlirlərə təsir göstərmək imkanına malik olsun. 10 sayılı BMHS-dakı nəzarət anlayışına uyğunlaşmaq məqsədilə hər üç meyar qarşılmalıdır, o cümlədən: (a) investor investisiya obyektinə üzrə səlahiyyətə malikdir, (b) investor investisiya obyektində iştirakla bağlı dəyişkən gəlirlər riskinə məruz qalır və ya bunları əldə etmək hüququna malik olur, və (c) investor investitorun gəlirlərinin məbləğinə təsir göstərmək üçün investisiya obyektinə üzrə hüquqlarını istifadə etmək imkanına malikdir.

11 sayılı BMHS “Birgə layihələr” və 28 sayılı BMUS “Asılı və birgə müəssisələrə investisiya”. 11 sayılı BMHS 31 sayılı “Birgə müəssisələrdə paylar” BMUS-nu və 13 sayılı “Birgə nəzarət altında olan Müəssisələr — Sahibkarlar tərəfindən Qeyri-Monetar İlanələr” adlı BMHŞK şərhini əvəz edir. 11 sayılı BMHS birgə idarə olunan müəssisələrin proporsional konsolidasiya metodu ilə uçota alınması imkanına son qoyur. Bunun əvəzində, 11 sayılı BMUS-na uyğun olaraq birgə müəssisə meyarına uyğun gələn birgə idarə olunan müəssisələr kapital metodundan istifadə etməklə uçota alınmalıdır. Düzəliş Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

4 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

12 sayılı BMHS “Digər müəssisələrdə iştirak paylarının açıqlanması”. 12 sayılı BMHS müəssisənin törəmə, birgə və asılı müəssisələrdə və strukturlaşdırılmış müəssisələrdə payları haqqında məlumatların açıqlanmasına dair tələbləri müəyyən edir. Aralıq dövrdə əhəmiyyətli tədbirlər və əməliyyatlar bunu tələb etdiyi hallar istisna olmaqla, bu açıqlama tələblərinin heç biri konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına tətbiq olunmur. Müvafiq olaraq, Qrup bu kimi açıqlamalar etməmişdir.

13 sayılı BMHS “Ədalətli dəyərin ölçülməsi” (2012-ci ilin may ayında buraxılmış və 1 yanvar 2013-cü il tarixindən və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir). 13 sayılı BMHS bütün ədalətli dəyər ölçülmələrinə BMHS əsasında vahid qaydanı tətbiq edir. 13 sayılı BMHS müəssisədə ədalətli dəyərin istifadə edilməsi tələb ediləndə dəyişmir, lakin ədalətli dəyərin istifadəsi tələb və ya icazə ediləndə BMHS əsasında ədalətli dəyərin necə ölçüləcəyi qaydasını təqdim edir. 13 sayılı BMHS-nin qəbul edilməsi Qrupun ədalətli dəyərlə uçota alınmış aktivlərinin və öhdəliklərinin ölçülməsinə əhəmiyyətli təsir göstərmir. Bundan əlavə 13 sayılı BMHS ədalətli dəyər üzrə xüsusi məlumatların açıqlanmasını tələb edir ki, bunların bəziləri digər standartlarda (o cümlədən 7 sayılı BMHS “Maliyyə alətləri: Məlumatların açıqlanması” standartında) məlumatların açıqlanmasına dair mövcud tələbləri əvəz edir. Bu məlumatların bəziləri BMUS 34.16 A(j) tərəfindən xüsusi olaraq maliyyə alətləri üçün tələb olunur, beləliklə də konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının müddətinə təsir göstərir. Bu məlumatların açıqlanmasını Qrup 6-cı Qeyddə təqdim edir.

Buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar

Bu düzəlişlər 1 yanvar 2013-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir. Bu düzəlişlər Qrupa təsir göstərməyəcək.

9 sayılı BMHS “Maliyyə alətləri”. Buraxılmış 9 sayılı BMHS BMUSK-un bu standartın əvəz edilməsi üzrə işinin ilk mərhələsidir və 39 sayılı BMUS-da müəyyən edilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin təsnifatı və ölçülməsinə tətbiq edilir. Standart ilkin olaraq 1 yanvar 2013-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilirdi, lakin 2012-ci ilin dekabr ayında buraxılmış “9 sayılı BMHS-in icbari qüvvəyə minməsi tarixi və keçid haqqında açıqlamalar” adlı 9 sayılı BMUS-a düzəlişlər icbari qüvvəyə minmə tarixini 1 yanvar 2015-ci il tarixinə keçirdi. Sonrakı mərhələlərdə BMUSK hedcinqin uçotu və maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi kimi məsələlərə baxacaqdır.

İnvestisiya müəssisələri (10 sayılı BMHS, 12 sayılı BMHS və 27 sayılı BMUS-a düzəlişlər). Bu düzəlişlər 1 yanvar 2014-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir və 10 sayılı BMHS əsasında investisiya müəssisəsi anlayışına uyğun olan müəssisələr üçün konsolidasiya tələbi ilə bağlı bir istisnayı nəzərdə tutur. Konsolidasiya ilə bağlı istisnaya görə investisiya müəssisələri törəmə müəssisələrini ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan aktivlər kimi uçota almalıdır.

32 sayılı BMUS-a Düzəlişlər “Maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi”. Bu düzəlişlərdə “hazırda qanuni qüvvəyə minmiş qarşılıqlı əvəzləşdirmə hüququna malikdir” sözləri izah edilir. Eyni zamanda düzəlişlər sinxron olmayan ümumi hesablaşma mexanizmlərini tətbiq edən hesablaşma sistemlərinə (məsələn, mərkəzi hesablaşma sistemləri) qarşılıqlı əvəzləşdirmə meyarının tətbiqi qaydasını izah edir. Düzəlişlər 1 yanvar 2014-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir.

15 sayılı BMHS “Yeni gəlirlərin tanınması standartı”. 15 sayılı BMHS gəlir əməliyyatının və ya fəaliyyət sahəsinin növündən asılı olmayaraq müştəri ilə müqavilədən əldə edilmiş gəlirlərə tətbiq ediləcək (məhdud sayda istisnalar olmaqla) 5 mərhələli model yaradır. Standartın tələbləri həmçinin müəssisənin adi fəaliyyətinin (misal, əsas vəsaitlərinin və qeyri-maddi aktivlərin satışı) nəticəsi olmayan bəzi qeyri-maliyyə aktivlərinin satışı üzrə mənfəət və ya zərərlərin tanınması və qiymətləndirilməsinə tətbiq ediləcək. Geniş açıqlamalar, o cümlədən icra öhdəlikləri üzrə cəmi gəlirlər haqqında məlumatın tərkib hissələrə bölünməsi, müqavilə üzrə aktiv və öhdəlik hesablarının dövrlərarası qalıqlarında dəyişikliklər və əsas mühakimələr və ehtimallar tələb olunacaq. Standart 1 yanvar 2017-ci il tarixində başlayan və bu tarixdən sonrakı illik dövrlərə tətbiq ediləcək. Erkən tətbiq etməyə icazə verilir. Müəssisələr ya tam retrospektiv yanaşma ya da dəyişdirilmiş retrospektiv yanaşmaya riayət etməklə bu standartı keçəcəklər. Dəyişdirilmiş yanaşma standartın cari dövrdən başlayaraq mövcud müqavilələrə tətbiqinə imkan verəcək. Mövcud BMHS-na uyğun olaraq cari dövrün gəlirləri haqqında müqayisəli məlumat təqdim ediləndə bu yanaşmaya əsasən müqayisə oluna bilən dövrlər üzrə yenidən hesablamaların aparılması tələb olunmayacaq.

4 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

Buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar (davamı)

36 sayılı BMUS “Qeyri-maliyyə aktivləri üzrə bərpa oluna bilən məbləğ haqqında məlumatların açıqlanması – “Aktivlərin dəyərsizləşməsi” (Düzəliş). Bu düzəlişlər 36 sayılı BMUS-un tələb etdiyi açıqlamalarla bağlı 13 sayılı BMHS-nin nəzərdə tutulmayan nəticələrini aradan qaldırır. Əlavə olaraq, bu düzəlişlər dəyərsizləşmə zərəri tanınmış və ya dövr ərzində bərpa edilmiş aktivlər və ya PVYV-lər üzrə bərpa oluna bilən məbləğlərin açıqlanmasını tələb edir. 13 sayılı MHBS-nin də tətbiq edilməsi şərti ilə bu düzəlişlər 1 yanvar 2014-cü il tarixində başlayan və ya bu tarixdən sonrakı illik dövrlər üzrə retrospektiv şəkildə qüvvəyə minir və erkən tətbiqinə icazə verilir.

21 sayılı BMHŞK şərh “Yığımlar”. 21 sayılı BMHŞK şərh izah edir ki, müəssisə yığımla bağlı öhdəliyi müvafiq qanunvericiliyin müəyyən etdiyi ödənişə səbəb olan əməliyyat baş verdiyi anda tanınmalıdır. Bundan əlavə, şərhde izah edilir ki, minimal hədd göstəricisinə bağlı olan yığım öhdəliyi müəyyən edilmiş həmin minimal hədd göstəricisinə çatdıqdan əvvəl tanınmalı deyildir. 21 sayılı BMHŞK şərh 1 yanvar 2014-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir. Qrup gözləyir ki, 21 sayılı BMHŞK şərh gələcək maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli maliyyə təsiri göstərməyəcək

39 sayılı BMUS-a Düzəlişlər “Törəmə alətlərin yeniləşdirilməsi və hedc uçotunun davam etdirilməsi”. Bu düzəlişlər hedcinq aləti kimi təyin edilmiş törəmə alətin yeniləşdirilməsi müəyyən meyara uyğun olanda, hedcinq uçotunun dayandırılması tələbindən azad edir. Bu düzəlişlər 1 yanvar 2014-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir.

5 Seqmentlər üzrə məlumat

Əməliyyat seqmentləri – biznes fəaliyyəti həyata keçirərək mənfəət əldə edən və ya xərclərin yaranmasını nəzərdə tutan, fəaliyyət nəticələri əməliyyat məsələləri ilə bağlı əsas qərarları qəbul edən şəxs tərəfindən müntəzəm olaraq təhlil edilən və haqqında ayrıca maliyyə məlumatları mövcud olan müəssisə komponentləridir.

Qrup məhsul və xidmətlərə görə biznes vahidlərinə bölünmüş və dörd hesabat seqmentinə ayrılmışdır:

- ▶ Neft və qaz – neft və qaz məhsullarının hasilatını əks etdirir;
- ▶ Neftayırma – xam neft və qaz kondensatının ayrılmasını əks etdirir;
- ▶ Tikinti – inzibati binaların və neft və qaz kondensatının hasilatı üçün aktivlərin tikintisini əks etdirir;
- ▶ Satış və paylaşdırma – xam neft, təbii qaz, neft məhsulları və qaz kondensatının nəqli və satışını əks etdirir.

Yuxarıda göstərilən əməliyyat hesabat seqmentlərini yaratmaq üçün heç bir əməliyyat seqmentləri cəmlənməyib.

Qrupun seqmentləri ayrı-ayrı müştərilərə yönələn strateji biznes bölmələrini əks etdirir. Rəhbərlik resursların bölüşdürülməsi və fəaliyyətin qiymətləndirilməsi üçün ayrı ayrılıqda biznes vahidlərinin əməliyyatlarının nəticələrinə nəzarət edir. Əməliyyat seqmentləri arasında olan əməliyyatlara tətbiq edilən qiymətlər kommersiya və ya qeyri-kommersiya əsasları ilə yaranır.

Rəhbərlik hər bir seqmentin fəaliyyətini vergidən sonrakı mənfəət göstəricisinə əsasən qiymətləndirir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər milyon Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

5 Seqmentlər üzrə məlumat (davamı)

Hesabat seqmentləri üzrə mənfəət və ya zərər, aktiv və öhdəliklər haqqında məlumat

31 dekabr 2013-cü il tarixində tamamlanan il üzrə Qrupun əsas hesabat seqmentləri haqqında məlumat aşağıda təqdim edilir:

	Neft və qaz	Neftayırma	Tikinti	Satış və paylaşdırma	Bölüşdürülməmiş (*)	Konsolidasiya düzəlişi (**)	Cəmi
2013							
Gəlirlər							
Kənar müştərilər	2,914	2,085	327	33,077	30	–	38,433
Seqmentlər arası	641	488	708	13,407	364	(15,608)	–
Cəmi gəlirlər	3,555	2,573	1,035	46,484	394	(15,608)	38,433
Sair əməliyyat gəliri	7	21	31	58	322	(4)	435
Maliyyə gəliri	5	24	1	17	522	(521)	48
Məzənnə fərqi üzrə gəlir/zərər (xalis)	(8)	(199)	–	–	5	(3)	(205)
İstifadə edilmiş xammal və xərc materialları	(722)	(1,718)	(363)	(45,441)	(61)	14,715	(33,590)
Əsas vəsaitlərin köhnəlməsi	(446)	(114)	(69)	(117)	(41)	67	(720)
Əmək haqqı, maaş və sosial müdafiə xərcləri	(240)	(159)	(211)	(260)	(154)	131	(893)
Nəqliyyat və nəqliyyat vasitələrinə texniki xidmət	(170)	(4)	(98)	(14)	(21)	170	(137)
Təmir və texniki xidmət xərcləri	(206)	(31)	(111)	(37)	(22)	246	(161)
Əsas vəsaitlərin dəyərsizləşməsi	(235)	–	(4)	(10)	1	–	(248)
Mədən vergisi	(114)	–	–	–	–	2	(112)
Kommunal xərclər	(12)	(187)	(3)	(24)	(2)	2	(226)
Mənfəət vergisindən başqa sair vergilər	(104)	(7)	(4)	(20)	(8)	1	(142)
Amortizasiya xərci	–	(11)	–	(9)	(4)	–	(24)
Ticarət və sair debitor borcları üzrə dəyərsizləşmə	1	–	–	(13)	–	–	(12)
Öhdəlik və xərc üçün sair öhdəliklərdə dəyişiklik	44	(8)	(11)	(5)	2	–	22
Sair	(120)	(144)	(150)	(177)	(423)	270	(744)
Əsas vəsaitlərin silinməsi üzrə gəlir – zərər çıxılmaqla	4	(10)	(7)	13	33	(26)	7
Maliyyə xərcləri	(61)	(48)	(4)	(59)	(101)	17	(256)
Sosial xərclər	(8)	(14)	(2)	(1)	(212)	–	(237)
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrin maliyyə nəticələrində pay	3	–	10	2	14	–	29
Asılı müəssisələrin maliyyə nəticələrində pay	–	41	–	153	2	–	196
Mənfəət vergisi xərci	(266)	(40)	(10)	(96)	(32)	–	(444)
Davam edən əməliyyatlardan il üzrə xalis mənfəət	907	(35)	30	444	214	(541)	1,019
Dayandırılmış əməliyyatlardan il üzrə xalis zərər	–	–	–	–	(42)	–	(42)
İl üzrə xalis mənfəət	907	(35)	30	444	172	(541)	977

(*) bu məbləğlərə tədqiqat və işlənmə, İT, təhlükəsizlik departamentləri üzrə bölüşdürülməmiş aktiv və öhdəliklər və sair qrup səviyyəsində idarə edilməyən funksiyalar daxildir.

(**) seqment daxili qalıqlar konsolidasiya zamanı maliyyə hesabatlarında silinir. Konsolidasiya düzəlişləri kimi göstərilən məbləğlər şirkətdaxili qalıqları daxil edir.

5 Seqmentlər üzrə məlumat (davamı)

Hesabat seqmentləri üzrə mənfəət və ya zərər, aktiv və öhdəliklər haqqında məlumat (davamı)

	Neft və qaz	Neftayırma	Tikinti	Satış və paylaşdırma	Bölüşdürül- məmiş (*)	Konsolida- siya düzəlişi (**)	Cəmi
Asılı müəssisələrə investisiyalar	–	180	–	1,130	18	–	1,328
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiyalar	317	–	46	36	147	–	546
Hesabat seqmentinə aid olan sair aktivlər	8,829	3,407	1,708	10,100	8,015	(10,887)	21,172
Hesabat seqmentinə aid olan cəmi aktivlər	9,146	3,587	1,754	11,266	8,180	(10,887)	23,046
Hesabat seqmentinə aid olan sair öhdəliklər	(3,063)	(1,970)	(1,089)	(9,182)	(4,059)	6,546	(12,817)
Hesabat seqmentinə aid olan cəmi öhdəliklər	(3,063)	(1,970)	(1,089)	(9,182)	(4,059)	6,546	(12,817)
Kapital məsrəfləri (***)							
Əlavələr – ARDNŞ	824	42	307	415	296	(8)	1,876
Əlavələr – Törəmə müəssisələr	408	176	229	265	2	–	1,080
Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alışlar	–	–	–	149	–	–	149
Cəmi kapital məsrəfləri	1,232	218	536	829	298	(8)	3,105

(*) bu məbləğlərə tədqiqat və işlənmə, İT, təhlükəsizlik departamentləri üzrə bölüşdürülməmiş aktiv və öhdəliklər və sair qrup səviyyəsində idarə edilməyən funksiyalar daxildir.

(**) seqment daxili qalıqlar konsolidasiya zamanı maliyyə hesabatlarında silinir. Konsolidasiya düzəlişləri kimi göstərilən məbləğlər şirkətdaxili qalıqları daxil edir.

(***) Kapital məsrəfləri maliyyə alətləri, təxirə salınmış vergi aktivləri və əmək fəaliyyətinin başa çatmasından sonra ödəniş planları üzrə aktivlərdən başqa uzunmüddətli aktivlər üzrə daxilolmaları əks etdirir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər milyon Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

5 Seqmentlər üzrə məlumat (davamı)

Hesabat seqmentləri üzrə mənfəət və ya zərər, aktiv və öhdəliklər haqqında məlumat (davamı)

31 dekabr 2012-ci il tarixində tamamlanan il üzrə Qrupun əsas hesabat seqmentləri haqqında məlumat aşağıda təqdim edilir:

	Neft və qaz	Neftayırma	Tikinti	Satış və paylaşdırma	Bölüşdürülməmiş (*)	Konsolidasiya düzəlişi (**)	Cəmi
2012							
Gəlirlər							
Kənar müştərilər	3,068	2,039	205	11,797	30	–	17,139
Seqmentlər arası	676	462	694	1,239	311	(3,382)	–
Cəmi gəlirlər	3,744	2,501	899	13,036	341	(3,382)	17,139
Sair əməliyyat gəliri	18	22	38	40	31	(32)	117
Maliyyə gəliri	9	19	–	7	756	(757)	34
İstifadə edilmiş xammal və xərc materialları	(724)	(1,784)	(315)	(12,119)	(51)	2,533	(12,460)
Əsas vəsaitlərin köhnəməsi	(424)	(117)	(64)	(76)	(46)	71	(656)
Əmək haqqı, maaş və sosial müdafiə xərcləri	(234)	(164)	(201)	(180)	(138)	146	(771)
Nəqliyyat və nəqliyyat vasitələrinə texniki xidmət	(159)	(3)	(84)	(14)	(19)	134	(145)
Təmir və texniki xidmət xərcləri	(171)	(31)	(126)	(35)	(36)	216	(183)
Əsas vəsaitlərin dəyərsizləşməsi	(181)	–	–	–	(47)	–	(228)
Mədən vergisi	(114)	–	–	–	–	2	(112)
Kommunal xərclər	(13)	(184)	(4)	(7)	(3)	2	(209)
Mənfəət vergisindən başqa sair vergilər	(59)	(11)	(7)	(17)	(2)	–	(96)
Amortizasiya xərci	–	(12)	–	(6)	(3)	–	(21)
Ticarət və sair debitor borcları üzrə dəyərsizləşmə	(70)	(3)	–	(2)	–	–	(75)
Öhdəlik və xərc üçün sair öhdəliklərdə dəyişiklik	(10)	(10)	(20)	(7)	(8)	–	(55)
Sair	(405)	(135)	(53)	(173)	(94)	266	(594)
Əsas vəsaitlərin silinməsi üzrə gəlir – zərər çıxılmaqla	(22)	(9)	3	(2)	1	5	(24)
Maliyyə xərcləri	(58)	(53)	(4)	(26)	(64)	18	(187)
Məzənnə fərqi üzrə zərər	(4)	49	(1)	10	(18)	–	36
Sosial xərclər	(17)	(14)	(7)	(1)	(201)	6	(234)
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrin maliyyə nəticələrində pay	1	–	15	–	4	–	20
Asılı müəssisələrin maliyyə nəticələrində pay	–	–	–	196	4	–	200
Mənfəət vergisi xərci	(339)	30	(23)	(190)	46	–	(476)
Davam edən əməliyyatlardan il üzrə xalis mənfəət	768	91	46	434	453	(772)	1020
Dayandırılmış əməliyyatlardan il üzrə xalis zərər	–	–	–	–	(65)	–	(65)
İl üzrə xalis mənfəət	768	91	46	434	388	(772)	955

(*) bu məbləğlərə tədqiqat və işlənmə, İT, təhlükəsizlik departamentləri üzrə bölüşdürülməmiş gəlir və xərclər və sair qrup səviyyəsində idarə edilməyən funksiyalar daxildir.

(**) seqment daxili qalıqlar konsolidasiya zamanı maliyyə hesabatlarında silinir. Konsolidasiya düzəlişləri kimi göstərilən məbləğlər şirkətdaxili qalıqları daxil edir.

5 Seqmentlər üzrə məlumat (davamı)

Hesabat seqmentləri üzrə mənfəət və ya zərər, aktiv və öhdəliklər haqqında məlumat (davamı)

	Neft və qaz	Neftayırma	Tikinti	Satış və paylaşdırma	Bölüşdürülməmiş (*)	Konsolidasiya düzəlişi (**)	Cəmi
Asılı müəssisələrə investisiyalar	–	–	–	1,139	18	–	1,157
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiyalar	227	–	25	58	128	–	438
Hesabat seqmentinə aid olan sair aktivlər	7,913	3,528	1,635	9,722	7,073	(9,600)	20,271
Hesabat seqmentinə aid olan cəmi aktivlər	8,140	3,528	1,660	10,919	7,219	(9,600)	21,866
Hesabat seqmentinə aid olan sair öhdəliklər	(2,964)	(2,230)	(1,034)	(9,565)	(3,093)	6,873	(12,013)
Hesabat seqmentinə aid olan cəmi öhdəliklər	(2,964)	(2,230)	(1,034)	(9,565)	(3,093)	6,873	(12,013)
Kapital məsrəfləri (***)							
Əlavələr – ARDNŞ	1,097	66	153	452	236	(152)	1,852
Əlavələr – Törəmə müəssisələr	358	130	185	317	15	–	1,005
Müəssisələrin birləşdirilməsi nəticəsində alışlar	104	–	–	264	1	–	369
Cəmi kapital məsrəfləri	1,559	196	338	1,033	252	(152)	3,226

(*) bu məbləğlərə tədqiqat və işlənmə, İT, təhlükəsizlik departamentləri üzrə bölüşdürülməmiş aktiv və öhdəliklər və sair qrup səviyyəsində idarə edilməyən funksiyalar daxildir.

(**) seqment daxili qalıqlar konsolidasiya zamanı maliyyə hesabatlarında silinir. Konsolidasiya düzəlişləri kimi göstərilən məbləğlər şirkətdaxili qalıqları daxil edir.

(***) Kapital məsrəfləri maliyyə alətləri, təxirə salınmış vergi aktivləri, əmək fəaliyyətinin başa çatmasından sonra ödəniş planları üzrə aktivlər istisna olmaqla uzunmüddətli aktivlər üzrə daxilolmaları əks etdirir.

Coğrafi məlumat

Hər bir ayrıca ölkə üzrə əhəmiyyətli olan gəlirlər aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	2013	2012
Azərbaycan	4,330	4,401
Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	246	6,567
İsveçrə	30,687	3,332
Türkiyə	2,222	1,907
Gürcüstan	635	627
Sair	313	305
Cəmi konsolidasiya edilmiş gəlirlər	38,433	17,139

5 Seqmentlər üzrə məlumat (davamı)

Coğrafi məlumat (davamı)

Təhlil satan şirkətin qeydiyyatı alındığı ölkəyə əsaslanır.

Maliyyə alətləri, təxirə salınmış vergi aktivləri və əmək fəaliyyətinin başa çatmasından sonra ödəniş planları üzrə aktivlər və sığorta müqavilələri üzrə hüquqlar istisna olmaqla uzunmüddətli aktivlər əhəmiyyətli olduğu hər bir ölkə üzrə aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	2013	2012
Azərbaycan	11,778	10,554
Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	5	27
İsveçrə	391	390
Türkiyə	1,874	1,996
Gürcüstan	251	231
Sair	207	154
Cəmi	14,506	13,352

Təhlil aktivlərin yerləşdiyi məkana əsaslanır.

6 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi

Maliyyə risk amilləri. Fəaliyyətin adi gedişində Qrup kredit, likvidlik və bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riski alınan və satılan malların dəyişkən qiymətləri, sair xammalların qiymətləri, valyuta məzənnələri və faiz dərəcələri dəyişmələri nəticəsində yaranır. Bazar qiymətlərindəki bu cür dəyişikliklər, dərəcəsiindən asılı olaraq, Qrupun maliyyə vəziyyətinin dəyişməsinə səbəb ola bilər. Qrupun ümumi risk idarəetmə proqramı maliyyə bazarlarının qeyri-müəyyənliklərini əhatə edir və Qrupun maliyyə fəaliyyətinə potensial mənfi təsiri azaltmağı nəzərdə tutur. Maliyyə nəticələrinə təsir edə bilən müxtəlif risklərin səmərəli şəkildə idarə edilməsi üçün Qrupun əsas strategiyası güclü maliyyə mövqeyinin qorunub saxlanmasıdır. İdarəetmə üzrə müəyyən edilmiş rəsmi prosedurların olmamasına baxmayaraq, Qrupun rəhbərliyi maliyyə risklərini cari bazar mövqeyinə istinadən müəyyən edir və qiymətləndirir.

(i) Xarici valyuta riski

Qrup fəaliyyətinin adi gedişində əsasən ABŞ dolları məzənnəsi ilə əlaqədar olaraq müxtəlif xarici valyuta üzrə məzənnə riskinə məruz qalır. Xarici valyuta üzrə məzənnə riskləri əsasən gələcək kommersiya əməliyyatlarından, uçota alınmış aktiv və öhdəliklərdən yaranır (bu aktiv və öhdəliklər funksional valyutadan fərqli valyutada ifadə edildikdə).

Qrupun borc öhdəliklərinin və satışlarının əksər hissəsi, həmçinin xarici müştərilər üzrə debitor borcları ABŞ dolları ilə ifadə edilir. 31 dekabr 2013-cü il tarixində başa çatan il ərzində ABŞ dollarının AZN-ə qarşı dəyərində əhəmiyyətli azalma olmamışdır.

Rəhbərlik Qrupun xarici valyuta riskini hecləşdirmir.

Bütün sair dəyişənlərin sabit qalması şərti ilə, Qrupun vergidən sonra mənfəətinin ABŞ dolları, Yapon yenası, Avro və YTL üzrə məzənnələrdəki mümkün dəyişikliklərə qarşı həssaslıq təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir və Qrupun kapital balansına əhəmiyyətli təsiri mövcud deyildir:

2013	Məzənnənin dəyişməsi (+/-)	Vergidən sonrakı mənfəətə təsir
ABŞ DOLLARI /AZN	1.37%	(13)/13
YAPON YENASI /AZN	8.56%	(7)/7
AVRO/AZN	10.16%	(4)/4
YTL/AZN	22.16%	10/(10)
ABŞ DOLLARI /YTL	10.00%	(60)/60
AVRO /YTL	10.00%	5/(5)
ABŞ DOLLARI/LARI	4.79%	(3)/3

6 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Maliyyə risk amilləri (davamı).

2012	Məzənnənin dəyişməsi (+/-)	Vergidən sonrakı mənfəətə təsir
ABŞ DOLLARI /AZN	3.82%	(15)/15
YAPON YENASI /AZN	5.65%	(6)/6
AVRO/AZN	11.49%	(15)/15
YTL/AZN	21.46%	-/-
ABŞ DOLLARI /YTL	10%	(68)/68
ABŞ DOLLARI/LARİ	5.39%	(5)/5

Qrupun bütün digər valyutalar üzrə məzənnə dəyişikliklərinə məruz qalması riski əhəmiyyətli deyil.

(ii) Malların qiymət riski

Qrup neft bazarındakı qiymət dəyişikliklərinə görə müəyyən qiymət riskinə məruz qalır. Riski nəzərə alaraq Qrupun rəhbərliyi neft qiyməti riski və onun azalması ilə əlaqədar riskin idarə edilməsi strategiyasını tərtib və tətbiq etmişdir.

Neft alqı-satqısına dair proqnozlara əsaslanaraq Qrup qiymətləri fyuçers, satış razılaşmaları, opsiyonlar və kontraktlar vasitəsilə fərqlər üçün hecləyir.

Aşağıda təqdim edilən həssaslığın təhlili 31 dekabr 2013-cü il tarixinə mövcud olan törəmə qiymət riskinə əsaslanır. Cədvəldə göstəriləyi kimi, bütün digər göstəricilər sabit qalmaq şərti ilə neftin gələcək qiymətləri dəyişərsə, hecinq uçotunun təsirindən sonra vergidən sonra mənfəət və kapital (xalis mənfəətin təsiri istisna olmaqla) aşağıdakı kimi olacaq:

	İlin sonuna qiymətdə fərq	Vergidən əvvəl mənfəətə təsir	Kapitala təsir
2013	5%/(5%)	(1)/1	(1)/1
2012	5%/(5%)	(6)/6	(6)/6

(iii) Faiz dərəcəsi riski

Qrup dəyişkən faiz dərəcəli maliyyə öhdəlikləri üzrə faiz dərəcəsi riskinə məruz qalır. Bu riskin azaldılması məqsədilə Qrupun rəhbərliyi cari faiz dərəcəsinin müntəzəm təhlilini aparır və bu təhlildən asılı olaraq rəhbərlik maliyyələşməni sabit və ya dəyişkən dərəcə əsasında əldə edilməsinin daha əlverişli olub-olmamasına dair qərarı qəbul edir. Cari bazarda sabit və ya dəyişkən faiz dərəcəsi ilə baş vermiş dəyişiklik əhəmiyyətli hesab edildiyi təqdirdə rəhbərlik müəyyən borcun daha əlverişli faiz dərəcəsi ilə yenidən maliyyələşdirməsini nəzərdən keçirə bilər.

Faiz dərəcələrində dəyişikliklər əsasən borc öhdəliklərinin ədalətli dəyərinə (sabit faizli borclar) və ya gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinə (dəyişkən faizli borclar) təsir edir. Rəhbərlik Qrupun risklərinin sabit və ya dəyişkən faiz dərəcələri üzrə təsirini müəyyən etmək üçün rəsmi siyasətinə malik deyil. Lakin, yeni borc öhdəliklərinin cəlb edilməsi zamanı rəhbərlik ödəniş tarixinədək gözlənilən müddət ərzində həmin borc öhdəlikləri üzrə sabit və ya dəyişkən faiz dərəcələrindən hansının daha əlverişli olacağına dair qərar qəbul etmək üçün öz mülahizələrindən istifadə edir.

Faiz hesablanan öhdəlik və aktivlərin əksəriyyəti üzrə dəyişkən faiz dərəcəsi Qrupu, əsasən LIBOR-un dəyişməsinə görə, faiz ödənişlərinin və gəlirlərinin dəyişməsinə məruz qoyur.

Kreditlər və borc öhdəlikləri üzrə ödəniləcək və alınacaq faiz dərəcələrindəki mümkün dəyişikliklərə qarşı həssaslıq təhlili aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir.

Kreditlər və borc öhdəlikləri, kreditlər üzrə alınacaq məbləğlər çıxılmaqla	Baza dərəcələrində artım/azalma	Vergidən sonra mənfəətə təsir
2013	+3/-3	0.5/(0.5)
2012	+5/-5	0.8/(0.8)

6 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski və kredit risklərinin konsentrasiyası. Kredit riski qarşı tərəfin müqavilə üzrə öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Qrupa dəyə biləcək potensial maliyyə zərəridir.

Qrupun kredit riskinə məruz qalan maliyyə alətləri ilk növbədə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, o cümlədən məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri daxil olmaqla, debitor borcları və kreditlər üzrə alınacaq məbləğlərdən ibarətdir.

Qrupun məruz qaldığı kredit riskinin maksimum dərəcəsi maliyyə aktivlərinin balans dəyəri üzrə əks etdirilir və aşağıdakı cədvəldə aktivlərin kateqoriyalarına görə təsnifləşdirilir:

	2013	2012
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (Qeyd 8)	1,217	1,218
Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri	79	94
Depozitlər (Qeyd 8)	25	79
Ticarət və sair debitor borcları (Qeyd 10)	4,515	4,401
Sair cari maliyyə aktivləri (Qeyd 13)	116	142
Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri (Qeyd 13)	137	187
Verilmiş maliyyə qarantiyaları (Qeyd 35)	119	91
Cəmi maksimal kredit riski	6,208	6,212
Maliyyə zəmanətləri – sair tərəflərin borcları üçün alınmış zəmanətlər (Qeyd 35)	(381)	(373)
Alınmış zəmanətləri çıxmaqla cəmi kredit riski	5,827	5,839

Qrup pul vəsaitlərini Azərbaycan Respublikasında tanınmış maliyyə təşkilatlarında saxlayır. Qrupun pul vəsaitləri əsasən Azərbaycan Hökumətinin nəzarətində olan Azərbaycan Beynəlxalq Bankında ("ABB") yerləşdirilir. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə ABB-də saxlanılan pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, eləcə də məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri 445 AZN (2012-ci il: 663 AZN) təşkil etmişdir. Qrup hesablarının olduğu bankların statusuna daim nəzarət edir.

Debitor borcları əsasən xam neft, neft məhsulları və təbii qaz satışına görə yerli və xarici müştərilər, o cümlədən əlaqəli tərəflərlə yaranmış qalıqlardan ibarətdir. ARDNŞ, Azərbaycan Hökumətinin nəzarətində olan müəyyən müştərilərin, o cümlədən Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən Azərenerji ASC və AZAL QSC kimi ictimai əhəmiyyətli müəssisələri xam neft, neft məhsulları və təbii qazla fasiləsiz təchizatını təmin etmək öhdəliyini daşıyır. Qrupun bu müştərilərlə münasibətlərinə tətbiq edilən faktiki hesablaşma şərtləri Azərbaycan Hökumətinin qəbul etdiyi sosial və iqtisadi qərarlardan əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Qrupun özəl sektorda fəaliyyət göstərən müştərilər və əlaqəli olmayan sair üçüncü şəxslərlə ticarət balansından yaranan kredit riski onların ödəmə qabiliyyətini daimi nəzarət altında saxlamaqla azaldılır. Qrupun rəhbərliyi hesab edir ki, gələcəkdə qaytarılması gözlənilməyən bütün debitor borclar üçün konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatlar hesablandığına görə Qrup mövcud debitorlarla bağlı yüksək kredit riskinə məruz qalmadığını hesab edir.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə cəmi 381 AZN (1,046 mln YTL) (2012-ci il: 358 AZN (816 mln YTL)) məbləğində zəmanət məktubu və bank zəmanətləri SOCAR Turkey Energy A.S. ("STEAS") şirkətinin müəyyən yerli və xarici müştəriləri tərəfindən təqdim edilmişdir.

Qrup maliyyə debitor borclarını aşağıdakı kateqoriyalara bölmüşdür:

31 dekabr 2013-cü il	Standart	Qeyri-standart	Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	Fərdi dəyərsizləşmiş
Ticarət debitor borcları	3,762	64	689	214
Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri (Qeyd 13)	–	116	–	–
Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri (Qeyd 13)	–	137	–	–
Cəmi	3,762	317	689	214

6 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski və kredit risklərinin konsentrasiyası (davamı)

31 dekabr 2012-ci il	Standart	Qeyri-standart	Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	Fərdi dəyərsizləşmiş
Ticarət debitor borcları	3,730	69	602	200
Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri (Qeyd 13)	–	142	–	–
Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri (Qeyd 13)	–	138	49	–
Cəmi	3,730	349	651	200

Standart kateqoriya adətən müstəqil səviyyəyə bərabər və ya yaxın olan kredit reytingi olan və ya çox yaxşı girovla təmin edilmiş minimal kredit riski səviyyəsi olan borcalanlardan debitor borclarını təmsil edir. Qeyri-standart kateqoriya yaxşı maliyyə vəziyyəti və vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş yaxşı borc xidməti olan sair borcalanlardan debitor borclarını təmsil edir.

Likvidlik riski. Likvidlik riski Qrupun ödəmə vaxtı çatmış maliyyə öhdəliklərinin yerinə yetirə bilməyəcəyi təqdirdə yaranan riskdir. Likvidliyin idarə edilməsinə Qrupun yanaşması həm adi, həm də qeyri-adi şəraitdə, münasib olmayan zərər çəkməyərək və ya Qrupun nüfuzuna ziyan vurmayaq, öhdəlikləri yerinə yetirməli olanda kifayət qədər likvidliyi təmin etməkdən ibarətdir. Likvidlik riskini idarə edərkən Qrup kifayət qədər pul ehtiyatları və borc öhdəlikləri saxlayır, proqnozlaşdırılmış və faktiki pul vəsaitlərinin hərəkətinə davamlı olaraq nəzarət edir.

Likvidlik riskinin düzgün idarə olunması funksiyasına kifayət qədər döviyyə kapitalının saxlanması və bazar mövqelərinin bağlana bilməsi daxildir. Rəhbərlik, Qrupun likvidlik ehtiyatı üzrə davamlı proqnozlara gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsasən nəzarət edir.

Qrupun bütün maliyyə öhdəlikləri qeyri-derivativ maliyyə alətlərindən ibarətdir. Aşağıdakı cədvəldə Qrupun maliyyə öhdəlikləri hesabat tarixindən müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə tarixinədək qalan dövr üzrə müvafiq ödəmə müddətlərinə görə təsnifləşdirilir. Cədvəldə göstərilən məbləğlər müqavilədə nəzərdə tutulan diskont edilməmiş pul vəsaitlərinin hərəkətinə əks etdirir. Diskontlaşmanın təsiri əhəmiyyətli olmadığı üçün 12 ay ərzində ödənilməli olan qalıqlar təxminən onların balans dəyərində bərabərdir.

31 dekabr 2013-cü və 2012-ci il tarixlərinə maliyyə öhdəliklərinin ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıda göstərilir:

31 dekabr 2013-cü il	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Ticarət və sair maliyyə kreditör borcları	5,377	–	–	–	5,377
Təxirə salınmış alış üçün ödəniləcək məbləğ	–	70	–	–	70
Faiz hesablanan borc öhdəlikləri	686	936	2,316	1,907	5,845
Sair maliyyə öhdəlikləri	–	–	69	–	69
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	6,063	1,006	2,385	1,907	11,361

31 dekabr 2012-ci il	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Ticarət və sair maliyyə kreditör borcları	4,955	–	–	–	4,955
Təxirə salınmış alış üçün ödəniləcək məbləğ	–	65	–	–	65
Faiz hesablanan borc öhdəlikləri	1,216	740	2,330	620	4,906
Sair maliyyə öhdəlikləri	–	37	10	–	47
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	6,171	842	2,340	620	9,973

6 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Kapitalın idarə edilməsi. Kapitalın idarə edilməsində Qrupun əsas məqsədi düzgün investisiya qərarları qəbul etməklə biznes əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsi və davam etdirilməsi üçün güclü kapital bazasının təmin edilməsi və hökumətin, investorum və kreditorun işgüzar fəaliyyətinin dəstəklənməsindən ibarətdir.

Qrupun idarə etdiyi məcmu kapital aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	2013	2012
Cəmi borc öhdəlikləri (Qeyd 19)	5,066	4,491
Qrupun səhmdarlarına aid olan cəmi kapital	9,716	9,294
Çıxılsın: pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	(1,223)	(1,223)
Cəmi idarə edilən kapital	13,559	12,562

Qrupdan vaxtaşırı olaraq dövlət büdcəsinə və Azərbaycan Hökuməti tərəfindən maliyyələşdirilən müxtəlif layihələrə vəsait köçürməsi tələb olunur.

İl ərzində Qrupun kapitalın idarə edilməsi üzrə yanaşmasında heç bir dəyişiklik olmamışdır.

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri. Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri alətin könüllü tərəflər arasında məcburi və ya ləğv etmə satışı olmayan cari əməliyyatlar zamanı mübadilə edilə bildiyi məbləğlə daxil edilir. Maliyyə alətlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri Qrup tərəfindən mövcud bazar məlumatlarından (əgər mövcud olarsa) və müvafiq qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə müəyyən edilmişdir. Lakin, təxmin edilən ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi üçün bazar məlumatlarını şərh edərkən peşəkar mülahizələr irəli sürmək vacibdir. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən edərkən rəhbərlik bütün mövcud bazar məlumatlarından istifadə edir.

Aşağıdakı cədvəldə maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş maliyyə alətləri balans dəyərləri və ədalətli dəyər sinifləri üzrə müqayisə edilir:

	31 dekabr 2013-cü il	
	Balans dəyəri	Balans dəyəri
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (Qeyd 8)	1,223	1,223
Depozitlər (Qeyd 9)	25	25
Məhdudiyyət qoyulmuş pul vəsaitləri	79	79
Ticarət və sair debitor borcları (Qeyd 10)	4,515	4,515
Sair cari aktivlər	116	116
Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri (Qeyd 13)	137	137
Cəmi maliyyə aktivləri	6,095	6,095
Cəmi maliyyə öhdəlikləri (Qeyd 18)	(5,377)	(5,377)
Qısamüddətli və uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi (Qeyd 19)	(1,545)	(1,545)
Uzunmüddətli borc öhdəlikləri (Qeyd 19)	(3,521)	(3,502)
Təxirə salınmış alış üçün ödəniləcək məbləğ	(70)	(70)
Sair mövcud olmayan öhdəliklər	(69)	(69)
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	(10,582)	(10,563)

6 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)

	31 dekabr 2012-ci il	
	Balans dəyəri	Ədalətli dəyəri
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (Qeyd 8)	1,223	1,223
Depozitlər (Qeyd 9)	79	79
Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri	94	94
Ticarət və sair debitor borcları (Qeyd 10)	4,401	4,401
Sair cari maliyyə aktivləri	142	142
Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri (Qeyd 13)	187	187
Cəmi maliyyə aktivləri	6,126	6,126
Cəmi maliyyə öhdəlikləri (Qeyd 18)	(4,955)	(4,955)
Qısamüddətli və uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi (Qeyd 19)	(1,873)	(1,873)
Uzunmüddətli borc öhdəlikləri (Qeyd 19)	(2,618)	(2,636)
Təxirə salınmış alış üçün ödəniləcək məbləğ	(65)	(65)
Sair uzunmüddətli öhdəliklər	(46)	(46)
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	(9,557)	(9,575)

Ədalətli dəyərlər qiymətləndirilərkən, aşağıdakı metod və fərziyyələr istifadə edilmişdir:

- Qısamüddətli maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, əsas etibar ilə bu alətlərin qısamüddətli olduğuna görə, balans dəyərlərini təxmin edir;
- Uzunmüddətli müəyyən dərəcəli və dəyişən dərəcəli debitor borcları/borc öhdəlikləri Qrup tərəfindən faiz dərəcələri, ölkə üzrə xüsusi risk amilləri, müştərinin fərdi krediti ödəmə qabiliyyəti və maliyyələşdirilən layihənin risk xüsusiyyətləri kimi parametrlərə əsaslanaraq Səviyyə 3-ün giriş məlumatlarından istifadə etməklə qiymətləndirilir.

Ədalətli dəyər iyerarxiyası. Aşağıdakı cədvəldə Qrupun aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyərinin ölçülməsi iyerarxiyası təqdim edilir:

31 dekabr 2013-cü ildə Qrup ədalətli dəyərle ölçülmüş aşağıdakı maliyyə alətləri siniflərini saxlayırdı:

	Cəmi	Fəal bazarda kvotasiya olunan qiymətlər (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilə bilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)
Ədalətli dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinə daxil edilmiş törəmə alətlər	4	3	1	–
Ədalətli dəyərle ölçülən maliyyə öhdəliklərinə daxil edilmiş törəmə alətlər	3	2	1	–

31 dekabr 2012-ci ildə Qrup ədalətli dəyərle ölçülmüş aşağıdakı maliyyə alətləri siniflərini saxlayırdı:

	Cəmi	Fəal bazarda kvotasiya olunan qiymətlər (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilə bilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)
Ədalətli dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinə daxil edilmiş törəmə alətlər	9	8	1	–
Ədalətli dəyərle ölçülən maliyyə öhdəliklərinə daxil edilmiş törəmə alətlər	5	5	–	–

2013-cü və 2012-ci illər ərzində 1-ci Səviyyəli və 2-ci Səviyyəli ədalətli dəyər ölçülmələri arasında köçürmələr və 3-cü Səviyyəli ədalətli dəyər ölçülmələrinə/ölçülmələrindən köçürmələr olmamışdır.

7 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar

Baş rəhbərliyə ödənişlər. Qrupun baş rəhbərliyinə ARDNŞ Prezidenti və on Vitse-prezident daxildir. Qrupun baş rəhbərliyinin bütün üzvləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təyin edilir. Baş rəhbərliyin üzvləri təsdiqlənmiş əmək haqqı cədvəlinə uyğun olaraq əmək haqqı və mükafatlar, eləcə də Qrupun müəyyən şirkətlərində Direktorlar Şurasının üzvləri olduqlarına görə ödənişlər almaq hüququna malikdirlər. 2013-cü il ərzində baş rəhbərliyə cəmi ödənişlər 0.4 AZN (2012-ci il: 0.5 AZN) təşkil etmişdir.

Qrupun əhəmiyyətli əməliyyatlar apardığı və ya hesablaşmalar üzrə əhəmiyyətli qalıqlara malik olduğu əlaqəli tərəflərlə münasibətlər aşağıda göstərilir.

31 dekabr 2013-cü il tarixində əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıda əks etdirilir:

	Qeyd	Dövlət və onun nəzarətində olan müəssisələr	Asılı və birgə müəssisələr
Debitor borclarının ümumi məbləği		420	90
Ticarət və sair debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar		(71)	–
Sair debitor borcları		6	42
Sair uzunmüddətli maliyyə aktivlərin		–	30
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		222	–
Depozit		227	–
ƏDV və sair vergilər üzrə debitor borcları		442	–
Mənfəət vergisi üzrə qabaqcadan ödəmələr		5	–
ABB qarşısında borc öhdəlikləri (3 faizdən 3.5 faizədək sabit faiz dərəcələri və LIBOR üstəgəl 2 faizdən LIBOR üstəgəl 3.5 faizədək dəyişən faiz dərəcələri ilə)		(509)	–
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi qarşısında borc öhdəlikləri		(127)	–
Ticarət və sair kreditor borcları		(272)	(720)
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fonduna (ARDNF) ödəniləcək vergilər	20	(123)	–
ARDNF-a ödəniləcək istiqraz		(742)	–
ARDNF-a ödəniləcək kreditor borcu		(1,106)	–
Vergilər üzrə kreditor borcları		(453)	–

31 dekabr 2013-cü il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıda əks etdirilir:

	Qeyd	Dövlət və onun nəzarətində olan müəssisələr	Asılı və birgə müəssisələr
Təbii qazın satışı		248	–
Neft məhsullarının satışı		266	567
Göstərilmiş xidmətlər		16	88
Depozitlər üzrə faiz gəliri		3	–
Əlaqəli tərəflərə verilmiş kreditlər üzrə faizlər		–	3
Mənfəət vergisi		(382)	–
Aksiz vergisi	27	(570)	–
Qiymət marjası üzrə vergi		(318)	–
Mədən vergisi	28	(112)	–
Sair vergilər		(217)	–
Kommunal xərclər		(57)	(4)
Sair əməliyyat xərcləri		(49)	(52)
Sosial sığorta ayırmaları		(138)	–
Sosial xərclər		(439)	–
Nəqliyyat xərcləri		(1)	–
Ekologiya xidməti və ekoloji təhlükəsizlik		–	(2)
Əsas vəsaitlərin və mal-material ehtiyatlarının alınması		(6,505)	(1,308)
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrdən alınmış dividendlər	16	–	13
Asılı müəssisələrdən alınmış dividendlər	17	–	173

7 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar (davamı)

Baş rəhbərliyə ödənişlər (davamı)

31 dekabr 2012-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıda əks etdirilir:

	Qeyd	Dövlət və onun nəzarətində olan müəssisələr	Asılı və birgə müəssisələr
Debitor borclarının ümumi məbləği		334	110
Ticarət və sair debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar		(64)	–
Sair debitor borcları		–	29
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		241	–
Depozit		426	–
ƏDV və sair vergilər üzrə debitor borcları		400	–
ABB qarşısında borc öhdəlikləri (3 faizdən 3.5 faizədək sabit faiz dərəcələri və LIBOR üstəgəl 2 faizdən LIBOR üstəgəl 3.5 faizədək dəyişkən faiz dərəcələri ilə)		(571)	–
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi qarşısında borc öhdəlikləri		(156)	–
Ticarət və sair kreditor borcları		(87)	(567)
ARDNF-a ödəniləcək vergilər	20	(123)	–
ARDNF-a ödəniləcək istiqraz		(354)	–
ARDNF-a ödəniləcək kreditor borcu		(1,429)	–
Vergilər üzrə kreditor borcları		(416)	–

31 dekabr 2012-ci il tarixində tamamlanan il üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aşağıda göstərilir:

	Qeyd	Dövlət və onun nəzarətində olan müəssisələr	Asılı və birgə müəssisələr
Təbii qazın satışı		234	–
Neft məhsullarının satışı		246	582
Xam neftin satışı		–	6,496
Göstərilmiş xidmətlər		26	95
Depozitlər üzrə faiz gəliri		1	–
Əlaqəli müəssisələrdən alınmış kreditlər üzrə faizlər		1	3
Mənfəət vergisi		(503)	–
Aksiz vergisi	27	(482)	–
Qiymət marjası üzrə vergi		(441)	–
Mədən vergisi	28	(112)	–
Sair vergilər		(154)	–
Kommunal xərclər		(51)	(3)
Sair əməliyyat xərcləri		(45)	(20)
Sosial sığorta ayırmaları		(135)	–
Sosial xərclər		(511)	–
Nəqliyyat xərcləri		(6)	–
Ekologiya xidməti və ekoloji təhlükəsizlik		(1)	(12)
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrdən alınacaq kreditin dəyərsizləşməsi		–	(69)
Əsas vəsaitlər və mal-material ehtiyatlarının alınması		(7,249)	(1,234)
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrdən alınmış dividendlər	16	–	14
Asılı müəssisələrdən alınmış dividendlər	17	–	190

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların aparılması şərtləri. Dövlətə və dövlət nəzarəti altında olan təşkilatlara satışlar və onlardan satınalmalar Azərbaycan Hökuməti tərəfindən tənzimlənən bazar qiymətləri ilə həyata keçirilir. İlin sonuna olan qalıqlar təminatlı deyildirlər və hesablaşmalar nağd şəkildə aparılır. Əlaqəli tərəflər üzrə debitor və ya kreditor borcları üzrə heç bir zəmanət təqdim olunmamışdır.

8 Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və depozitlər

	2013	2012
ABŞ dolları ilə bank qalıqları	843	892
AZN ilə bank qalıqları	120	75
YTL ilə bank qalıqları	101	71
İF ilə bank qalıqları	72	116
Avro ilə bank qalıqları	53	40
Sair valyuta ilə bank qalıqları	28	24
Kassada olan pul vəsaitləri	6	5
Cəmi pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,223	1,223

31 dekabr 2013-cü il tarixinə ABŞ dolları ilə ifadə edilmiş bank qalıqlarına ABB-da yerləşdirilmiş 206 AZN və 16 AZN məbləğlərində tələb edilənədək iki depozit daxildir (31 dekabr 2012-ci il: 282 AZN məbləğində depozit). 31 dekabr 2013-cü il tarixində başa çatan il üzrə bu depozitlər üzrə faiz dərəcəsi, müvafiq olaraq, Reuters tərəfindən dərc edilmiş gündəlik dərəcənin 70 faizinə və 2.85 faizə (31 dekabr 2012-ci il: Reuters tərəfindən dərc edilmiş gündəlik dərəcənin 70 faizinə) bərabərdir. Tələb edilənədək depozitin ilkin müddəti üç aydan azdır.

Depozitlər. 31 dekabr 2013-cü il tarixində müddətli depozitlərə əsasən 9 AZN (31 dekabr 2012-ci il: 79 AZN) məbləğində müddəti üç aydan altı ayadək dəyişən, təsbit faiz dərəcəsi illik 2.5 faizdən 3.75 faizədək olan əmanətlər daxildir.

Bundan əlavə, 31 dekabr 2013-cü il tarixinə müddətli depozitlərə 16 AZN (2012-ci il: sıfır) məbləğində əmanətlər daxildir.

Bütün bank qalıqlarının və depozitlərin vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmişdir.

9 Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri və depozitlər

	2013	2012
ABB-da depozit hesabı – ABŞ dolları ilə	–	63
Məhdudiyət qoyulmuş sair pul vəsaitləri	82	35
Cəmi qısamüddətli məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri və depozitlər	82	98

31 dekabr 2013-cü il tarixində digər məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri əsasən Natixis-də yerləşdirilmiş 40 milyon Avro (43 AZN) məbləğində girov qoyulmuş nağd pul hesabından ibarətdir (2012-ci il: sıfır). Bu hesab "Desfa" qaz paylama şirkətinin əldə olunması üzrə müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq Yunan Respublikasının "Assets Development Fund S.A."nın xeyrinə tələb üzrə öhdəliklərin icrasına zəmanət kimi açılmışdır.

31 dekabr 2012-ci il tarixində qısamüddətli məhdudlaşdırılmış depozitlərə ABB-da hər ikisi 31.4 AZN məbləğində olan 2010-cu ilin may ayında verilmiş və 2013-ü ilin may ayında müddəti başa çatan kredit xətti üzrə Qrupun ABB qarşısındakı öhdəlikləri üçün girov qoyulmuş iki müddətli depozit daxildir. 2013-cü il ərzində Qrup ABB-ya kredit xəttini tam olaraq ödəmiş və depozitlərin üzərindən məhdudiyəti götürmüşdür.

10 Ticarət və sair debitor borcları

	2013	2012
Debitor borcları	4,615	4,481
Dəyərsizləşmə zərəri üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(164)	(149)
Cəmi ticarət debitor borcları	4,451	4,332
Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV	473	383
Vergilər üzrə sair debitor borcları	27	30
Qabaqcadan ödəmələr	244	151
Sair debitor borcları	140	161
Dəyərsizləşmə zərəri üzrə ehtiyat çıxılmaqla (sair debitor borcları)	(50)	(51)
Neftin anderlifti üzrə debitor borcları	19	14
Cəmi ticarət və sair debitor borcları	5,304	5,020

10 Ticarət və sair debitor borcları (davamı)

Debitor borcları əsasən Qrupun müştərilərinə satılmış xam neft, neft məhsulları və təbii qaza görə alınacaq məbləğləri əks etdirir. Qrup hazırkı qeyddə göstərilənlər istisna olmaqla təminat şəklində girov saxlamır.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə 4,017 AZN (2012: 4,116 AZN) məbləğində debitor borcları, əsasən ABŞ dolları olmaqla, xarici valyutalarda ifadə olunmuşdur.

Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV hesabat tarixinə alışırlar üzrə əvəzləndirilməmiş ƏDV-ni əks etdirir. Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV alışırlar üçün ödəniş aparıldıqda satışırlar üzrə ƏDV ilə əvəzləndirilə bilər.

Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıda göstərilir:

	2013	2012
1 yanvar tarixinə	200	215
İl ərzində ümitsiz borclar kimi silinmiş debitor borcları, bərpa edilmiş məbləği çıxmaqla	–	(21)
Ehtiyatda xalis dəyişiklik	14	6
31 dekabr tarixinə	214	200

Dəyərsizləşmiş debitor borclarına əsasən dövlət və kommərsiya müəssisələrinə təchiz edilmiş neft, təbii qaz və neft məhsulları üçün vaxtı keçmiş (360 gündən çox) borclar aiddir.

Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş maliyyə aktivlərinin müddət üzrə təhlili:

	2013	2012
1-30 gün vaxtı keçmiş	255	208
1-3 ay vaxtı keçmiş	38	91
3 aydan çox vaxtı keçmiş	395	303
Cəmi vaxtı keçmiş debitor borcları	688	602

31 dekabr 2013-cü il tarixinə 688 AZN (2012-ci il: 602 AZN) məbləğində debitor borclarının vaxtı keçmişdir. Qrup cəmi 2 AZN (2012-ci il: 6 AZN) məbləğində zəmanət məktubları və akkreditivlər saxlayır.

11 Mal-material ehtiyatları

	2013	2012
Hazır məhsul	323	368
Yolda olan mallar	320	150
Xammal və ehtiyat hissələri	310	363
Xam neft	136	306
Başla çatdırılmamış işlər	96	76
Sair	12	10
Cəmi mal-material ehtiyatları	1,197	1,273

12 Sair uzunmüddətli aktivlər

31 dekabr 2013-cü il tarixinə sair uzunmüddətli aktivlər əsasən 157 AZN (2012-ci il: 81 AZN) məbləğində əsas vəsaitlərin alınması üçün uzunmüddətli ödənişləri və 39 AZN (2012-ci il: 39 AZN) məbləğində ƏDV üzrə debitor borclarını və digər uzunmüddətli aktivləri əks etdirir.

13 Sair maliyyə aktivləri

Cari

31 dekabr 2013-cü ildə sair cari maliyyə aktivləri əsas etibarını ilə üçüncü tərəflərdən 50 AZN (2012-ci ildə: 78 AZN) məbləğində alınacaq qısamüddətli kreditlərdən və 61 AZN məbləğində (2012: 52 AZN) məbləğində marja depozitləri və qiymətli kağızların ticarəti üzrə reallaşdırılmamış nəticələr və digər maliyyə aktivlərinə aid olan qalıqlardan ibarət idi.

Uzunmüddətli

5 oktyabr 2009-cu il tarixində Palmali ilə imzalanmış, 6 noyabr 2009-cu il və 30 mart 2010-cu il tarixlərində düzəlişlər edilmiş kredit müqaviləsinə uyğun olaraq, Qrup 30 sentyabr 2015-ci il tarixinə qədər illik LIBOR üstəgəl 4.5 faiz dərəcəsi ilə 120 milyon ABŞ dolları (94 AZN) məbləğində kredit ayırmışdır. Əsas və faiz məbləği hər rüb ödənilməlidir.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Palmaliyə verilmiş kredit üzrə alınacaq məbləğin balans dəyəri 65 AZN (2012-ci il: 74 AZN) olmuşdur.

Qrup və Palmalinin səhmdarları arasında 7 oktyabr 2009-cu il tarixində imzalanmış Səhmlərin Girovu haqqında Sazişə və Korporativ Zəmanətə uyğun olaraq qarşı tərəf 514 ümumi təsdiqlənmiş və buraxılmış səhmdən 340 səhmi və Palmalidəki müvafiq iştirak payını yuxarıda qeyd olunan kredit müqaviləsinin yerinə yetirilməsinin təminatı kimi girov qoymuşdur. Bundan əlavə, xam neft və neft məhsullarının nəqli ilə bağlı 20 mart 2008-ci il tarixində Qrupun tövəmə müəssisələrindən biri ilə imzalanmış nəqliyyat xidmətləri üzrə müqaviləyə uyğun olaraq, Palmali əldə etdiyi və ya əldə edəcək ümumi gəlirlər və vəsaitlərdəki bütün hüquq və paylarını Qrupun xeyrinə girov qoymuşdur. Yuxarıda qeyd olunan girov müqavilələri Palmalinin Qrup qarşısında öhdəliklərini tam yerinə yetirənədək qüvvədə qalacaqdır.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Qrupun həmçinin Trans Adriatik qaz boru kəmərinin planlaşdırılması, inkişafı və tikintisi məqsədilə yaradılmış birgə müəssisə Trans Adriatik Boru Kəməridən (TABK) 30 AZN (2012: 10 AZN) məbləğində debitor borcu, 33 AZN (2012-ci il: 29 AZN) məbləğində asılı müəssisə olan BTC Co-dan uzunmüddətli dividendlər üzrə debitor borcu və digər maliyyə aktivləri olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər milyon Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

14 Əsas vəsaitlər

Əsas vəsaitlərin balans dəyərini hərəkəti aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Binalar və tikililər	Neft və qaz əmlakı və avadanlıqı	Maşın və avadanlıqlar	Gəmilər və port avadanlıqı	Sair	Kəşfiyyat və qiymətləndirmə aktivləri	Tamamlan- mamış tikinti	Cəmi
İlkin dəyər:								
1 yanvar 2012-ci il	1,202	7,173	1,919	492	1,135	117	1,430	13,468
Əlavələr	19	874	176	41	117	54	1,166	2,447
Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alış	162	24	25	4	17	–	6	238
Silinmələr	(50)	(90)	(22)	(3)	(33)	–	(80)	(278)
Köçürmələr	–	499	35	–	34	–	(568)	–
Hesabat valyutasına çevrilmə	7	(3)	59	–	37	–	10	110
31 dekabr 2012-ci il	1,340	8,477	2,192	534	1,307	171	1,964	15,985
Əlavələr	61	889	169	57	139	107	1,212	2,634
Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alış (Qeyd 36)	96	–	2	–	5	–	1	104
Dayandırılmış əməliyyatlar (Qeyd 33)	(5)	–	(12)	(571)	(12)	–	(24)	(624)
Silinmələr	(12)	(78)	(43)	(8)	(114)	–	(169)	(424)
Köçürmələr	74	147	389	2	18	–	(630)	–
Hesabat valyutasına çevrilmə	(10)	(12)	(158)	–	(106)	–	(34)	(320)
31 dekabr 2013-cü il	1,544	9,423	2,539	14	1,237	278	2,320	17,355
Köhnəlmə və dəyərsizləşmə:								
1 yanvar 2012-ci il	(355)	(2,549)	(671)	(309)	(200)	–	(319)	(4,403)
Əlavələr	(73)	(408)	(158)	(27)	(85)	–	–	(751)
Silinmələr	45	80	18	3	19	–	21	186
Dəyərsizləşmə	(1)	(77)	(4)	(40)	(1)	–	(105)	(228)
Köçürmələr	8	(162)	(4)	–	(8)	–	166	–
Hesabat valyutasına çevrilmə	–	1	(13)	–	–	–	–	(12)
31 dekabr 2012-ci il	(376)	(3,115)	(832)	(373)	(275)	–	(237)	(5,208)
İl üzrə köhnəlmə xərci	(70)	(403)	(195)	(27)	(115)	–	–	(810)
Silinmələr	6	28	23	6	28	–	14	105
Dayandırılmış əməliyyatlar (Qeyd 33)	4	–	1	391	9	–	7	412
Dəyərsizləşmə	(11)	(224)	(1)	–	(1)	–	(11)	(248)
Köçürmələr	(2)	(19)	–	(2)	(3)	–	26	–
Hesabat valyutasına çevrilmə	3	2	50	–	4	–	–	59
31 dekabr 2013-cü il	(446)	(3,731)	(954)	(5)	(353)	–	(201)	(5,690)
Xalis qalıq dəyəri:								
1 yanvar 2012-ci il	847	4,624	1,248	183	935	117	1,111	9,065
31 dekabr 2012-ci il	964	5,362	1,360	161	1,032	171	1,727	10,777
31 dekabr 2013-cü il	1,098	5,692	1,585	9	884	278	2,119	11,665

14 Əsas vəsaitlər (davamı)

Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alışı 104 AZN məbləğində SOCAR Petroleum QSC şirkətlərinin alışı nəticəsində əldə edilmiş əsas vəsaitləri əks etdirir.

31 dekabr 2013-cü il tarixində başa çatan il ərzində silinmiş əsas vəsaitlərə Dövlət tərəfindən təsdiqlənmiş sosial proqram çərçivəsində dövlət müəssisələrinin balansına köçürülmüş xalis qalıq dəyəri 33 AZN olan (2012-ci il: 47 AZN) aktivlər daxildir. Bu məbləğ dövlətə ödənişlər kimi uçota alınmışdır (Qeyd 26). Aktivlərin həmin il ərzində tikilməsinə/əldə edilməsinə və dövlət müəssisələrinin balansına köçürülməsinə görə rəhbərlik hesab edir ki, həmin aktivlərin dövlət müəssisələrinin balansına keçirilmə tarixində ədalətli dəyəri təxminən tikinti/alışın dəyərində bərabərdir.

15 Qeyri-maddi aktivlər, qudvildən başqa

Qudvil istisna olmaqla, qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti və müvafiq yığılmış amortizasiya aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Torpaq və əmlak üzərində mülkiyyət hüquqları	Sudan istifadə hüquqları	Ticarət adı	Müştəri ilə münasibətlər	Sair qeyri-maddi aktivlər	Cəmi
İlkin dəyər:						
1 yanvar 2012-ci il	130	156	30	79	57	452
Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində						
alışı	9	–	–	114	7	130
Əlavələr	13	–	–	–	26	39
Silinmələr	–	–	–	–	(1)	(1)
Dəyersizləşmə	(7)	–	–	–	–	(7)
Hesabat valyutasına çevrilmə	10	11	2	10	9	42
31 dekabr 2012-ci il	155	167	32	203	98	655
Əlavələr	28	–	–	–	25	53
Silinmələr	–	–	–	–	(13)	(13)
Hesabat valyutasına çevrilmə	(22)	(28)	(5)	(12)	–	(67)
31 dekabr 2013-cü il	161	139	27	191	110	628
Amortizasiya və dəyersizləşmə:						
1 yanvar 2012-ci il	(11)	(12)	–	(12)	(11)	(46)
İl üzrə amortizasiya xərci	(3)	(3)	–	(7)	(8)	(21)
Hesabat valyutasına çevrilmə	(1)	(1)	–	(1)	(9)	(12)
31 dekabr 2012-ci il	(15)	(16)	–	(20)	(28)	(79)
İl üzrə amortizasiya xərci	(5)	(3)	–	(8)	(8)	(24)
Hesabat valyutasına çevrilmə	2	2	–	3	1	8
31 dekabr 2013-cü il	(18)	(17)	–	(25)	(35)	(95)
Xalis qalıq dəyəri:						
1 yanvar 2012-ci il	119	144	30	67	46	406
31 dekabr 2012-ci il	140	151	32	183	70	576
1 yanvar 2013-cü il	143	122	27	166	75	533

31 dekabr 2013-cü il tarixində qeyri-maddi aktivlərin balans dəyərində 2008-ci ilin may ayında müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alınmış 27 AZN (2012-ci il: 32 AZN) məbləğində Petkim ticarət nişanı daxildir.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Petkim ticarət nişanının balans dəyəri onun bərpa dəyəri ilə müqayisə edilərək, dəyersizləşmə üzrə yoxlanılmışdır. Bərpa dəyəri royalti yanaşmasından kənarlaşma tətbiq etməməklə müəyyən edilmişdir. Bu metodologiyayı tətbiq etmək üçün Qrup ticarət nişanının dəyərini onun Petkim şirkətinə aid olmasına görə qənaət edilmiş royaltilərin kapitalaşdırılması yolu ilə hesablanmışdır. Hesablama zamanı 0.2 faiz royalti dərəcəsi istifadə edilmişdir və dəyersizləşmənin yoxlanması zamanı WACC-a əsasən 11 il üçün 9.70 faizlik diskont dərəcəsi tətbiq edilmişdir. Aparılmış yoxlamanın nəticəsində Petkim ticarət nişanı üzrə dəyersizləşmə müəyyən edilməmişdir.

15 Qeyri-maddi aktivlər, qudvildən başqa (davamı)

2013-cü il ərzində uçota alınmış 24 AZN (2012-ci il: 21 AZN) məbləğində cəmi amortizasiya xərcləri 19 AZN (2012-ci il: 16 AZN) məbləğində satışların maya dəyərində, 4 AZN (2012-ci il: 4 AZN) məbləğində marketing, satış və paylaşdırma xərclərinə və 1 AZN (2012-ci il: 1 AZN) məbləğində ümumi və inzibati xərclərə bölüşdürülmüşdür.

16 Birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiyalar

Qrupun birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiya qoyuluşlarının balans dəyərində hərəkəti aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Qeyd	2013	2012
1 yanvarda balans dəyəri		438	392
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiyalara əlavələr		135	55
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində pay		29	20
Birgə nəzarət altında olan müəssisələrdən alınmış dividendlər	7	(13)	(14)
Məzənnə fərqləri		(1)	(1)
Birgə nəzarət altında olan müəssisələr üzrə nəzarətin əldə edilməsi	36	(56)	–
Sair		14	(14)
31 dekabrda balans dəyəri		546	438

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Qrupun əsas birgə nəzarət altında olan müəssisələri haqqında onların MHBS-na uyğun maliyyə hesabatları əsasında ümumi maliyyə məlumatı və konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında investisiyanın balans dəyəri ilə tutuşdurma aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

	Azgerneft MMC	AZFEN	Azəri M.İ. Drilling Fluids	SOCAR Ümid	SOCAR AQS	Azerbaijan Rigs	Socar Aurora Terminal
Təsis edildiyi ölkə	Azərbaycan	Azərbaycan	Azərbaycan	Azərbaycan	Azərbaycan	Azərbaycan	Panama
Cari aktivlər:	33	59	47	11	337	21	4
<i>O cümlədən pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri</i>	8	3	1	5	–	1	–
Uzunmüddətli aktivlər	46	13	6	397	3	171	83
Cari öhdəliklər:	(29)	(23)	(24)	(21)	(73)	(4)	(10)
<i>O cümlədən cari maliyyə öhdəlikləri (ticarət və digər kreditör borcları və ehtiyatlar istisna olmaqla)</i>	–	–	–	–	(19)	–	–
Uzunmüddətli öhdəliklər:	–	–	–	(3)	(55)	–	(18)
<i>O cümlədən uzunmüddətli maliyyə öhdəlikləri (ticarət və digər kreditör borcları və ehtiyatlar istisna olmaqla)</i>	–	–	–	–	–	–	–
Xalis aktivlər	50	49	29	384	212	188	59
Qrupun mülkiyyətinin payı	40%	60%	51%	80%	51%	10%	50%
Xalis aktivlərdə pay	20	29	15	307	108	19	30
Düzəlişlər*	–	–	–	(17)	–	–	–
Balans dəyəri	20	29	15	290	108	19	30

16 Birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiyalar (davamı)

	Azgerneft MMC	AZFEN	Azəri M.İ. Drilling Fluids	SOCAR Ümid	SOCAR AQS	Azerbaijan Rigs	Socar Aurora Terminal
Gəlirlər	47	138	139	-	116	-	7
Satışların maya dəyəri	(24)	(111)	(116)	-	(83)	-	(6)
<i>O cümlədən köhnəlmə</i>	-	(4)	(1)	-	-	-	-
Ümumi və inzibati xərclər	-	(2)	(3)	-	(5)	-	-
Sair xərclər	-	(4)	-	-	(1)	-	-
Maliyyə gəliri	-	-	-	-	-	-	-
Maliyyə xərcləri	-	-	-	-	(3)	-	-
Vergidən əvvəl mənfəət	23	21	20	-	24	-	1
Mənfəət vergisi xərci	(4)	(4)	(4)	-	(5)	-	-
İl üzrə mənfəət (davam edən əməliyyatlar)	19	17	16	-	19	-	1
İl üzrə mənfəətdə Qrupun payı	8	10	8	-	10	-	1

* 31 dekabr 2013-cü il tarixində SOCAR Ümid-in digər səhmdarı özünün investisiyada payından əlavə məbləğdə ödəniş etmişdir.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Qrupun əsas birgə nəzarət altında olan müəssisələrində iştirak payı və həmin müəssisələrin maliyyə göstəriciləri haqqında ümumi məlumat, o cümlədən cəmi aktivlər, öhdəliklər, gəlir, mənfəət və ya zərər haqqında məlumat aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

Adı	Cari aktivlər	Uzun- müddətli aktivlər	Cari öhdəliklər	Uzun- müddətli öhdəliklər	Gəlir	Mənfəət/ (zərər)	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
Azəri-Fuqro	-	-	-	-	-	-	60%	Azərbaycan
Oil and Gas Proservice	14	3	(6)	(1)	3	1	30%	Azərbaycan
Ekol Mühəndislik Xidmətləri	9	10	(4)	(1)	23	2	51%	Azərbaycan
Caspian Şipyard Company	45	1	(35)	-	7	3	20%	Azərbaycan
SOCAR KPS	15	1	(16)	-	2	-	50%	Azərbaycan
SOCAR-Construction	1	12	(1)	-	-	(1)	97%	Azərbaycan
Sarmatia	1	-	-	-	-	-	27%	Polşa
SOCAR Baglan LLC	-	15	(15)	(5)	2	(2)	51%	Azərbaycan
AGRI LNG Project Company SRL	-	-	-	-	-	-	33%	Rumıniya
SOCAR CAPE	15	1	(21)	-	36	(5)	51%	Azərbaycan
SOCAR Foster Viler Mühəndislik Xidmətləri	5	-	(4)	-	9	1	65%	Azərbaycan
Socar CNG	-	-	-	-	-	-	51%	Azərbaycan
Cəmi	105	43	(102)	(7)	82	(1)		

16 Birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiyalar (davamı)

31 dekabr 2012-ci il tarixinə Qrupun əsas birgə nəzarət altında olan müəssisələri haqqında onların MHBS-na uyğun maliyyə hesabatları əsasında ümumi maliyyə məlumatı və konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında investisiyanın balans dəyəri ilə tutuşdurma aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

2012	Azgerneft MMC	AZFEN	Azəri M.İ. Drilling Fluids	SOCAR Ümid	SOCAR AQS	SOCAR Petroleum QSC
Təsis edildiyi ölkə	Azərbaycan	Azərbaycan	Azərbaycan	Azərbaycan	Azərbaycan	Azərbaycan
Cari aktivlər:	24	53	55	2	368	36
<i>O cümlədən pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri</i>	9	23	2	1	1	6
Uzunmüddətli aktivlər	34	13	5	302	4	85
Cari öhdəliklər:	(18)	(23)	(45)	(50)	(128)	(29)
<i>O cümlədən cari maliyyə öhdəlikləri (ticarət və digər kreditor borcları və ehtiyatlar istisna olmaqla)</i>	-	-	-	-	(84)	-
Uzunmüddətli öhdəliklər:	-	-	-	-	(52)	-
<i>O cümlədən uzunmüddətli maliyyə öhdəlikləri (ticarət və digər kreditor borcları və ehtiyatlar istisna olmaqla)</i>	-	-	-	-	(1)	-
Xalis aktivlər	40	43	15	254	192	92
Qrupun mülkiyyətinin payı	40%	60%	51%	80%	51%	51%
Xalis aktivlərdə pay Düzəlişlər**	16 -	26 -	8 -	203 8	98 -	47 12
Balans dəyəri	16	26	8	211	98	59

2012	Azgerneft MMC	AZFEN	Azəri M.İ. Drilling Fluids	SOCAR Ümid	SOCAR AQS	SOCAR Petroleum CSJC
Gəlirlər	39	131	116	-	90	519
Satışların maya dəyəri	(22)	(97)	(98)	-	(111)	(500)
<i>O cümlədən köhnəlmə</i>	-	(4)	(1)	-	-	(1)
Ümumi və inzibati xərclər	-	(3)	(3)	-	(3)	(17)
Sair xərclər	(1)	(4)	-	(4)	(1)	-
Maliyyə gəliri	-	-	-	-	5	-
Maliyyə xərcləri	-	-	-	-	(2)	-
Vergidən əvvəl mənfəət	16	27	15	(4)	(22)	2
Mənfəət vergisi (xərci)/faydası	(3)	(6)	(3)	-	3	-
İl üzrə mənfəət (davam edən əməliyyatlar)	13	21	12	(4)	(19)	2
İl üzrə mənfəətdə Qrupun payı	5	13	6	(3)	(10)	1

** 31 dekabr 2012-ci il tarixinə Qrup SOCAR Ümid və Socar Petroleum müəssisələrinə investisiyadakı paylarından çox olan məbləği ödəmişdir.

16 Birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiyalar (davamı)

31 dekabr 2012-ci il tarixinə Qrupun digər birgə müəssisələrdə həm fərdi, həm də məcmu şəkildə əhəmiyyətli olmayan payları və onlar üzrə ümumi maliyyə məlumatı, o cümlədən cəmi aktivlər, öhdəliklər, gəlirlər və mənfəət və ya zərər, aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

Adı	Cari aktivlər	Uzun-müddətli aktivlər	Cari öhdəliklər	Uzunmüddətli öhdəliklər	Gəlir	Mənfəət/(zərər)	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
Azəri-Fuqro	-	-	-	-	1	-	60%	Azərbaycan
BosŞelf LLC	20	1	(18)	-	70	-	90%	Azərbaycan
Azturqaz	-	1	(1)	-	1	-	50%	Azərbaycan
Oil and Gas Proservice	11	-	(2)	-	5	3	30%	Azərbaycan
Ekol Mühəndislik xidmətləri	6	10	(2)	-	17	-	51%	Azərbaycan
Caspian Şipyarad Company	13	1	(1)	-	25	7	20%	Azərbaycan
SOCAR KPS	7	7	(14)	-	6	-	50%	Azərbaycan
SOCAR-UGE	1	12	(3)	-	-	(2)	97%	Azərbaycan
Sarmatia	1	-	(1)	-	-	-	27%	Polşa
SOCAR Bağlan LLC	-	16	(9)	(10)	-	(2)	51%	Azərbaycan
AGRI LNG Project Company SRL	1	-	-	-	-	-	33%	Rumıniya
SOCAR CAPE	2	-	(3)	-	9	-	51%	Azərbaycan
Star Gulf FZCO	8	8	(11)	-	19	(1)	80%	BƏƏ
SOCAR Foster Viler mühəndislik xidmətləri	1	-	(1)	-	1	-	65%	Azərbaycan
Cəmi	71	56	(66)	(10)	154	5		

Qrupun payı 50 faizdən çox olan və sahibkarlar tərəfindən birgə nəzarət altında olan investisiyalar birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiyalar kimi tanınır.

2013-cü il ərzində Qrup SOCAR Ümid MMC və Azərbaycan Rigs MMC birgə nəzarət altında olan müəssisələrin nizamnamə kapitalına, müvafiq olaraq, 84 AZN (2012-ci il: 38 AZN) və 19 AZN (2012-ci il: sıfır) məbləğində əlavə vəsaitlər yatırmışdır.

2013-cü ilin iyul ayında Star Gulf FZCO ilə bağlı səhmdarların müqaviləsi dəyişdi və ARDNŞ bu birgə müəssisə üzrə nəzarəti əldə etdi (ARDNŞ tərəfindən heç bir ödəniş edilmədən). Nəticədə, Star Gulf FZCO və "BosŞelf" MMC (Star Gulf FZCO-nun burada 50 faiz iştirak payı var) ARDNŞ-nin törəmə müəssisələrinə çevrilmişdir. (Qeyd 36)

2013-cü ilin ikinci yarısı ərzində Qrupun törəmə müəssisəsi SOCAR Overseas SOCAR Petroleum-da qalan 49 faiz iştirak payını əldə etmişdir və nəticədə bu şirkət üzərində nəzarət əldə olunmuşdur. (Qeyd 36)

2013-cü ilin iyul ayında Qrup asılı müəssisəsi olan SOCAR International DMCC-də qalan 50 faiz səhmləri əldə etmişdir. Nəticədə, SOCAR International DMCC-nin SOCAR Aurora Terminal-a 30 AZN məbləğində investisiyası Qrupun birgə müəssisəsi kimi tanınmışdır. (Qeyd 17, 36)

Bir neçə birgə nəzarət altında olan müəssisədə Qrup səsvermə hüquqlarının yarısından çoxuna sahibdir. Bu müəssisələrin bütün əhəmiyyətli qərarlarının qəbul edilməsi üçün bütün səhmdarların yekdilli razılığı tələb olunur.

Qrup Azərbaycan Rigs MMC-də 10 faiz səsvermə hüquqlarına sahibdir. Bu müəssisənin bütün əhəmiyyətli qərarlarının qəbul edilməsi üçün bütün səhmdarların yekdilli razılığı tələb olunur.

17 Asılı müəssisələrə investisiyalar

Qrupun asılı müəssisələrdəki investisiya qoyuluşlarının balans dəyərinin hərəkəti aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Qeydlər	2013	2012
1 yanvarda balans dəyəri		1,157	1,186
Asılı müəssisələrə investisiyalara əlavələr		178	61
Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alış		–	26
Asılı müəssisələrin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində pay		196	200
Asılı müəssisələrdən alınmış dividendlər	7	(173)	(190)
Asılı müəssisələr üzrə nəzarətin əldə edilməsi	36	(18)	–
Asılı müəssisələrin uçotdan silinməsi		(9)	(120)
Məzənnə fərqləri		(5)	(2)
Sair		2	(4)
31 dekabrda balans dəyəri		1,328	1,157

31 dekabr 2013-cü il tarixində Qrupun əsas asılı müəssisələri üzrə MHBS-na uyğun maliyyə hesabatları əsasında ümumi maliyyə məlumat və konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında investisiyanın balans dəyəri ilə tutuşdurma aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

2013	Cənubi Qafqaz boru kəməri	BTC Co	SOCAR TURKEY YATIRIM A.Ş.
Təsis edildiyi ölkə	Kayman adaları	Kayman adaları	Türkiyə
Cari aktivlər	65	380	271
Uzunmüddətli aktivlər	1,146	3,648	390
Cari öhdəliklər	(312)	(640)	(59)
Uzunmüddətli öhdəliklər	(71)	(247)	–
Xalis aktivlər	828	3,141	602
Qrupun mülkiyyətinin payı	10%	25%	41.5%
Xalis aktivlərdə pay	83	785	250
Düzəlişlər	–	211**	(70)*
Balans dəyəri	83	996	180

* 31 dekabr 2013-cü il tarixində SOCAR TURKEY YATIRIM A.Ş.-in digər səhmdarı öz investisiyasından artıq məbləğdə ödəniş etmişdir.

** BTC Co üzrə düzəliş BTC Co alındığı tarixdə xalis aktivlər üzrə ədalətli dəyərin düzəlişindən ibarətdir. Bu düzəliş BTC Co-nun MHBS-na uyğun maliyyə hesabatlarında əks etdirilməmişdir.

2013	Cənubi Qafqaz Boru Kəməri	BTC Co	SOCAR TURKEY YATIRIM A.Ş.
Gəlirlər	174	1,143	–
Satışların maya dəyəri	(78)	(462)	–
Ümumi və inzibati xərclər	(1)	–	(10)
Sair xərclər	–	–	–
Maliyyə gəliri	–	–	17
Maliyyə xərcləri	–	(23)	(14)
Vergidən əvvəl mənfəət	95	658	(7)
Mənfəət vergisi (xərci)/faydası	(29)	–	105
İl üzrə mənfəət (davam edən əməliyyatlar)	66	658	98
İl üzrə mənfəətdə Qrupun payı	7	165	41

17 Asılı müəssisələrə investisiyalar (davamı)

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Qrupun digər asılı müəssisələrində həm fərdi, həm məcmu şəkildə əhəmiyyətli olmayan iştirak payı və həmin müəssisələrin maliyyə göstəriciləri haqqında ümumi məlumat, o cümlədən cəmi aktivlər, öhdəliklər, gəlir, mənfəət və ya zərər haqqında məlumat aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

Adı	Cəmi aktivlər	Cəmi öhdəliklər	Gəlir	Mənfəət/ (zərər)	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
Atəşgah Sığorta Şirkəti	29	(21)	38	–	10%	Azərbaycan
Azərbaycan Qaz Təchizatı Şirkəti	710	(709)	1,720	–	28%	Kayman Adaları
AzLab	1	–	2	–	50%	Azərbaycan
Caspian Geophysical	37	(15)	36	8	45%	Azərbaycan
Caspian Pipe Coatings LLC	7	(3)	6	1	50%	Azərbaycan
Cross Caspian Oil and Gas Logistics	9	(9)	89	–	34%	Azərbaycan
Cənubi Qafqaz boru kəməri Hold Co ("SCPC Hold Co.")	17	(1)	1	1	10%	Kayman Adaları
Interfax Azərbaycan	4	–	–	–	49%	Azərbaycan
Trans Adriatic Pipeline AG ("TAP")	252	(157)	–	(8)	20%	İsveçrə
Cəmi	1,066	(915)	1,892	2		

Qrupun törəmə müəssisəsi olan SOCAR Gas Pipelines GmbH 30 iyul 2013-cü il tarixinə TAP-ın səhmdarına çevrilmişdir. Beləliklə, Qrupun TAP-da (31 dekabr 2013-cü il tarixinə asılı müəssisə kimi uçota alınır) iştirak payı 20 faizə bərabərdir. 2013-cü il ərzində Qrup TAP-ın nizamnamə kapitalına 33 AZN (2012-ci il: sıfır) məbləğində əlavə vəsait yönəltmişdir.

2013-cü il ərzində Qrup tərəfindən yaradılmış Socar Turkey Yatırım A.S. STEAS-ın STAR emal zavodunda (Qrupun törəmə müəssisəsi) bütün səhmlərini ədalətli dəyərlə almışdır. Sonradan, Socar Turkey Yatırım A.S. səhmlərin 40 faizini Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə və 18.5 faizini Turcas-a satmışdır. Qrupun Socar Turkey Yatırım A.S-də iştirak payı 41.5 faiz təşkil edir və kapital metodu ilə uçota alınır. 2013-cü il ərzində Qrup Socar Turkey Yatırım A.S-in nizamnamə kapitalına 144 AZN (2012-ci il: sıfır) məbləğində vəsait yönəltmişdir.

2013-cü ilin iyul ayında Qrup SOCAR International DMCC-nin səhmlərinin qalan 50 faizini əldə etmişdir. Bunun nəticəsində Qrup SOCAR International DMCC üzrə nəzarəti əldə etmişdir. Müvafiq olaraq, SOCAR International DMCC konsolidasiya edilmişdir (Qeyd 36).

31 dekabr 2012-ci il tarixində Qrupun əsas asılı müəssisələri üzrə MHBS-na uyğun maliyyə hesabatları əsasında ümumi maliyyə məlumatı və konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında investisiyanın balans dəyəri ilə tutuşdurma aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

2012	Cənubi Qafqaz boru kəməri	BTC Co	SOCAR International DMCC
	Kayman adaları	Kayman adaları	BƏƏ
Təsis edildiyi ölkə			
Cari aktivlər	53	388	12
Uzunmüddətli aktivlər	987	3,693	36
Cari öhdəliklər	(97)	(491)	(4)
Uzunmüddətli öhdəliklər	(68)	(452)	–
Xalis aktivlər	875	3,138	44
Qrupun mülkiyyət payı	10%	25%	50%
Xalis aktivlərdə pay	88	785	22
Düzəlişlər	–	219*	–
Balans dəyəri	88	1,004	22

* BTC Co üzrə düzəliş 31 dekabr 2012-ci il tarixində köhnəmənin təsirini (bu təsir BTC Co-nun BMHS-na uyğun maliyyə hesabatlarında əks etdirilməmişdir) nəzərə almaq məqsədilə düzəliş edilmiş, BTC Co satın alındığı tarixdə xalis aktivlərin ədalətli dəyərində edilmiş düzəlişdən ibarətdir.

17 Asılı müəssisələrə investisiyalar (davamı)

2012	Cənubi Qafqaz Boru Kəməri	BTC Co	SOCAR International DMCC
Gəlirlər	139	1,282	4,146
Satışların maya dəyəri	(76)	(395)	(4,100)
Ümumi və inzibati xərclər	(1)	-	(2)
Sair xərclər	-	-	-
Maliyyə gəliri	-	-	-
Maliyyə xərcləri	-	(33)	-
Vergidən əvvəl mənfəət	62	854	44
Mənfəət vergisi xərci	(22)	-	-
İl üzrə mənfəət (davam edən əməliyyatlar)	40	854	44
İl üzrə mənfəətdə Qrupun payı	4	214	22

31 dekabr 2012-ci il tarixinə Qrupun digər asılı müəssisələrində həm fərdi, həm məcmu şəkildə əhəmiyyətli olmayan iştirak payı və həmin müəssisələrin maliyyə göstəriciləri haqqında ümumi məlumat, o cümlədən cəmi aktivlər, öhdəliklər, gəlirlər, mənfəət və ya zərər haqqında məlumat aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

Adı	Cəmi aktivlər	Cəmi öhdəliklər	Gəlir	Mənfəət/ (zərər)	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
Atəşgah Sığorta Şirkəti	31	(24)	32	-	10%	Azərbaycan
Azərbaycan Qaz Təchizatı Şirkəti	377	(377)	1,188	-	28%	Kayman adaları
Azərbaycan John Brown	-	-	-	-	20%	Azərbaycan
AzLab	1	-	1	-	50%	Azərbaycan
Caspian Geophysical	21	(9)	36	8	45%	Azərbaycan
Caspian Pipe Coatings LLC	6	(2)	9	-	50%	Azərbaycan
Cross Caspian Oil and Gas Logistics	15	(15)	110	-	34%	Azərbaycan
SCPC Hold Co	18	(1)	1	1	10%	Kayman adaları
Cəmi	469	(428)	1,377	9		

31 dekabr 2013-cü və 2012-ci il tarixlərinə Qrupun Azərbaycan Qaz Təchizatı Şirkətində ("AQTŞ") 28 faiz iştirak payı olmuşdur. AQTŞ Azərbaycan Respublikası Yanacaq və Energetika Nazirliyi və Qrupun 10 faiz iştirak payı olan Xəzər Dənizində Qaz Yatağının Kəşfiyyatı, İşlənməsi və Hasilatı ilə bağlı Şah Dəniz Hasilatın Pay Bölgüsü haqqında Sazişin ("Şah Dəniz HPBS") podratçı şirkətləri ilə birlikdə yaradılmışdır. AQTŞ Şah Dəniz yatağındakı qazın satışı ilə bağlı marketinq, mühasibat uçotu, billing, ödəniş və sair inzibati fəaliyyət haqqında hesabatların hazırlanması üçün yaradılmışdır və mənfəət götürməmək/zərəre düşməmək prinsipi ilə fəaliyyət göstərir. Qrup AQTŞ üzərində əhəmiyyətli təsire malikdir.

2012-ci il ərzində Qrup Supra Holding Limited-in qalan 50 faizini əldə etmişdir. Bu satınalmanın nəticəsində Qrupun Supra Holding Limited-də iştirakı 100 faiz artmış və Qrup 2012-ci ilin noyabr ayında Supra Holding Limited üzərində nəzarət əldə etmişdir.

Qrup CQBKŞ və CQBKHŞ üzərində əhəmiyyətli təsire malikdir. CQBKŞ və CQBKHŞ Hold Co-nun bütün vacib qərarları Qrupun 50 faizlik pay saxladığı Şah Dəniz HPBS-nin Müşahidə Şurasında qəbul edilir.

Asılı müəssisənin maliyyə və əməliyyat siyasətinə dair qərarlarında iştirak etməklə Qrup Atəşgah Sığorta Şirkətinə əhəmiyyətli təsir göstərir.

18 Ticarət və sair kreditor borcları

	2013	2012
Kreditor borcları	4,246	3,384
Hesablanmış öhdəliklər	1,072	1,530
Sair kreditor borcları	59	41
Cəmi maliyyə kreditor borcları	5,377	4,955
Neftin overlifti üzrə öhdəliklər	45	66
Müştərilərdən alınmış avanslar	111	66
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	63	55
Cəmi ticarət və sair kreditor borcları	5,596	5,142

4,264 AZN (2012-ci il: 4,315 AZN) məbləğində maliyyə kreditor borcları, əsasən ABŞ dolları olmaqla, xarici valyutalarda ifadə olunmuşdur. Kreditor borclarına əsasən Qrupun təchizatçıları tərəfindən göstərilmiş xam neft, neft məhsulları, qaz, tikinti, qazma, nəqliyyat və kommunal xidmətlər ilə bağlı ödəniləcək vəsaitlər daxildir.

Qrupun hesablanmış öhdəlikləri xam neftin və neft məhsullarının alışları üçün hələ hesab-faktura kəsilməmiş öhdəliklərdən ibarətdir.

Neftin overlifti üzrə öhdəliklər Qrupun Azeri-Çıraq-Günəşli (AÇG) və Şah Dəniz HPBS-dəki iştirakçı payından artıq əldə edilmiş neftdən ibarətdir və Qrupun gələcək hasilatındakı paylarından fiziki ötürüləcək nefti əks etdirir.

19 Borc öhdəlikləri

31 dekabr 2013-cü ildə Qrupun qısamüddətli borc öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

Vəsaitlər	Faiz dərəcəsi	Ödəniş tarixi	İlkin valyutada cəmi borc öhdəliyi	31 dekabr 2013-cü ildə qalıq
ABŞ dolları ilə qısamüddətli vəsaitlər	0.75%-14%	yanvar 2014 – dekabr 2014	1,180	926
Avro ilə qısamüddətli vəsaitlər	2%-4%	fevral 2014 – may 2014	45	49
AZN ilə qısamüddətli vəsaitlər	1%-6%	sentyabr 2014	32	32
İF ilə qısamüddətli vəsaitlər	LIBOR+0.07%	yanvar 2014	22	19
Gürcüstan larisilə qısamüddətli vəsaitlər	8%-12%	iyun 2014 – dekabr 2014	49	22
Sair valyutada qısamüddətli vəsaitlər	4%	yanvar 2014 – dekabr 2014		33
Uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi				464
Cəmi qısamüddətli borc öhdəlikləri və uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi				1,545

19 Borc öhdəlikləri (davamı)

31 dekabr 2013-cü ildə Qrupun uzunmüddətli borc öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

Vəsaitlər	Faiz dərəcəsi	Ödəniş tarixi	31 dekabr 2013-cü ildə qalıq	
			Uzunmüddətli hissəsi	Cari hissəsi
1000 mln ABŞ dolları	4.75%	mart 2023	785	12
750 mln AZN	3.15%	iyul 2023	450	50
500 mln ABŞ dolları	5.45%	fevral 2017	392	9
485 mln ABŞ dolları	LIBOR+1%	dekabr 2024	272	57
330 mln ABŞ dolları	LIBOR+4.88%	avqust 2019	241	5
300 mln ABŞ dolları	LIBOR+2.30%	avqust 2018	194	19
200 mln ABŞ dolları	LIBOR+1.34%	Dekabr 2027	161	–
170 mln ABŞ dolları	LIBOR+4.88%	avqust 2019	124	3
150 mln ABŞ dolları	LIBOR+2.5%	noyabr 2018	117	–
200 mln ABŞ dolları	LIBOR+2.5%	avqust 2016	101	31
100 mln AZN	4%	avqust 2015	100	–
15398 mln YEN	1.5%	aprel 2039	94	5
100 mln ABŞ dolları	LIBOR+2.2%	oktyabr 2016	62	16
78 mln ABŞ dolları	4%	dekabr 2027	61	2
110 mln ABŞ dolları	LIBOR+3%	avqust 2015	42	45
40 mln Avro	EURIBOR+2.25%	noyabr 2015	41	1
100 mln ABŞ dolları	LIBOR+3%	oktyabr 2015	39	40
100 mln ABŞ dolları	LIBOR+3%	noyabr 2015	39	40
50 mln ABŞ dolları	LIBOR+2.4%	dekabr 2016	39	–
60 mln AZN	5%	oktyabr 2015	30	23
29 mln ABŞ dolları	4%	dekabr 2027	23	1
35 mln ABŞ dolları	LIBOR+2.35%	aprel 2020	21	4
24 mln ABŞ dolları	4.26%	dekabr 2022	19	–
100 mln ABŞ dolları	LIBOR+2.4%	oktyabr 2015	18	32
14 mln ABŞ dolları	LIBOR+1.7%	iyun 2017	11	2
20 mln ABŞ dolları	LIBOR+4%	avqust 2015	10	6
7 mln Avro	LIBOR+3%	mart 2022	7	–
5 mln Avro	LIBOR+3.9%	mart 2022	5	–
10 mln ABŞ dolları	LIBOR+3.75%	iyun 2016	3	2
4 mln ABŞ dolları	4.26%	dekabr 2022	3	–
4 mln ABŞ dolları	4.26%	dekabr 2022	3	–
3 mln Avro	LIBOR+3%	mart 2022	3	–
20 mln ABŞ dolları	7.79%	iyul 2016	2	1
2 mln ABŞ dolları	LIBOR+1.7%	iyun 2017	2	–
2 mln ABŞ dolları	LIBOR+1.7%	iyun 2017	2	–
3 mln ABŞ dolları	5.5%	yanvar 2019	2	–
7 mln ABŞ dolları	LIBOR+3.75%	iyun 2015	1	2
5 mln TL	9.66%	iyul 2018	1	–
130 mln ABŞ dolları	LIBOR+2.6%	aprel 2014	–	14
200 mln ABŞ dolları	LIBOR+2.55%	aprel 2014	–	11
20 mln Avro	EURIBOR+3.5%	iyun 2014	–	14
30 mln Avro	EURIBOR+3.5%	dekabr 2014	–	14
Sair uzunmüddətli borc öhdəlikləri			1	3
Cəmi uzunmüddətli borc öhdəlikləri			3,521	464

19 Borc öhdəlikləri (davamı)

31 dekabr 2012-ci ildə Qrupun qısamüddətli borc öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

Vəsaitlər	Faiz dərəcəsi	Ödəniş tarixi	İlkin valyutada cəmi borc öhdəliyi	31 dekabr 2012-ci ildə qalığı
ABŞ dolları ilə qısamüddətli vəsaitlər	0.2%-16%	fevral 2013 – noyabr 2013	1,396	1,090
Avro ilə qısamüddətli vəsaitlər	EURIBOR+1.25%	noyabr 2013	57	58
AZN ilə qısamüddətli vəsaitlər	3%-4%	mart 2013	91	82
İF ilə qısamüddətli vəsaitlər	LIBOR+0.18%	yanvar 2013	30	26
Gürcüstan larisii ilə qısamüddətli vəsaitlər	10%-13%	yanvar 2013 – mart 2013	63	26
Sair valyutada qısamüddətli vəsaitlər	0%-4%	yanvar 2013 – dekabr 2013		22
Uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi				569
Cəmi qısamüddətli borc öhdəlikləri və uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi				1,873

31 dekabr 2012-ci ildə Qrupun uzunmüddətli borc öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

Vəsaitlər	Faiz dərəcəsi	Ödəniş tarixi	31 dekabr 2012-ci ildə qalığı	
			Uzunmüddətli hissəsi	Cari hissəsi
500 milyon ABŞ dolları	5.45%	fevral 2017	384	9
750 milyon AZN	3.15%	iyul 2016	375	125
485 milyon ABŞ dolları	LIBOR+1%	dekabr 2024	299	54
330 milyon ABŞ dolları	LIBOR+4.88%	avqust 2019	242	16
300 milyon ABŞ dolları	LIBOR+2.3%	avqust 2018	218	12
200 milyon ABŞ dolları	LIBOR+1.34%	dekabr 2027	157	–
200 milyon ABŞ dolları	LIBOR+2.5%	avqust 2016	131	25
170 milyon ABŞ dolları	LIBOR+4.88%	avqust 2019	124	8
15398 milyon Yapon yenası	1.5%	aprel 2039	122	3
100 milyon AZN	4%	avqust 2015	100	–
110 milyon ABŞ dolları	LIBOR+3%	avqust 2015	85	1
100 milyon ABŞ dolları	LIBOR+3%	oktyabr 2015	77	1
100 milyon ABŞ dolları	LIBOR+3%	noyabr 2015	77	–
100 milyon ABŞ dolları	LIBOR+2.4%	oktyabr 2015	61	16
200 milyon ABŞ dolları	LIBOR+2.55%	aprel 2014	31	63
130 milyon ABŞ dolları	LIBOR+2.6%	aprel 2014	25	52
30 milyon Avro	EURIBOR+3.5%	dekabr 2014	24	7
75 milyon ABŞ dolları	LIBOR+2.3%	may 2014	17	34
20 milyon ABŞ dolları	LIBOR+4%	avqust 2015	16	–
18 milyon ABŞ dolları	4%	dekabr 2027	14	–
27 milyon ABŞ dolları	LIBOR+2%	mart 2017	13	3
7 milyon ABŞ dolları	4%	dekabr 2027	5	–
10 milyon ABŞ dolları	LIBOR+3.75%	iyun 2016	5	2
20 milyon Avro	EURIBOR+3.5%	iyun 2014	4	17
20 milyon ABŞ dolları	7.79%	iyun 2016	2	2
7 milyon ABŞ dolları	LIBOR+3.75%	iyun 2015	2	2
50 milyon ABŞ dolları	LIBOR+3.75%	may 2013	–	9
100 milyon ABŞ dolları	LIBOR+3.65%	iyul 2013	–	26
75 milyon ABŞ dolları	LIBOR+3.85%	iyul 2013	–	30
50 milyon ABŞ dolları	LIBOR+3.5%	dekabr 2013	–	26
9 milyon AZN	0%	dekabr 2013	–	3
35 milyon ABŞ dolları	LIBOR+4%	dekabr 2013	–	18
Sair uzunmüddətli borc öhdəlikləri			8	5
Cəmi uzunmüddətli borc öhdəlikləri			2,618	569

19 Borc öhdəlikləri (davamı)

14 may 2010-cu il tarixində ABB Qrupa 40 milyon ABŞ dolları (31.4 AZN) məbləğində kredit xətti ayırmışdır. Bu kredit xətti Qrupun ABB-da olan depozitləri ilə təmin edilmişdir. Kredit 2013-cü il ərzində tam olaraq ödənildiyindən 31 dekabr 2013-cü il tarixinə bu kredit xətti üzrə heç bir ödənilməmiş təminatlı məbləğ qalmamışdır.

592 AZN məbləğində kreditlərə gəldikdə Petkim-in səhmlərinin 51 faizi maliyyə institutlarının xeyrinə girov qoyulmuşdur.

20 Vergilər üzrə kreditör borcu

	Qeyd	2013	2012
ARDNF-a ödəniləcək məbləğ	7	123	123
Sosial sığorta ayırmaları		1	1
Ödəniləcək sair vergilər		499	477
Cəmi ödəniləcək sair vergilər		623	601

2008-ci ildə adi ixrac vergisindən başqa, Qrup xam neftin dövlət büdcəsi ilə müəyyən edilmiş qiymətdən artıq qiymətlə satışından əldə etdiyi gəlirin müəyyən hissəsinin ARDNF-ə köçürülməsinə görə cavabdeh olmuşdur. 2009-2013-cü illər ərzində Qrupa qarşı belə vergilər tətbiq edilməmişdir.

Azərbaycanın vergi qanunvericiliyi əsasında fəaliyyət göstərən vergi ödəyiciləri ödəyəcəkləri vergiləri alacaqları vergi məbləğləri və vergi üzrə qabaqcadan ödəmələrlə əvəzləşdirmək hüququna malikdirlər. Ödəniləcək sair vergi qalıqlarına korporativ mənfəət vergisi, ƏDV, əmlak, aksiz vergisi, mənfəət vergisi, qiymət marjası üzrə vergi öhdəliklərinin alınacaq vergi məbləğləri və vergi üzrə qabaqcadan ödəmələrlə əvəzləşdirilməsi daxildir.

21 Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər

Qrup neft-qaz avadanlıqlarının istismardan çıxarılması və ətraf mühitin təmizlənməsi ilə bağlı hüquqi və praktiki təcrübədən irəli gələn öhdəlik daşıyır. Aktivlərin ləğv olunması üzrə müvafiq öhdəliklər üçün ehtiyatların hərəkəti aşağıda göstərilir:

	Qeyd	2013	2012
1 yanvar tarixinə balans dəyəri		621	468
(Silinmələr)/əlavələr		(37)	5
Diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	31	36	29
Diskont dərəcəsinə dəyişikliyin təsiri		(241)	121
Məzənnə fərqləri		(8)	(2)
31 dekabr tarixinə balans dəyəri		371	621

Qrup neft və qaz hasilatı qurğularının silinməsi və müvafiq boru kəmərləri üzrə gələcək dəyər üçün həmin qurğuların quraşdırılması üzrə diskontlaşdırma prinsipi ilə tam ehtiyat yaradır. Ehtiyat mövcud texnologiyadan istifadə etməklə cari qiymətlərə əsasən hesablanmış və pul vəsaitlərinin vaxt dəyəri üzrə cari bazar qiymətlərini və hesabat tarixinə müvafiq öhdəliyə xas olan riskləri əks etdirən faiz dərəcəsi hesab edilən vergidən əvvəl faiz dərəcələrinə əsasən diskontlaşdırılmışdır. Bu xərclərin mədənlər və neft-qaz əmlakı üzrə faydalı istifadə müddəti müvafiq olaraq hesabat tarixindən etibarən 10-69 il ərzində yaranması gözlənilir.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə neft-qaz hasilatı obyektləri, boru kəmərləri və müvafiq emal və avadanlıqların istismardan çıxarılması ilə bağlı təxmin edilən xərclər, o cümlədən ləğvetmə və sahənin bərpası xərcləri 158 AZN (2012-ci il: 260 AZN) təşkil etmişdir və neft-qaz əmlakı və avadanlığının maya dəyərinə daxil edilmişdir.

HPBS-lərə aid aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər podratçılar tərəfindən çəkilmiş kapital məsrəflərinə əsasən müəyyən edilir. Bunların ödənilməsi müvafiq HPBS-lərin başa çatma müddətləri ilə məhduddur.

21 Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər (davamı)

Hökumət orqanları qanunvericiliyi və onun tətbiqini davamlı olaraq nəzərdən keçirir. Nəticədə, Qrupun əsas öhdəlikləri uçota alınmış məbləğlərdən fərqli ola bilər.

31 dekabr 2013-cü il tarixində istismar edilən istehsal avadanlığının ləğv edilməsi ilə bağlı Azneft İB-nin maksimal qiymətləndirilmiş xərcləri 31 dekabr 2013-cü il tarixinə 1,607 AZN olmuşdur (2012-ci il: 1,527 AZN). Bu öhdəliyi diskont etmək üçün Şirkət 7.96 faiz diskont dərəcəsiindən istifadə etmişdir (2012-ci il: 5.97 faiz).

31 dekabr 2013-cü il tarixində Şah Dəniz layihəsində istismar edilən istehsal avadanlığının ləğv edilməsi ilə bağlı AzŞD-in maksimal qiymətləndirilmiş xərcləri 31 dekabr 2013-cü il tarixinə 59 AZN olmuşdur (2012-ci il: 64 AZN). Bu öhdəliyi diskont etmək üçün Şirkət 7.02 faiz diskont dərəcəsiindən istifadə etmişdir (2012-ci il: 5.97 faiz).

31 dekabr 2013-cü il tarixində AzAÇG layihəsində istismar edilən istehsal avadanlığının ləğv edilməsi ilə bağlı AzAÇG-in maksimal qiymətləndirilmiş xərcləri 31 dekabr 2013-cü il tarixinə 2,393 AZN olmuşdur (2012-ci il: 2,194 AZN). Bu öhdəliyi diskont etmək üçün Şirkət 6.33 faiz diskont dərəcəsiindən istifadə etmişdir (2012-ci il: 5.97 faiz).

Diskont edilmiş nağd pul hərəkətlərinin hesablanması zamanı aşağıdakı inflyasiya dərəcələri tətbiq edilmişdir:

il	2014	2015	2016	2017	2018-2020	2021 və sonra
İnflyasiya dərəcəsi	3.92%	4.36%	3.77%	3.67%	3.58%-3.40%	3.00%

Yaradılmış ehtiyat, qurğular və kəmərlərin gələcək xərcləri üzrə ən dəqiq təxminlərə və onların faydalı istifadə müddətinə əsaslanarsa da, bu xərclərin məbləği və çəkilmə müddəti ilə bağlı qeyri-müəyyənlik mövcuddur.

22 Öhdəliklər və məsrəflər üzrə sair ehtiyatlar

Öhdəliklər və məsrəflər üzrə sair ehtiyatların hərəkəti aşağıda göstərilir:

	Qeyd	Ətraf mühit ilə bağlı öhdəliklər	Əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə bağlı ödənişlər	İstifadə edilməmiş məzuniyyətə görə öhdəliklər	Cəmi
1 yanvar 2012-ci il tarixinə balans dəyəri		231	77	5	313
Təxminlərdə dəyişiklik, diskont dərəcəsinin dəyişməsi istisna olmaqla		(20)	24	38	42
Öhdəliklərin tükənməsi		(41)	(11)	(20)	(72)
Diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	31	20	5	–	25
Diskont dərəcəsiindəki dəyişiklik		5	7	–	12
31 dekabr 2012-ci il tarixinə balans dəyəri		195	102	23	320
O cümlədən:					
<i>Cari</i>		55	13	23	91
<i>Uzunmüddətli</i>		140	89	–	229
1 yanvar 2013-cü il tarixinə balans dəyəri		195	102	23	320
Təxminlərdə dəyişiklik, diskont dərəcəsinin dəyişməsi istisna olmaqla		(74)	10	56	(8)
Öhdəliklərin tükənməsi		(18)	(12)	(49)	(79)
Diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	31	14	6	–	20
Diskont dərəcəsiindəki dəyişiklik		(1)	(12)	–	(13)
31 dekabr 2013-cü il tarixinə balans dəyəri		116	94	30	240
O cümlədən:					
<i>Cari</i>		33	14	30	77
<i>Uzunmüddətli</i>		83	80	–	163

22 Öhdəliklər və məsrəflər üzrə sair ehtiyatlar (davamı)

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 sentyabr 2006-cı il tarixli 1697 nömrəli Sərəncamına uyğun olaraq Qrup, Abşeron yarımadasında fəaliyyət göstərməsi nəticəsində ətraf mühitin çirklənməsi ilə əlaqədar olaraq "Ətraf Mühitin Bərpası üzrə Kompleks Tədbirlər Planı" hazırlamış və təsdiqləmişdir. 2009-cu ildə Qrup Tədbirlər Planında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 14 aprel 2009-cu il tarixli Sərəncamına uyğun olaraq düzəlişlər aparmışdır. Bu məqsədlə ayrılmış ehtiyat ətraf mühitin bərpası üzrə çəkiləcək gələcək xərclərin cari dəyərində uçota alınır və 7.21 faiz (2012-ci il: 7.13 faiz) dərəcəsi ilə diskont edilir. 2013-cü ildə Qrup əvvəlki illərdə çəkilmiş faktiki xərclər əsasında Tədbirlər planına aid olan qiymətləndirmələrə yenidən baxmışdır. Bundan əlavə Qrup bu tədbirlər planı ilə əhatə edilən müddəti 2016-cı ilədək uzatmışdır.

Qrup, istifadə olunmamış məzuniyyət balansına görə və əmək funksiyasını yerinə yetirərkən işçinin sağlamlığına və səhhətinə ziyan vurulduqda, habelə bu səbəbdən həlak olması ilə əlaqədar onun ailə üzvlərinə kompensasiyanın ödənilməsi üçün məsuliyyət daşıyır. Kompensasiya məbləğləri zərər çəkmiş işçilərə ödənilmiş əmək haqlarına uyğun olaraq hesablanır. ARDNŞ işçilərin həmin xidmətin əvəzində ödəniləcək qısa-müddətli faydalarının diskont edilməmiş məbləğini və əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə bağlı ödənişlərin cari dəyərini 7.52 faiz diskont dərəcəsi ilə (31 dekabr 2012-ci il: 5.97 faiz) hesablamışdır. Əmək funksiyasını yerinə yetirərkən sağlamlığına və səhhətinə ziyan dəymiş işçilərə ömürlük müavinətlərin hesablanması zamanı Qrup ömür uzunluğunu kişilər üçün 71 yaş, qadınlar üçün isə 76 yaş müəyyən etmişdir.

Qeyd 21-də göstərilən inflyasiya dərəcələri orta əmək haqqındaki artımı əks etdirmək üçün tətbiq edilmişdir.

23 Təxirə salınmış gəlir

Qrup Bakı şəhərinin ətraf qəsəbələrinin və Azərbaycan Respublikasının rayonlarının qazlaşdırılması məqsədilə dövlət qrantı almışdır və bu qrantları aşağıdakı cədvəldə göstəriləyi kimi təxirə salınmış gəlirlərdə uçota almışdır:

	2013	2012
1 yanvar tarixinə balans dəyəri	91	94
Müvafiq köhnəlməyə uyğun təxirə salınmış gəlirlərin amortizasiyası	(7)	(3)
31 dekabr tarixinə balans dəyəri	84	91

24 Sair uzunmüddətli öhdəliklər

Sair uzunmüddətli öhdəliklərə aşağıdakılar daxildir:

	2013	2012
Əlaqəli tərəflərdən alınmış avanslar	84	–
Maraqların ötürülməsi haqqında müqavilələr əsasında öhdəliklər	55	46
Əmək müqaviləsinə xitam verilməsi üzrə ödənişlər üzrə ehtiyat	31	34
Törəmə müəssisəsinin satın alınması üçün ödəniləcək məbləğlər	14	12
Rəhbər işçilərə həvəsləndirici mükafatların verilməsi üzrə ehtiyat	1	1
Sair öhdəliklər	14	28
Cəmi sair uzunmüddətli öhdəliklər	199	121

Qrup Türkiyə Respublikasının Əmək Qanununa uyğun olaraq bir il əmək fəaliyyəti göstərmiş və kifayət qədər əsaslandırılmamış səbəbə görə əmək müqaviləsinə xitam verilmiş və ya hərbi xidmətə çağırılmış, vəfat etmiş və ya 25 illik əmək fəaliyyətindən (qadınlar üçün 20 il) sonra təqaüdə çıxmış hər bir işçiyə əmək fəaliyyətinin dayandırılması ilə bağlı təminatlar ödəməlidir.

Maliyyə tələbləri olmadığına görə öhdəlik maliyyələşdirilmir. Ehtiyat işçilərin təqaüdə çıxması ilə bağlı Qrupun gələcəkdə yaranması ehtimal edilən öhdəliyinin cari dəyərini təxmin edilməsi vasitəsilə hesablanır. 19 sayılı BMUS-a uyğun olaraq müəssisələrin pensiya planlarında nəzərdə tutulan öhdəliyini hesablamaq üçün aktuari üsulları tətbiq edilməlidir. Müvafiq olaraq, ümumi öhdəliyin hesablanması üçün aşağıdakı aktuari fərziyyələri istifadə edilmişdir:

24 Sair uzunmüddətli öhdəliklər (davamı)

	2013	2012
Diskont dərəcəsi (faiz)	4.09	3.84
Təqaüdə çıxma ehtimalı (faiz)	100	100

Əmək fəaliyyətinin hər bir ili üçün maksimal öhdəliyin inflyasiyaya görə artması əsas fərziyyə hesab edilir. Buna görə, tətbiq edilmiş diskont dərəcəsi gələcəkdə baş verəcək inflyasiyanın gözlənilən təsirinə düzəliş etdikdən sonra gözlənilən faktiki dərəcəni əks etdirir.

Əmək müqaviləsinə xitam verilməsi üzrə təminatların hərəkəti aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	2013	2012
1 yanvar tarixinə balans dəyəri	34	32
Aktuari zərəri və xidmətlərin dəyəri	4	7
İl ərzində ödənişlər	(4)	(6)
Rəhbər işçilərə həvəsləndirici mükafatların verilməsi üzrə ehtiyat	1	–
Təqdimat valyutasının çevrilməsi	(4)	–
Sair	–	1
31 dekabr tarixinə balans dəyəri	31	34

25 Alış üzrə təxirə salınmış kreditör borcları

2013-cü ildə Qrup digər səhmdardan SOCAR Petroleum QSC şirkətində səhmlərin qalan 49 faizini almışdır. Qrup səhmdarlardan birinə bu alış üçün ödəniləcək 40 milyon ABŞ dolları (32 AZN) məbləğində pul vəsaitini təxirə salmışdır, bundan 14 AZN öz xüsusiyyətinə görə uzunmüddətli və digər uzunmüddətli öhdəliklər kimi təqdim edilir.

Qrup 2012-ci ildə SOCAR Trading-in satın alınması üçün 46 AZN (2012-ci il: 65 AZN) məbləğində nağd pul qoyuluşları üzrə kreditör borclarını təxirə salmışdır.

Qrup həmçinin digər müəssisələrin alınması üçün 6 AZN məbləğində ödəniləcək pul vəsaitlərini təxirə salmışdır.

26 Nizamnamə kapitalı, əlavə ödənilmiş kapital və bölüşdürülməmiş mənfəət

Nizamnamə kapitalı

Qrupun baş müəssisəsi olan ARDNŞ dövlət müəssisəsi hüquqi statusuna malikdir. 2012-ci il ərzində Qrupun nizamnamə kapitalı 230 AZN artırılmışdır. Bu artırılma Azərbaycan Respublikasında təbii qazın satışı və paylanması ilə məşğul olan Qrupun törəmə müəssisəsi Azəriqaz İB-nin nizamnamə kapitalının Azərbaycan Respublikasının hökuməti tərəfindən artırılması ilə bağlıdır. Nizamnamə kapitalında artım 2013-cü il ərzində qeydiyyatata alınmışdır və müvafiq olaraq, məbləğ əlavə ödənilmiş kapitaldan nizamnamə kapitalına yenidən təsnif edilmişdir.

Əlavə ödənilmiş kapital

2013-cü il ərzində Qrupun əlavə ödənilmiş kapitalı 170 AZN artırılmışdır. Bu artırılma Dövlət tərəfindən Qrupun Azəriqaz İB və Karbamid Zavodu törəmə müəssisələrində, müvafiq olaraq, 156 AZN və 14 AZN məbləğlərində nizamnamə kapitalının 31 dekabr 2013-cü il tarixinə qeydiyyatata alınmamış artırılması ilə bağlıdır.

Dövlətə ayırmalar

Dövlətin qərarlarına uyğun olaraq vaxtaşırı Qrupdan dövlət büdcəsi, ayrı-ayrı dövlət idarələri və hökumətin həyata keçirdiyi layihələr üçün pul şəklində birbaşa maliyyə qoyuluşları etməsi və ya inşaat və təmir işlərinin maliyyələşdirilməsi (o cümlədən aktivlərin köçürülməsi) tələb olunur. 2013-cü il ərzində bu cür qoyuluşların və maliyyələşdirmənin məbləğləri (dövlət idarələrinin subpodratçılarına ödənişlər və Qrupun tikdiyi aktivlərin köçürülməsi formasında) müvafiq olaraq 229 AZN və 191 AZN (2012-ci il: müvafiq olaraq, 261 AZN və 260 AZN) təşkil etmişdir və əsasən Azərbaycan Respublikasında mövcud olan, həmçinin yeni istirahət, nəqliyyat, təhsil və tibb infrastrukturunun təmiri və yenidən qurulması üçün istifadə edilmişdir. Qrup tərəfindən tikilmiş aktivlərin köçürülməsi formasında maliyyələşdirmə 31 dekabr 2013-cü il tarixinə 33 AZN (2012-ci il: 47 AZN) olmuşdur.

26 Nizamnamə kapitalı, əlavə ödənilmiş kapital və bölüşdürülməmiş mənfəət (davamı)

Dövlətə ayırmalar (davamı)

Xalis aktivləri 246 AZN olan Xəzər Dəniz Neft Donaması 2013 ilin dekabr ayında ADXDŞ-nin nəzarəti altına ötürülmüşdür.

27 Gəlirlərin kateqoriyalar üzrə təhlili

	2013	2012
Xalis xam neft	25,319	10,126
Xalis neft məhsulları	8,951	3,318
Neft-kimya məhsulları	1,854	2,030
Təbii qaz	1,400	1,107
Sair gəlirlər	909	558
Cəmi gəlirlər	38,433	17,139

Xam neftin satışından əldə olunan gəlirlər, xam neftin beynəlxalq bazar qiyməti ilə dövlət tərəfindən tənzimlənən daxili qiyməti arasındakı qiymət marjası üzrə Azərbaycan Respublikasında müvafiq vergi çıxılmaqla göstərilir. Bazar qiyməti ilə dövlət tərəfindən tənzimlənən daxili qiymət arasındakı fərqə 30 faiz dərəcəsində vergi tətbiq edilir və vergi məbləği Dövlət Büdcəsinə köçürülür.

Neft məhsullarının satışından yaranan gəlirlər 570 AZN (2012-ci il: 482 AZN) məbləğində aksiz vergisi çıxılmaqla göstərilir.

AÇG HPBS üzrə hasil edilmiş xam neftin və Şah Dəniz HPBS üzrə hasil edilmiş kondensatın satışından yaranan gəlirlərdən yuxarıda göstərilən aksiz və qiymət marjası üzrə vergilər tutulmur.

28 Xərclərin kateqoriyalar üzrə təhlili

	Note	2013	2012
İstifadə edilmiş xammal və xərc materialları		33,590	12,460
Əsas vəsaitlərin köhnəlməsi		720	656
Əmək haqqı, maaş və sosial müdafiə xərcləri		893	771
Nəqliyyat və nəqliyyat vasitələrinə texniki xidmət		137	145
Təmir və texniki xidmət xərcləri		161	183
Əsas vəsaitlərin dəyərsizləşməsi	14	248	228
Mədən vergisi		112	112
Kommunal xərclər		226	209
Mənfəət vergisindən başqa sair vergilər		142	96
Amortizasiya xərcləri	15	24	21
Ticarət və sair debitor borcları üzrə dəyərsizləşmə		12	75
Öhdəlik və xərclər üçün sair ehtiyatlarda dəyişiklik	22	(22)	55
Sair		744	594
Cəmi satış dəyəri, kəşfiyyat və qiymətləndirmə, paylaşdırma, ümumi və inzibati və sair əməliyyat xərcləri		36,987	15,605

2013-cü il ərzində Qrup ətraf mühitin qorunması ilə bağlı öhdəliklər və aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklərlə bağlı ehtiyatın qiymətləndirməsini azaltmış və nəticədə yaranmış dəyişikliyi Konsolidasiya edilmiş Mənfəət və ya Zərər və Digər Məcmu Gəlir haqqında Hesabatda sair əməliyyat məsrəfləri kateqoriyasına daxil etmişdir.

29 Sair əməliyyat gəliri

	2013	2012
Sair malların satılması və xidmətlərin göstərilməsi	320	41
Kreditor borcun silinməsindən yaranan sair gəlirlər	8	1
Sair	107	75
Cəmi sair əməliyyat gəliri	435	117

30 Maliyyə gəliri

	2013	2012
Depozitlər və bank hesabları üzrə faiz gəliri	30	22
Sair	18	12
Cəmi maliyyə gəliri	48	34

31 Maliyyə xərcləri

	Qeyd	2013	2012
Faiz xərcləri		200	133
Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər üçün ehtiyatlar:			
diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	21	36	29
Ətraf mühit ilə bağlı öhdəliklər üçün ehtiyatlar: diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	22	14	20
Əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə bağlı ödənişlər üçün ehtiyatlar: diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	22	6	5
Maliyyə xərcləri		256	187

32 Mənfəət vergisi

Mənfəət vergisi üzrə xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2013	2012
Cari vergi xərcləri	431	504
Təxirə salınmış vergi xərci/(faydası)	13	(28)
Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda təqdim olunan mənfəət vergisi xərci	444	476

Gözlənilən və faktiki vergi xərclərinin tutuşdurulması aşağıda göstərilir:

	2013	2012
Vergidən əvvəl mənfəət	1,463	1,496
Dayandırılmış əməliyyatdan vergidən əvvəl zərər	(32)	(62)
Mənfəət vergisindən uçot mənfəəti	1,431	1,434
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş 20 faiz vergi dərəcəsinə əsasən nəzəri vergi xərci	286	287
Müəyyən törəmə müəssisələr üzrə müxtəlif vergi dərəcələrinin effekti (25 və 27 faiz)	33	41
Vergiyə cəlb edilən dividend gəlirləri (10 faiz)	(3)	(1)
Vergi məqsədləri üçün çıxılmayan və ya qiymətləndirilə bilməyən məbləğlərin vergi effekti:		
- Vergidən azad edilən gəlirlər	(54)	(37)
- Gəlirdən çıxılmayan xərclər	103	134
Təxirə salınmış vergi aktivləri üzrə ehtiyat ayırmaları	79	67
Təxirə salınmış vergi üçün ehtiyatın qaytarılması	(16)	(8)
Keçmiş illərin cari vergisinə düzəlişlər	2	2
Sair	24	(6)
Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda təqdim olunan mənfəət vergisi xərci	444	476
Dayandırılmış əməliyyata aid mənfəət vergisi	10	3
İl üzrə mənfəət vergisi xərci	454	479

32 Mənfəət vergisi (davamı)

Gəlirdən çıxılmayan xərclər, həmçinin gələcəkdə vergiyə cəlb olunan mənfəətdən çıxılmayacaq vaxtı keçmiş debitor borcları üzrə ehtiyat da daxil olmaqla, əsasən gəlirdən çıxılmayan əməliyyatlar üzrə xərclərdən, o cümlədən sosial yönümlü və işçilər üzrə xərclərdən ibarətdir. Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivləri üzrə ehtiyat ayırmaları əsasən Qrupun törəmə müəssisələrinin yığılmış vergi zərərlərini əks etdirir və bu vergi zərərlərinin istifadəsi gözlənilmir.

31 dekabr 2013-cü il tarixlərinə tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivlərinin məbləği 367 AZN (2012-ci il: 304 AZN) təşkil etmişdir.

Əvvəllər tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivlərindən irəli gələn faydalar il ərzində təxirə salınmış vergini və cari vergi xərclərini, müvafiq olaraq, 16 AZN və sıfır (2012-ci il: müvafiq olaraq, 6 AZN və 2 AZN) məbləğində azaltmaq üçün istifadə edilmişdir.

BMHS və müvafiq vergi qanunvericiliyi arasındakı fərqlər nəticəsində maliyyə məlumatlarının hazırlanması və mənfəət vergisinin hesablanması məqsədilə aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri arasında müvəqqəti fərqlər əmələ gəlir. Bu müvəqqəti fərqlər üzrə hərəkətlərin vergi effekti aşağıda göstərilir:

	1 yanvar 2013-cü il	Mənfəət/ (zərrər) tanınmışdır	Çevirmə fərqi	Dayandırılmış əməliyyatlar	Dekonso- lidasiyanın təsiri	31 dekabr 2013-cü il
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti						
Hesablamalar	6	(2)	–	(3)	–	1
Keçmiş illərin vergi zərərləri	37	(10)	1	–	–	28
Asılı və birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiya qoyuluşları	17	(9)	–	–	–	8
Ticarət və sair debitor borcları	(2)	(1)	7	–	–	4
Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(7)	17	–	2	–	12
Mal-material ehtiyatları	29	(10)	–	–	–	19
Əsas vəsaitlər	248	90	–	(21)	(5)	312
Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar	128	(61)	–	(1)	–	66
Sair	36	(12)	(2)	–	(16)	6
Təxirə salınmış vergi aktivləri	492	2	6	(23)	(21)	456

	1 yanvar 2013-cü il	Mənfəət/ (zərrər) tanınmışdır	Çevirmə fərqi	31 dekabr 2013-cü il
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti				
Hesablamalar	3	7	–	10
Əmək müqaviləsinə xitam verilməsi üzrə ödənişlər və rəhbər işçilərə həvəsləndirici mükafatların verilməsi üzrə ehtiyatın yaradılması	8	–	(1)	7
Asılı müəssisələr və birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiya	(72)	(2)	–	(74)
Aktivin ləğv edilməsi üzrə öhdəlik	7	34	–	41
Qeyri-maddi aktivlər	(23)	(1)	–	(24)
Ticarət və digər kreditor borcları	–	22	–	22
Debitor borcları üzrə dəyərsizləşmə ehtiyatı	(24)	(12)	–	(36)
Mal-material ehtiyatları	(19)	15	(1)	(5)
Əsas vəsaitlər	(458)	(73)	32	(499)
Öhdəliklər və xərclər üzrə ehtiyatlar	21	(3)	–	18
Sair	(4)	(19)	(5)	(28)
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	(561)	(32)	25	(568)

32 Mənfəət vergisi (davamı)

BMHS və müvafiq vergi qanunvericiliyi arasındakı fərqlər nəticəsində maliyyə məlumatlarının hazırlanması və mənfəət vergisinin hesablanması məqsədilə aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri arasında müvəqqəti fərqlər əmələ gəlir. Bu müvəqqəti fərqlər üzrə hərəkətlərin vergi effekti aşağıda göstərilir:

	1 yanvar 2012-ci il	Törəmə müəssisələri vasitəsilə əldə olunmuş (Qeyd 36)	Mənfəət/ (zərər) tanınmışdır	Çevirmə fərqi	31 dekabr 2012-ci il
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti					
Hesablamalar	8	–	(3)	–	5
Keçmiş illərin vergi zərərləri	76	–	(39)	–	37
Asılı və birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiya qoyuluşları	–	–	17	–	17
Ticarət və sair debitor borcları	2	–	(4)	–	(2)
Debitor borclarının dəyersizləşməsi üzrə ehtiyat	20	–	(26)	–	(6)
Mal-material ehtiyatları	6	–	23	–	29
Əsas vəsaitlər	242	–	7	–	249
Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar	110	–	18	–	128
Sair	19	7	12	(3)	35
Təxirə salınmış vergi aktivləri	483	7	5	(3)	492

	1 yanvar 2012-ci il	Törəmə müəssisələri vasitəsilə əldə olunmuş	Mənfəət/ (zərər) tanınmışdır	Çevirmə fərqi	31 dekabr 2012-ci il
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti					
Hesablamalar	5	(7)	5	–	3
Əmək müqaviləsinə xitam verilməsi üzrə ödənişlər və rəhbər işçilərə həvəsləndirici mükafatların verilməsi üzrə ehtiyatın yaradılması	7	–	1	–	8
Asılı müəssisələr və birgə nəzarət altında olan müəssisələrə investisiya	(81)	(2)	14	(2)	(71)
Aktivin ləğv edilməsi öhdəliyi	–	–	7	–	7
Qeydir-maddi aktivlər	–	(23)	–	–	(23)
Ticarət və digər kreditor borcları	(3)	–	3	–	–
Debitor borcları üzrə dəyersizləşmə ehtiyatı	(15)	–	(9)	–	(24)
Mal-material ehtiyatı	(1)	(9)	(9)	–	(19)
Əsas vəsaitlər	(447)	(12)	21	(20)	(458)
Öhdəliklər və xərclər üzrə ehtiyatlar	17	–	4	–	21
Sair	12	–	(17)	–	(5)
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	(506)	(53)	20	(22)	(561)

Qrup konsolidasiya edilmiş vergi bəyannaməsini təqdim etmir. Qrupun cari strukturu baxımından Qrupun ayrı-ayrı müəssisələrinin vergi zərərləri və cari vergi aktivləri Qrupun sair müəssisələrinin cari vergi öhdəlikləri və vergiyə cəlb olunan mənfəəti ilə əvəzləşdirilə bilməz. Bu səbəbdən təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəlikləri yalnız vergiyə cəlb olunan eyni müəssisəyə aid olduqda qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilir.

Azərbaycan Respublikasının vergi qanunvericiliyinə uyğun olaraq bir dövrdə yaranmış vergi zərərləri beş ilədək davam edən sonrakı dövrlərə keçirilə bilər.

Qrup, törəmə müəssisəsi olan AZAÇG vasitəsilə AÇG HPBS-in iştirakçısıdır. Lakin, AZAÇG AÇG HPBS-də Podratçı Tərəf kimi xüsusi şəkildə göstərilməmişdir. Nəticədə, onun vergi ödəyicisi statusu aydın şəkildə müəyyən edilmir. Müvafiq vergi orqanları ilə cari danışıqlara əsasən rəhbərlik hesab edir ki, Podratçı Tərəf statusu retrospektiv olaraq veriləcək və beləliklə AZAÇG artıq vergi ödəyicisi statusunu almış hesab edilir. Hazırda Şirkət AÇG HPBS-nin müddəalarına uyğun olaraq 25 faiz dərəcəsində mənfəət vergisi hesablayır və ödəyir. Vergi orqanları tərəfindən AZAÇG-yə verilmiş və 19 sentyabr 2019-cu il tarixinə qədər qüvvədə olan ƏDV şəhadətnaməsinə uyğun olaraq AZAÇG-yə AÇG HPBS üzrə Podratçı Tərəflər üçün nəzərdə tutulan sıfır dərəcəsində ƏDV tətbiq edilir.

32 Mənfəət vergisi (davamı)

Bundan əlavə, Qrup törəmə müəssisəsi olan Azərbaycan (Şah Dəniz) MMC ("AzŞD") vasitəsilə Şah Dəniz HPBS-nin iştirakçısıdır. Şah Dəniz HPBS-nin müddəalarına uyğun olaraq AzŞD mənfəət vergisinə görə cavabdehdir. Buna baxmayaraq, HPBS-nə uyğun olaraq Dövlət podratçı tərəflərin adından Dövlətə aid olan mənfəət neftinin satışları üzrə gəlirdən vergilərin ödənilməsini aparır. Müvafiq olaraq, 2013-cü il üzrə Şah Dəniz layihəsinə aid olan 22 AZN məbləğində mənfəət vergisi Mənfəət və Zərər və Digər Məcmu Gəlir haqqında Hesabatda xam neftin və təbii qazın satışlarından gəlir və mənfəət vergisi xərci kimi tanınmışdır (2012-ci il: 24 AZN). 31 dekabr 2013-cü və 2012-ci il tarixlərinə AzŞD-nin təxirə salınmış vergisinin qalığı sıfır olmuşdur. Bundan əlavə, AzŞD Azərbaycan Respublikasında müəyyən adi əməliyyat vergilərindən azad edilmişdir. Vergi orqanları tərəfindən AzŞD-yə verilmiş və 3 iyun 2026-cı il tarixinə qədər qüvvədə olan ƏDV şəhadətnaməsinə uyğun olaraq AzŞD-yə Şah Dəniz HPBS üzrə Podratçı Tərəflər üçün nəzərdə tutulan sıfır dərəcəsində ƏDV tətbiq edilir.

Qrup törəmə müəssisəsi olan Petkim şirkəti vasitəsilə Türkiyədə fəaliyyət göstərir. Türkiyədə mənfəət vergisi dərəcəsi 20 faiz təşkil edir. Türkiyə Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq Türkiyədə fəaliyyət göstərən qeyri-rezident şəxslərə ödənilən dividendlərə 15 faiz dərəcəsinə bərabər mənbədən tutulan vergi tətbiq edilmir. Mənfəət vergisi rüblük ödənilir. Bundan əlavə, Türkiyənin Mənfəət Vergisi haqqında Qanunvericiliyində müəssisələr üçün bir çox güzəştlər nəzərdə tutulur. Bu güzəştlərə vergi bazasının müəyyən edilməsi zamanı investisiyaların 25 faizə qədər mənfəətdən çıxılması da daxildir.

33 Dayandırılmış əməliyyatlar

22 oktyabr 2013-cü il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Qrupun törəmə müəssisəsi olan XDND Qrupun mülkiyyətindən çıxararaq yeni yaradılmış dövlət müəssisəsi ADXDŞ-ə keçirilməsi haqqında sərəncam imzalamışdır. Rəhbərlik belə qərara gəlmişdir ki, Qrupun nəzarəti itirməsi tarixi 30 dekabr 2013-cü ildir.

XDND-nin 31 dekabr 2013-cü və 2012-ci il tarixlərinə başa çatmış illər üzrə nəticələri aşağıda təqdim edilir:

	2013	2012
Gəlirlər və digər gəlir	61	35
Xərclər	(92)	(93)
Ümumi zərər	(31)	(58)
Maliyyə xərci	(1)	(4)
Mənfəət vergisindən əvvəl zərər	(32)	(62)
Mənfəət vergisi xərci	(10)	(3)
Dayandırılmış əməliyyatlardan il üzrə vergidən sonra zərər	(42)	(65)

XDND tərəfindən çəkilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti aşağıdakı kimidir:

	2013	2012
Əməliyyat	66	89
İnvestisiya	(66)	(89)
Maliyyələşmə	-	-
Xalis pul vəsaitlərinin məxarici/(mədaxili)	-	-

34 Əhəmiyyətli nağdsız investisiya və maliyyələşdirmə fəaliyyətləri

Aşağıda pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda daxil edilməyən və pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin istifadəsini tələb etməyən investisiya və maliyyələşdirmə əməliyyatları göstərilmişdir:

	2013	2012
Nağdsız şəkildə investisiya və maliyyələşdirmə əməliyyatları		
Aktivlərin silinməsi üzrə kapitallaşdırılmış xərclər	(54)	28
Əsas vəsaitlərin Dövlətə köçürülməsi (Qeyd 14)	(33)	(47)
Törəmə müəssisənin Dövlətə keçirilməsi (Qeyd 26)	(246)	–
Nağdsız şəkildə investisiya və maliyyələşdirmə əməliyyatları	(333)	(19)

35 Şərti öhdəliklər, təəhhüdlər və əməliyyat riskləri

Əməliyyat mühiti. Qrupun əməliyyatları Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilir. Bazar iqtisadiyyatlı yeni ölkə kimi hazırda Azərbaycan daha yetkin bazar iqtisadiyyatına xas olan biznes və tənzimləyici infrastrukturunu yaratmaqdadır.

Azərbaycan Respublikasında iqtisadi şərait inkişaf etsə də, iqtisadi vəziyyətdə yeni yaranmış bazar iqtisadiyyatına səciyyəvi xüsusiyyətlər müşahidə olunmaqdadır. Bunlara milli valyutanın Azərbaycan Respublikasından xaricdə əksər ölkələrdə sərbəst dönerli valyuta hesab edilməməsi və bununla məhdudlaşmayan bu kimi xüsusiyyətlər daxildir. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və dəyişikliklərə məruz qalır.

Azərbaycan Respublikasında iqtisadi sabitliyin gələcək perspektivləri hökumətin həyata keçirdiyi iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərin effektivliyindən, eləcə də vergi, hüquqi, normativ və siyasi hadisələrin gedişatından xeyli dərəcədə asılıdır. Rəhbərlik Qrupun əməliyyatlarına təsir göstərə biləcək bütün iqtisadi tendensiyaları, eləcə də onların Qrupun maliyyə vəziyyətinə təsirini (əgər varsa) qabaqcadan proqnozlaşdırmaq iqtidarında deyildir.

Azərbaycan iqtisadiyyatı dünyanın sair bölgələrindəki bazar tənəzzülü və iqtisadi inkişaf tempinin aşağı düşməsinə həssasdır. Azərbaycan hökuməti tərəfindən bir sıra sabitləşdirmə tədbirlərinin görülməsinə baxmayaraq, Qrupun və onun qarşı tərəflərinin kapitaldan istifadəsi və kapitalın dəyəri ilə bağlı qeyri-müəyyənlik davam etməkdədir ki, bu da Qrupun maliyyə vəziyyətinə, əməliyyat nəticələrinə və biznes perspektivlərinə təsir göstərə bilər. Hazırda biznes fəaliyyətinin sabitliyini təmin etmək üçün rəhbərlik hesab etdiyi bütün münasib tədbirlərin görülməsinə baxmayaraq, yuxarıda təsvir edilmiş sahələrdə vəziyyətin gözlənilməz dərəcədə pisləşməsi Qrupun maliyyə vəziyyətinə və fəaliyyətinin nəticələrinə hazırda dəqiq müəyyən edilə bilməyən mənfi təsir göstərə bilər.

Qrupun Ukraynada fəaliyyətinin xüsusiyyətlərinə, digərlərlə yanaşı, kapital bazarlarında likvidliyin aşağı səviyyələri və milli valyutanın Ukraynanın kənarında qeyri-likvidliyinə səbəb olan valyuta nəzarətinin mövcudluğu daxildir. Ukrayna iqtisadiyyatının sabitliyinə hökumətin inzibati, maliyyə, hüquq və iqtisadi islahatlara dair siyasəti və fəaliyyəti əhəmiyyətli təsir göstərəcək. Nəticədə, Ukraynadakı əməliyyatlar inkişaf edən bazarlara xas olmayan riskləri daşıyır. Ukraynanın iqtisadiyyatı dünya bazarlarındakı tənəzzül və iqtisadi inkişafın yavaşlması kimi amillərə həssasdır.

2013-cü ilin sonunda – 2014-cü ilin əvvəlində Ukraynanın əməliyyat mühitində və siyasi vəziyyətində əhəmiyyətli dəyişikliklər baş vermişdir. 1 yanvar 2014-cü ildən 5 mart 2014-cü ilədək Ukrayna qıvması əksər xarici valyutalara qarşı təxminən 25 faiz dəyersizləşmiş və Ukraynanın Milli Bankı banklararası bazarda xarici valyutaların alışı üzrə müəyyən məhdudiyətlər qoymuşdur. Beynəlxalq reyting agentlikləri Ukraynanın dövlət borcu reytinglərini aşağı salmışdır. Yuxarıda qeyd olunan hadisələrin qarışıqı likvidliyin pisləşməsi və kredit mövcud olduğu hallarda kredit şərtlərinin sərtləşdirilməsi ilə nəticələnmişdir. Rəhbərlik bu hadisələrin hazırkı şəraitdə monitorinqini həyata keçirir və mümkün olan hallarda tədbirlər görür. Mənfi hadisələrin davam etməsi, o cümlədən siyasi ixtişaş, SOCAR Energy Ukraine-nin fəaliyyət nəticələrinə və maliyyə vəziyyətinə hazırda müəyyən oluna bilməyən tərdə mənfi təsir göstərə bilər. Bu qeyri-müəyyənliklərin gələcəkdə aydınlaşdırılmasından yaranan biləcək hər hansı düzəlişlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilməmişdir. Belə düzəlişlər (əgər varsa), məlum olduğu və təxmin edilə bildiyi dövrdə hesabatda göstəriləcəkdir.

35 Şərti öhdəliklər, təəhhüdlər və əməliyyat riskləri (davamı)

Məhkəmə prosedurları. Vaxtaşırı olaraq və adi fəaliyyət gedişində Qrupa qarşı iddialar irəli sürülür. Qrupun rəhbərliyi öz təxminlərinə və daxili və xarici peşəkarların məsləhətlərinə əsasən hesab edir ki, bu iddialarla bağlı müvafiq olaraq konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında zərərlərin ödənilməsi üçün yaradılmış ehtiyatlardan başqa heç bir əhəmiyyətli zərər olmayacaqdır.

Vergi qanunvericiliyi. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır. Qrupun əməliyyatlarına və fəaliyyətinə tətbiq edilən bu cür qanunvericiliyə dair Rəhbərliyin şərtlərinə müvafiq səlahiyyətli orqanlar tərəfindən etiraz edilə bilər.

Vergi orqanları tərəfindən vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyəti yoxlanıla bilər. Xüsusi hallarda yoxlama daha artıq dövrləri əhatə edə bilər.

Qrupun rəhbərliyi hesab edir ki, onun tərəfindən müvafiq qanunvericiliyin şərti düzgündür və vergi, xarici valyuta və gömrüklə bağlı Qrupun mövqeləri qorunacaqdır və Qrupun potensial vergi öhdəlikləri hazırkı maliyyə hesabatlarında qeydə alınmış məbləğlərdən artıq olmayacaqdır. Müvafiq olaraq, 31 dekabr 2013-cü və 2012-ci il tarixlərinə potensial vergi öhdəlikləri üzrə hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır.

Ətraf mühitin qorunması ilə bağlı məsələlər. Hazırda Azərbaycan Respublikasında ətraf mühitin qorunması haqqında qanunvericilik təkmilləşdirilir və ona əməl olunması ilə bağlı hökumət orqanlarının mövqeyinə yenidən baxılır. Qrup, ətraf mühitin qorunması ilə bağlı öhdəliklərini mütəmadi olaraq qiymətləndirir. Öhdəliklər müəyyən edildikcə dərhal uçota alınır. Mövcud qanunvericiliyin və normativ aktların dəyişməsi nəticəsində yarana bilən, eləcə də məhkəmə praktikası nəticəsində kifayət qədər dəqiqliklə qiymətləndirilə bilməyən potensial öhdəliklər əhəmiyyətli ola bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, ətraf mühitin qorunması haqqında qüvvədə olan qanunvericiliyə əməl olunması üzrə mövcud nəzarət sistemi şəraitində ətraf mühitə zərər vurulması ilə bağlı Qrup tərəfindən ətraf mühitin bərpası öhdəliyi üzrə yaradılmış ehtiyatdan artıq əhəmiyyətli öhdəliklər mövcud deyil. Qeyd 22-yə baxın.

Qrup öz məhsulları, əməliyyatları və sair fəaliyyətləri ilə əlaqədar olaraq ətraf mühitin qorunması haqqında bir sıra qanun və qaydalara riayət etməlidir. Bu qanun və qaydalara əsasən Qrup və ya sair müəssisələr tərəfindən əvvəlki illərdə kimyəvi və ya neft maddələrinin ləğv edilməsi və ya tullantısı nəticəsində ətraf mühitə dəymiş ziyanı aradan qaldırmaqlıdır. Bu cür vəziyyət neftayırma zavodları, kimya müəssisələri, neft mədənləri, xidmət məntəqələri, terminallar və tullantıların ləğv edilməsi məntəqələri kimi müxtəlif ərazilərdə mövcud ola bilər. Bundan əlavə, Qrupun əvvəlki illərdə satılmış aktivlər və ya bağlanmış obyektlər ilə bağlı öhdəlikləri ola bilər. Ətraf mühitə dəymiş ziyanın aradan qaldırılması ilə bağlı əsas tələb və bununla bağlı xərcləri müəyyən etmək mahiyyətə çətindir. Lakin, ətraf mühit üzrə məlum öhdəliklərin qiymətləndirilmiş dəyəri Qrupun uçot siyasətinə uyğun olaraq hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilmişdir. Gələcək xərclərin məbləğinin nəzərəçarpan ola bilməsi və bu cür xərclərin qeydə alındığı dövrdə Qrupun əməliyyat nəticələri üçün əhəmiyyətli ola bilməsinə baxmayaraq bununla bağlı məbləğlərin müəyyən edilməsi praktiki deyildir. Qrup, bu cür xərclərin Qrupun maliyyə vəziyyətinə və ya likvidliyinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərəcəyini gözləmir.

Qrup həmçinin neft və təbii qaz hasilatı obyektlərinin və asılı kəmərlərin istismardan çıxarılması ilə bağlı öhdəliklərə malikdir. Bu fəaliyyət növləri ilə bağlı təxmin edilmiş xərclər üzrə ehtiyat yaradılır, lakin, həmin öhdəliklərin uzunmüddətli olmasına görə, bu cür xərclərin məbləği və vaxtı ilə bağlı qeyri-müəyyənlik mövcuddur. Qrup, bu cür ehtiyatlar üzrə dəqiqliklə təxmin edilə biləcək hər hansı dəyişikliyin Qrupun əməliyyat nəticələri, maliyyə vəziyyəti və ya likvidliyinə təsirinin əhəmiyyətli olmayacağını hesab edir.

Maliyyə razılaşmalarına uyğunluq. 31 dekabr 2013-cü ildə Qrupun investisiya və əməliyyat fəaliyyətini maliyyələşdirmək üçün cəmi 5,066 AZN (Qeyd 19) məbləğində kredit üzrə ödəniləcək məbləğləri olmuşdur. Qrup həmin borc öhdəliklərinə aid olan müəyyən maliyyə razılaşmalarını imzalamışdır. Bu razılaşmaların yerinə yetirilməməsi Qrup üçün mənfi nəticələrə, o cümlədən borc öhdəliklərinin artması və öhdəliklərin pozulmasının bəyan edilməsinə gətirə bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2013-cü və 2012-ci il tarixlərinə Qrup tətbiq edilən bütün maliyyə razılaşmalarını yerinə yetirmişdir.

592 AZN məbləğində kreditlər üçün Petkim səhmlərinin 51 faizi maliyyə təşkilatlarının xeyrinə girov qoyulmuşdur.

35 Şərti öhdəliklər, təəhhüdlər və əməliyyat riskləri (davamı)

Petkim öhdəlikləri. “Səhmlərin Alqı-satqı Müqaviləsi”nə əsasən Qrup, bu Müqaviləni imzaladıqdan sonra növbəti üç il ərzində Petkim şirkətinin nəzarət səhm paketində dəyişikliyə səbəb olacaq miqdarda səhmlərin ötürülməsi üçün İdarənin razılığının alınması öhdəliyini öz üzərinə götürmüşdür.

Qrup Petkim terminalında infrastruktur və xidmətlərin həyata keçirilməsi üçün müəyyən məbləğdə investisiya qoyuluşlarının həyata keçirilməsi, zavodların hasilat həcminin artırılması və “Səhmlərin Alqı-satqı Müqaviləsinin” imzalanmasından sonra növbəti üç il ərzində yeni zavodların qurulması üçün öhdəlik götürmüşdür. Qrup həmçinin, Etilen zavodunda istehsalın davam etdirilməsi və Qrupa təsir göstərməyən gözlənilməz hadisələr istisna olmaqla, “Alqı-satqı Müqaviləsi”nin imzalanmasından sonra ən azı üç il ərzində müəyyən məbləğdə investisiya qoyuluşlarının həyata keçirilməsi üçün öhdəlik götürmüşdür.

Qrup Əmək Qanununun 4857 sayılı maddəsinə uyğun olaraq həmkərlər ittifaqının üzvlərinin hüquqlarını qorumalı və işçilərə, qazandıqları bütün sair hüquqlarla yanaşı, əmək fəaliyyətinə xitam verilməsi ilə bağlı ödənişləri (o cümlədən onların sair dövlət təşkilatlarında işlədikləri müddətlər üçün) ödəməlidir. Qrup qəbul və etiraf etmişdir ki, Petkim xidmət müqavilələri qüvvədə olan işçilərin istifadə edilməmiş məzuniyyət hüquqlarını ödəmək məsuliyyətini daşıyır və Səhmlərin Satılması haqqında Razılaşma qüvvəyə mindiyi tarixdən sair dövlət təşkilatlarına köçürülmək hüququna malikdir.

Qrup 2013-cü ildə BOTAŞ Petroleum Pipeline Corp.-dan 943,746,586 kub metr təbii qaz almaq öhdəliyini daşıyır.

Petkim tərəfindən alınmış və verilmiş zəmanətlər. 31 dekabr tarixinə alınmış və verilmiş zəmanətlər aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir.

	2013	2012
Alınmış zəmanətlər		
Birbaşa sifarişlərin toplanması sistemi (DOCS) çərçivəsində bank zəmanətləri	238	210
Alınmış zəmanət məktubları	142	162
Sair	1	1
Cəmi alınmış zəmanətlər	381	373
Verilmiş zəmanətlər		
Verilmiş zəmanətlər	119	91
Cəmi verilmiş zəmanətlər	119	91

Azəriqaz İB-nin şərti öhdəliyi. Azərbaycan Respublikasının Bakı şəhəri və ətraf rayonlar və Respublikanın regionlarının sosial-iqtisadi inkişafına yönəldilmiş ölkə Prezidentinin 14 aprel 2009-cu il tarixli 80 sayılı Sərəncamına uyğun olaraq, Azəriqaz İB sözügedən ərazilərin qazlaşdırılması imkanlarının təkmilləşdirilməsi ilə bağlı müəyyən öhdəliklər daşıyır. Həmin fərmana uyğun olaraq Azəriqaz İB köhnə magistral və yerli qaz kəmərlərinin yenilənməsi, yeni yaşayış massivləri/regionları/ucqar rayonların qazlaşdırılması, eləcə də magistral qaz xətlərinin, sənaye obyektlərində və əhalinin köhnə qaz sayğaclarının yenilənməsi ilə məşğul olur. Rəhbərlik hesab edir ki, bu məsrəflərin Dövlət tərəfindən kapitala vəsait yönəltməklə maliyyələşdirilməsi davam edəcək.

Qaz alışı öhdəliyi. AQTŞ və Azərbaycan Respublikasının Yanacaq və Energetika Nazirliyi arasında imzalanmış 27 fevral 2003-cü il tarixli “Qazın alqı-satqısına dair müqavilə”yə (hazırda bu müqavilə üzrə alışı hüquqları Qrup tərəfindən həyata keçirilir) uyğun olaraq, Qrup müqavilədə qeyd olunduğu kimi, satıcının minimal illik qaz satışı həcmi almaq öhdəliyinə malikdir. Satıcının minimal illik qaz satışı həcmi alınması üzrə öhdəliyin məbləği 87 milyon ABŞ dolları (68 AZN) təşkil edir.

AÇG HPBS-də iştirak payı. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə AÇG HPBS-nin Operatoru olan Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti bir sıra kapital öhdəlikləri və əməliyyat lizinqi üzrə müqavilələr bağlamışdır. Qrup həmin öhdəliklər və əməliyyat lizinqində 11.65 faiz (2012-ci il: 11.65 faiz) payının, müvafiq olaraq, 654 milyon ABŞ dolları (513 AZN) (2012-ci il: 688 milyon ABŞ dolları (540 AZN) və 21 milyon ABŞ dolları (16 AZN) (2012-ci il: 19 milyon ABŞ dolları (15 AZN)) təşkil edəcəyini təxmin etmişdir.

35 Şərti öhdəliklər, təəhhüdlər və əməliyyat riskləri (davamı)

Şah Dəniz layihəsində iştirak payı ilə bağlı şərti öhdəliklər. 17 dekabr 2013-cü il tarixində Şah Dəniz konsorsiumu Xəzər Dənizinin Azərbaycan sektorunda Şah Dəniz qaz yatağının işlədilməsinin 2-ci mərhələsi üçün yekun investisiya qərarını elan etmiş və Şah Dəniz Kəşfiyyat, İşlədilmə və Hasilatın Pay Bölgüsü Sazişinə ("ŞD HPBS") müəyyən əlavələr imzalamışdır. Bu əlavələrə uyğun olaraq tərəflər işlədilmə və hasilat dövrünü 7 mart 2001-ci il tarixindən 40 ilə uzatmağa razılaşmışlar. Podratçı Tərəflər uzunmüddətli Şah Dəniz layihəsinin ikinci mərhələ qiymətləndirmə planını həyata keçirmək məqsədilə 31 dekabr 2018-ci ilədək 25 milyon ABŞ dollarından (20 AZN) az olmayan məbləği xərcləməlidir. Qrupun bu xərclərdə payı 3 milyon ABŞ dolları (2 AZN) məbləğində təxmin edilir.

Şah Dəniz layihəsinə aid olan iş proqramına uyğun olaraq 2041-ci ilədək əsaslı məsrəflər cəmi 32,983 milyon ABŞ dolları (25,875 AZN) təşkil edəcək. Qrupun Şah Dəniz layihəsi üzrə cəmi əsaslı məsrəflərdə payı 3,298 milyon ABŞ dolları (2,588 AZN) məbləğində təxmin edilir.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Şah Dəniz HPBS-nin Operatoru olan BP Exploration Shah Deniz Limited bir sıra kapital öhdəlikləri və əməliyyat lizinqləri haqqında müqavilələr imzalamışdır. Qrup həmin öhdəliklərdə və əməliyyat lizinqlərində 10 faizlik payının, müvafiq olaraq, 325 milyon ABŞ dolları (255 AZN) (2012-ci il: 301 milyon ABŞ dolları (236 AZN)) və 36 milyon ABŞ dolları (28 AZN) (2012-ci il: 37 milyon ABŞ dolları (29 AZN)) təşkil edəcəyini təxmin etmişdir.

AQTŞ-də iştirak payı ilə bağlı şərti öhdəliklər. Qeyd 17-də göstərdiyi kimi, Qrupun AQTŞ-də iştirak payı 28 faiz təşkil edir. AQTŞ ilə bağlanmış müqavilələrə əsasən Qrupun AQTŞ-nin fəaliyyəti ilə bağlı aşağıdakı öhdəlikləri vardır:

Qaz müqaviləsi. BOTAŞ şirkəti ilə imzalanmış müqaviləyə əsasən AQTŞ 2014-cü ildə və sonra təqribən 6.3 milyard kub metr qazla Qaz müqaviləsində müəyyən edilmiş düstur əsasında hesablanmış qiymətlə təmin etmək öhdəliyi var.

Mərhələ 2 Qaz müqaviləsi. 25 oktyabr 2011-ci il tarixində ARDNŞ və BOTAŞ ARDNŞ tərəfindən BOTAŞ-a müəyyən həcmdə Şah Dəniz Mərhələ 2 Qazının satılması ilə əlaqədar qaz alqı-satqısı müqaviləsini imzalamışdır (2 milyard kub metr birinci çatdırma ili, 4 milyard kub metr ikinci çatdırma ili, 6 milyard kub metr üçüncü çatdırma ili). 2012-ci ilin dekabr ayında ARDNŞ Mərhələ 2 haqqında satın alma müqaviləsinə əsasən AQTŞ-yə hüquq və öhdəlikləri ötürmüşdür. Mərhələ 2 BOTAŞ Alqı-satqı müqaviləsi əsasında ilk qaz təchizatının 2018-ci ilin iyul ayında başlaması gözlənilir.

BTC-nin yanacaq qaz ilə bağlı BOTAŞ müqaviləsi. Müqaviləyə əsasən AQTŞ 2014-cü ildə və sonrakı illərdə 0.14 milyard kub metr qazı müqavilədə müəyyən olunmuş düstur əsasında hesablanmış qiymətlə təmin etməyə borcludur.

Azərbaycan və Türkiyə hökumətləri arasında imzalanmış razılaşmaya əsasən Qaz müqaviləsi və BOTAŞ 2-ci Mərhələ müqaviləsi üzrə AQTŞ-nin fəaliyyət nəticələrinə Azərbaycan Respublikasının hökuməti tərəfindən zəmanət verilir. AQTŞ tərəfindən çatdırılmalı olan qaz həcmələri ilə bağlı yuxarıda göstərilən öhdəliklər Şah Dəniz HPBS-nin podratçı tərəfləri və ARDNŞ (Azərbaycan Respublikası adından) ilə imzalanmış Kəşfiyyat və hasilata dair alqı müqaviləsi ilə əhatə olunur.

Gürcüstan hökuməti qarşısında qaz öhdəliyi. Gürcüstan Neft və Qaz Korporasiyası və Gürcüstan hökuməti ilə imzalanmış müqaviləyə əsasən AQTŞ Müqavilədə müəyyən edilmiş düstur əsasında hesablanmış qiymətlə 2013-cü ildə və sonra təqribən 0.5 milyard kub metr qazla təmin etməlidir.

OptionCo. ilə alqı-satqı müqaviləsi. AQTŞ-in OptionCo ilə imzalanmış müqaviləyə əsasən 1 oktyabr 2013-cü il tarixindən başlayan müqavilə ili ərzində 0.16 mlrd kub metr qazla təmin etmək öhdəliyi var. Bundan sonra, 1 oktyabr tarixində başlayan müqavilə ili ərzində Şirkət keçən təqvim ilində müqavilədə müəyyən olunmuş düstur əsasında hesablanmış qiymətə Gürcüstan ərazisindən Cənubi Qafqaz Boru Kəməri vasitəsilə Şirkət tərəfindən nəql edilmiş həcmələrin maksimum beş faizi həcmində qaz çatdırılmalıdır.

Şah Dəniz yatağında boruların genişlənməsi nəticəsində qaz satışları haqqında razılaşma. AQTŞ-in ARDNŞ ilə imzalanmış müqavilə əsasında 1 yanvar 2014-cü il tarixindən 30 iyun 2018-ci il tarixinədək dövr ərzində müqavilədə göstərilmiş qiymətə və aşağıdakı həcmərdə qazla təmin etmək öhdəliyi var: 2014-cü ildə 0.65 mlrd kub metr, 2015-2017-ci illərdə 1.3 mlrd kub metr və 2018-ci ildə 0.64 mlrd kub metr.

35 Şərti öhdəliklər, təəhhüdlər və əməliyyat riskləri (davamı)

AQTŞ-də iştirak payı ilə bağlı şərti öhdəliklər (davamı)

Avropa Birliyi ilə Şah Dəniz layihəsinin 2-ci Mərhələsinin uzunmüddətli qaz satışları haqqında müqavilələr (QSM). 2013-cü ilin sentyabr ayında ARDNŞ Avropa Birliyinin 9 satıcısı ilə AB QSM imzalamış və 2013-cü ilin dekabr ayında QSM-lər Şah Dəniz HPBS-nin müddəti bitənə qədər AQTŞ-yə ötürülmüşdür (Şah Dəniz-in hasilat həcmi azalanda yenidən ARDNŞ-yə ötürmək şərti ilə). Başlama tarixi ötürmə mexanizmi ("funneling mechanism") vasitəsilə müəyyən ediləcək və 2019-cu ilin iyul ayından 2021-ci ilin iyul ayınadək 2 illik çərçivə dövrünə təsadüf edəcək. QSM-lər aşağıdakı maksimum çatdırılma öhdəlikləri ilə hasilatın artması müddətini nəzərdə tutur: AXPO 0.48 mlrd kub metr, GDF Suez 2.64 mlrd kub metr, Gas Natural 0.99 mlrd kub metr, E.ON 1.44 mlrd kub metr, Shell 0.95 mlrd kub metr, Hera 0.3 mlrd kub metr, ENEL 0.48 mlrd kub metr, AXPO 0.96 mlrd kub metr, Bulqarqaz 0.94 mlrd kub metr, DEPA 1 mlrd kub metr.

Cənubi Qafqaz Boru Kəməri Şirkəti ("CQBK şirkəti") ilə nəqlətmə razılaşması. CQBK şirkəti ilə 17 dekabr 2013-cü il tarixində bağlanmış nəqlətmə razılaşmasına uyğun olaraq, 1 oktyabr 2006-cı il (başlanğıc) tarixindən etibarən, AQTŞ CQBK şirkətinə bu müqaviləyə uyğun olaraq hesablanmış müəyyən tarifləri ödəməlidir. Nəqlətmə razılaşması, təbii qazın nəql edilib edilməməsindən asılı olmayaraq, QNR-in müddətinin başa çatması və ya bitməsinə qədər hər müqavilə ili üçün AQTŞ-in CQBK şirkətinə ödəməli olduğu Minimal Aylıq Ödənişi ("MAÖ") nəzərdə tutur. İllik Ehtiyat Həcmi haqqında Sənəd ("İEH sənədi") əsasında MAÖ Operator tərəfindən əvəzi ödəniləndir. 2014-cü ildə ödənilməli İllik Minimal Ödənişi ("İMÖ"), CQBK şirkəti tərəfindən hesablandıqı və AQTŞ-ə təqdim edildiyi kimi, 81 milyon ABŞ dolları (64 AZN) təşkil edir. 2014-cü ilin yanvar ayında CQBK AQTŞ-yə 2014-cü il üzrə yenidən baxılmış İMÖ hesablamasını təqdim etmişdir. Yenidən baxılmış İMÖ CQBK-nin genişlənməsi xərcləri hesablandıqı zaman nəzərə alındığına görə 220 milyon ABŞ dolları (173 AZN) təşkil edir. İMÖ-dən əlavə, AQTŞ CQBK şirkətinə Qazın Nəql Edilməsi Razılaşması əsasında hesablanmış Artan Aylıq Xərcləri ödəyəcəkdir. Bundan əlavə, AQTŞ boru kəmərinin doldurmaq və planlaşdırılmış istismar təzyiqini təmin etmək üçün CQBK şirkətini tələb olunan təbii qazla və yanacaq qazı ilə təmənnaş təmin etməlidir.

Transanadolu Boru Kəməri QNR (TANAP QNR). AQTŞ hasilatın artması dövründə 6.1 mlrd kub metr, 6.2 mlrd kub metr, 7.1 mlrd kub metr və 18 aydan sonra sabitləşmə dövründə 10.5 mlrd kub metr illik ehtiyat tutumu ilə, istehsal güclərinin ehtiyatı üzrə 100 faizlik "daşı və ya ödə" şərti ilə TANAP QNR-ni imzalamışdır. Başlama tarixi ötürmə mexanizmi ("funneling mechanism") vasitəsilə müəyyən ediləcək və 1 iyul 2019-cü ildən 1 iyul 2021-ci ilədək dövrə təsadüf edəcək.

Trans Adriatik Boru Kəməri QNR (TABK QNR). AQTŞ 10 mlrd kub metr ilkin tutumu və əlavə 10 mlrd kub metr genişlənmə imkanı ilə TABK QNR-ni imzalamışdır. Planlaşdırılmış başlanma tarixi 1 yanvar 2020-ci ildən 31 dekabr 2022-ci ilədək çərçivə dövrünə təsadüf edir.

TAP Təxirə salınmış Qaz Satışları Razılaşması. AGSC ARDNŞ ilə imzalanmış razılaşma əsasında 1 may 2019-cu ildən 31 dekabr 2020-ci ilədək dövr ərzində (müqavilə müddətinin uzadılması mümkün olmaqla) 2019-cu ildə təxminən 3.6 mlrd kub metr və 2020-ci ildə 6.4mlrd kub metr həcmində müqavilədə göstərilmiş qiymətlə qaz təqdim etmək öhdəliyini daşıyır.

BTC ilə alqı-satqı müqaviləsi. BTC ilə imzalanmış razılaşma əsasında AQTŞ-nin 2014-cü ildə və müqavilə başa çatanadək sonrakı illərdə 0.16 milyard kub metri (BTC-nin illik alış həcmi azaltmaq hüququ ilə) müqavilədə göstərilmiş düstur əsasında hesablanmış qiymətlə təmin etmək öhdəliyini daşıyır.

Şah Dəniz HPBS üzrə Podratçı Tərəflər və Qrup AQTŞ-nin yuxarıda qeyd olunan öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi məqsədilə, AQTŞ-nin mənfəət götürmədən və zərər çəkmədən zəruri qaz həcmi AQTŞ-yə tədarük etmək və satmaq üçün öhdəlik daşıyır.

Bundan əlavə, NKHAM-da nəzərdə tutulduğu kimi Şah Dəniz HPBS üzrə Podratçı Tərəflər və Qrup AQTŞ-ə bütün nəqliyyat məsrəflərini və üçüncü tərəflərin öhdəliklərini ödəyəcəkdir.

CQBKŞ-də iştirak payına dair öhdəliklər. 17 dekabr 2013-cü ildən başlayaraq CQBKŞ, CQBK sistemini genişləndirməklə, Şah Dəniz Mərhələ 2 təbii qazının nəql edilməsi öhdəliyini götürmüşdür. CQBK-nin genişləndirilməsinin dəyəri 5,296 milyon ABŞ dolları (4,155 AZN) məbləğində təxmin edilir, Qrupun payı isə 530 milyon ABŞ dolları (416 AZN) təşkil edir.

35 Şərti öhdəliklər, təəhhüdlər və əməliyyat riskləri (davamı)

BTC Co şirkətində iştirak payına aid olan öhdəliklər. 24 oktyabr 2008-ci il tarixində BTC şirkəti BİL-dən iki məhkəmə bildirişi almışdır. Birinci bildiriş Türkiyə ilə Əsas Boru Kəməri haqqında Saziş əsasında, ikincisi isə BTC Şirkəti və BIL arasında Əməliyyat razılaşması əsasında irəli sürülmüşdür. İddianın cəmi məbləği təxminən 250 milyon ABŞ dolları (196 AZN) təşkil etmişdir. Uzun sürən bu problemləri həll etmək məqsədilə 25 oktyabr 2011-ci il tarixində BTC Co və BIL bir sıra ilkin şərtlərin yerinə yetirilməsini nəzərdə tutan Əməliyyat razılaşmasına Əlavə 3-ü müzakirə etmiş və imzalamışlar. Bundan əlavə, BTC Şirkəti xoş niyyət ifadəsi olaraq və Əməliyyat razılaşması əsasında müqavilə hüquqlarına ziyan vurmada həmin tarixdə BİL ilə ayrıca Məktub-Razılaşma imzalamışdır. Bu Məktub-Razılaşmaya uyğun olaraq, BIL-in məlumatına görə Əməliyyat Razılaşması əsasında BİL-in BTC şirkətinə göstərdiyi xidmətlərlə bağlı keçmiş dövrlərin borcunu BİL-ə ödəmək üçün 2013-cü ilin 4-cü rübündən başlayaraq 8 hissədə ödəniləcək 100 milyon ABŞ dolları (78 AZN) məbləğində vəsait verilmişdir. 27 sentyabr 2013-cü il tarixində, bütün ilkin şərtlər yerinə yetirildiyinə görə, bu Əlavə qanuni qüvvəyə minmişdir. Beləliklə, həmin tarixdən məhkəmə araşdırması dayandırılmış və BİL öz iddialarını geri götürmüşdür.

Neftin daşınması üzrə öhdəliklər. 1 avqust 2002-ci il tarixində Qrup və AÇG HPBS-nin sair iştirakçıları ("İxracatçılar Qrupu") BTC şirkəti ilə AÇG yatağında Məhsulların Nəqli haqqında Müqavilə ("AÇG MN") bağlamışdır və 3 fevral 2004-cü il tarixində bu Müqaviləyə əlavələr edilmişdir. Bu Müqaviləyə əsasən İxracatçılar Qrupu (Qrup daxil olmaqla) hər bir iştirakçı tərəfindən Qərb İxracat Marşrutu ilə göndərilən hər hansı məhsul istisna olmaqla, AÇG yatağından bütün xam neftin BTC neft boru kəməri vasitəsilə daşınması üzrə öhdəlik götürmüşdür. Qrup Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru kəməri tam istehsal həcmi ilə işləyənədək xam neftin dəmir yolu vasitəsilə daşınmasına razılıq vermişdir. Lakin, AÇG MN-ə uyğun olaraq Qrup BTC-nin istehsal həcmiminin kifayət qədər olduğu halda, sair daşınma imkanlarından istifadə edilməməsinə dair razılıq vermişdir.

BTC neft boru kəməri 2006-cı ilin may ayında istismara verilmişdir. Boru kəmərinin doldurulması üçün AÇG yatağından 10 milyon barrel neft istifadə edilmişdir və BTC neft boru kəməri vasitəsilə neft ilə yüklənmiş ilk tanker 4 iyun 2006-cı il tarixində Türkiyənin Aralıq Dəniz sahilində yerləşən Ceyhan terminalından yola salınmışdır. Gündəlik istehsal həcmi 1,200,000 barreldən artıq olan BTC neft boru kəməri İxracatçılar Qrupunun əsas ixrac marşrutu kimi istifadə edilir.

Məhsulların Nəqli haqqında Müqaviləyə uyğun olaraq, 3 fevral 2004-cü il tarixində BTC, İxracatçılar Qrupu, Qrupun Nümayəndəsi, BTC-nin kreditörləri və təminat üzrə zəmini, eləcə də AÇG İxracatçılar Qrupunun kreditörləri və təminat üzrə zəmini arasında Birbaşa Müqavilə imzalanmışdır. Tərəflər BTC tarifiinin ödənişini neft və neftin satışından gəlirlər üzrə birinci dərəcəli ödəniş kimi təsdiqləmişdir.

SOCAR Switzerland üzrə öhdəliklər. Qrup növbəti illər üzrə bir sıra kapital öhdəlikləri və əməliyyat lizinqləri haqqında müqavilələrə qoşulmuşdur. Qrup öz öhdəliklərini və əməliyyat lizinqlərini, müvafiq olaraq 19 milyon İF (17 AZN) və 70 milyon İF (61 AZN) məbləğində qiymətləndirmişdir.

SOCAR Trading üzrə öhdəliklər. Qrup növbəti illər üzrə bir sıra əməliyyat lizinqləri haqqında müqavilələrə qoşulmuşdur. Qrup əməliyyat lizinqlərini 83 milyon ABŞ dolları (65 AZN) məbləğində qiymətləndirmişdir.

8 dekabr 2012-ci il tarixində Petroexport Limited ("Petroexport") (Rəsmi olaraq ləğv olunma prosesindədir) SOCAR Trading S.A-ya ("SOCAR Trading") qarşı Beynəlxalq Kommersiya Arbitrajı üzrə Qahirə Regional Mərkəz qarşısında məhkəmə işini qaldırmışdır. Petroexport-un iddiası tərəflər arasında 26 mart 2010-cü il tarixli xam neftin emalı haqqında razılaşmanın qüvvəsinə xitam verilməsi ilə bağlıdır və təxminən 120 milyon ABŞ dolları (94 AZN) məbləğinə bərabərdir. Arbitraj məhkəməsinin son qərarı 2015-ci ilin birinci rübündə gözlənilir. İndiyə qədər tərəflərin mübadilə etdiyi arqumentlərə görə SOCAR Trading hesab edir ki, iddianın böyük hissəsi əsassızdır. Lakin prosesin hazırkı mərhələsində, hər bir hüquq prosesində olduğu kimi, SOCAR Trading tərəfindən iddianın kiçik faizini təşkil edən məbləğin ödənilməli olduğunu istisna etmək olmaz.

35 Şərti öhdəliklər, təəhhüdlər və əməliyyat riskləri (davamı)

Black Sea Terminal MMC ilə bağlı öhdəliklər. 2007-ci ilin avqust ayında Qrupun törəmə müəssisəsi Black Sea Terminal MMC ("Black Sea Terminal") Black Sea Industry MMC-dən beş torpaq sahəsinin alınması haqqında alqı-satqı müqaviləsini imzalamışdır. Bu torpaq sahələri ilk öncə 2007-ci ilin iyul ayında Gürcüstanın İqtisadi İnkişaf Nazirliyi ilə imzalanmış özəlləşdirmə razılaşmasına uyğun olaraq cəmi 7.25 milyon ABŞ dolları (5 AZN) məbləğində ödəniş almaqla Black Sea Industry MMC-nə satılmışdır. Gürcüstanın İqtisadi İnkişaf Nazirliyi(GİİN) torpaq sahələrini bu şərtlə Black Sea Terminal MMC-nə köçürməyə razılaşmışdır ki, Black Sea Terminal və Black Sea Industry MMC özəlləşdirmə razılaşması əsasında birlikdə və ayrı-ayrılıqda torpaq sahələrinə aid olan investisiya proqramının həyata keçirilməsinə görə məsuliyyət daşısın. Torpaq sahələri üzrə mülkiyyət hüququnun əldə edilməsi həmçinin investisiya proqramının həyata keçirilməsindən asılıdır. Investisiya proqramı aşağıdakı obyektlərin tikintisi üçün ən azından 250 milyon ABŞ dolları (196 AZN) məbləğində investisiyaların qoyulmasını nəzərdə tutur: (i) maye təbii qaz zavodu; (ii) neft emalı qurğuları; (iii) port qurğuları və (iv) dəmir yolu. Bundan əlavə, özəlləşdirmə razılaşmasına tikinti müddəti ərzində işçi heyətinin işə qəbulu ilə bağlı müəyyən öhdəliklər daxildir. Investisiya proqramı beş il ərzində həyata keçirilməyə, özəlləşdirmə razılaşması müəyyən maliyyə cərimələrinin tutulmasını nəzərdə tutur. Həyata keçirmə ilk əvvəl 16 iyul 2012-ci ildə nəzərdə tutulmuşdur.

Maliyyələşmə mövcud olmadığı üçün, global maliyyə böhranı və Gürcüstandakı iqtisadi vəziyyət nəticəsində investisiya proqramı bu tarixədək həyata keçirilməmişdir. Belə olan halda GİİN-in aşağıdakı tərzdə müəyyən olunmalı, icazə verilmiş ödənişləri tələb etmək hüququ var:

- a) Investisiya öhdəliyini yerinə yetirmədiyi halda hər gecikmə günü üçün qalan investisiyanın 0.1 faiz dərəcəsi ilə hesablama;
- b) Müqavilə ilə müəyyən edilmiş digər öhdəliklər yerinə yetirilmədiyi halda (yeni, orta əmək haqqı 360 ABŞ dollarından az olmayan 3,000-dən çox insanın işə götürülməsi) hər gecikmə günü üçün qalan investisiyanın 0.1 faiz dərəcəsi ilə hesablama;

11 fevral 2013-cü il tarixində Carlina GİİN-dən 4/2555 sayılı məktub almışdır. Bu məktuba əsasən investisiya öhdəliyinin müddəti 1 avqust 2013-cü il tarixinədək bir ilə uzadılmışdır. Lakin, bu cür uzadılma yuxarıdakı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsinə görə hər gecikmə günü üçün 250 min ABŞ dolları məbləğində hesablamayı dayandırmamışdır. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə bu cərimənin cəmi məbləği 84 milyon ABŞ dolları (66 AZN) təşkil etmişdir. Carlina və Black Sea Industry MMC öz investisiya öhdəliklərini yerinə yetirmədiyi halda və/və ya yeni ödəmə tarixinədək cəriməni ödəmədiyi halda GİİN yuxarıda qeyd olunan torpaq sahələrini (Kulevi terminalına qonşu torpaq) geri götürə və razılaşmaya xitam verə bilər.

19 dekabr 2013-cü il tarixində Qrup Gürcüstan hökuməti tərəfindən qəbul edilmiş digər fərmanı (1988 sayılı) almışdır. Bu fərmana əsasən "Black Sea Industry" və "Black Sea Terminal" 16 iyul 2007-ci il tarixli razılaşmaya əsasən aşağıdakı şərtlər yerinə yetirildiyi halda öhdəliklərdən (o cümlədən investisiya öhdəliyindən və mümkün cərimələrdən) azad ediləcək:

- ▶ 250 milyon ABŞ dolları (196 AZN) məbləğində investisiya, "SargarejoGas"ın GOGC qarşısında öhdəliyi istisna olmaqla, Black Sea Terminal MMC-in balansında yaranan öhdəlikləri ödəyən "SOCAR Georgia Gas" MMC tərəfindən ediləcək.
- ▶ Minimum 250,000 abunəçinin qazla təmin edilməsi.

SOCAR Energy Georgiya-nın öhdəlikləri. 2008-ci ildə Gürcüstanın İqtisadiyyat Nazirliyi ilə hazırlanmış razılaşma əsasında Gürcüstanın regionlarına təbii qazın tədarükü və müvafiq sahədə investisiyalar üçün vəsaitlərin toplanması məqsədləri ilə Qrup 40 milyon ABŞ dolları (31 AZN) məbləğində investisiya etməli və əlavə 150,000 abunəçini təbii qazla təmin etməli idi. Lakin, 19 dekabr 2013-cü il tarixində bu öhdəliyin şərtlərinə düzəlişlər edilmiş və Gürcüstan hökumətinin 1988 sayılı yeni fərmanı təsdiq olunmuşdur. Bu fərmana uyğun olaraq qaz şəbəkəsinə investisiyanı etmək öhdəliyi 40 milyon ABŞ dollarından (31 AZN) 250 milyon ABŞ dollarınadək (196 AZN) artmış, yeni qaz abunəçilərinin sayı 150,000 nəfərdən 250,000 nəfərədək artmışdır. Fərmana uyğun olaraq öhdəliyin müddəti razılaşmaya düzəliş edildikdən sonra 3 il müəyyən edilmişdir.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə SOCAR Energy Georgiya-nın üçüncü tərəflərin adından buraxılmış cəmi 32 AZN məbləğində zəmanətləri olmuşdur.

36 Müəssisələrin birləşməsi, qeyri-nəzarət paylarının alınması, biznes olmayan törəmə müəssisənin alınması və qudvil

SOCAR International DMCC-nin alınması. 30 avqust 2013-cü il tarixində Qrup balans dəyəri 18 AZN olan, əvvəllər Qrupun asılı müəssisəsi olmuş SOCAR International DMCC-də 100 faizlik mülkiyyət payını əldə etmişdir. Alış üzrə ödənilmiş məbləğ 18 AZN təşkil etmişdir. SOCAR International DMCC-nin Abu Dabinin (BƏƏ) sahilində yerləşən neft yataqlarından boru kəmərləri vasitəsilə nəql edilən nefti emal etmək və saxlamaq məqsədilə tikilmiş Fuceyrədə (BƏƏ) SOCAR Aurora neft terminallarında faktiki olaraq 50 faizlik iştirak payı olan müəssisədir. Qrup bu əməliyyatı biznes olmayan törəmə müəssisənin mərhələli alınması kimi tanımışdır. SOCAR International DMCC üzrə nəzarət əldə edildiyi tarixdə 30 AZN məbləğində satış dəyəri birgə nəzarət altında olan müəssisələrdə investisiyalara aid edilmişdir.

Alış tarixindən etibarən SOCAR International DMCC Qrupa sıfır məbləğdə gəlirlər qazandırmış və 0.3 AZN məbləğində zərər gətirmişdir. Alış 2013-cü ilin əvvəlində baş versəydi, Qrupun gəlirləri Konsolidasiya edilmiş Mənfəət və ya Zərər və Digər Məcmu Gəlir haqqında Hesabatda tanınan müvafiq məbləğdən fərqlənməzdi və alış üzrə ədalətli dəyər də düzəlişlər SOCAR International DMCC-nin qeydlərində əks olunduğu halda tətbiq ediləcək əlavə dəyərsizləşməni əks etdirmək məqsədilə SOCAR International DMCC-nin nəticələrində dəyişikliklər edildikdən sonra davam edən əməliyyatlardan xalis mənfəət 1,018 AZN olardı.

Qrup SOCAR International DMCC-ni onun BƏƏ-dəki treyding əməliyyatlarını dəstəkləmək üçün nəql etmə və saxlama infrastrukturunu ilə təmin etmək məqsədilə almışdır.

SOCAR Petroleum QSC-nin alışı. 10 dekabr 2013-cü il tarixində Qrup balans dəyəri 53 AZN olan, əvvəllər Qrupun birgə müəssisəsi olmuş SOCAR Petroleum QSC üzrə 100 faiz nəzarəti əldə etmişdir. SOCAR Petroleum QSC-nin fəaliyyəti Azərbaycan bazarında neft məhsullarının saxlanması, paylanması və pərakəndə satışından ibarətdir. Şirkət Bakı və Azərbaycanın regionlarında 23 yanacaq anbarından və 17 yanacaq doldurma stansiyasından ibarətdir. Qrupun alış tarixindən bilavasitə əvvəl SOCAR Petroleum QSC-in kapitalında iştirak payının alış tarixinə ədalətli dəyəri təxminən 76 AZN olmuşdur. Bu əməliyyat Qrup tərəfindən mərhələli alış kimi uçota alınmış və əvvəllər SOCAR Petroleum QSC-də saxlanılan iştirak payının balans dəyəri və ədalətli dəyər arasındakı fərq konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda "Digər əməliyyat gəliri" gəlir kimi tanınmışdır.

SOCAR Petroleum QSC-nin alış tarixində müstəqil üçüncü tərəfin həyata keçirdiyi alış qiymətinin bölüşdürülməsi vasitəsilə müəyyən olunmuş müəyyən edilə bilən aktiv və öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Alış zamanı tanınan ədalətli dəyər
Aktivlər	
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5
Ticarət və sair debitor borcları	18
Mal-material ehtiyatları	16
Əsas vəsaitlər	104
	143
Öhdəliklər	
Ticarət və sair kreditör borcları	(21)
	(21)
Cəmi müəyyən edilə bilən xalis aktivlər, ədalətli dəyərle	122
Alışdan yaranan gəlir	12
Əvvəllər saxlanılan payın ədalətli dəyəri	76
Ödəniş, pul vəsaitləri şəklində	34

Alış tarixindən etibarən SOCAR Petroleum QSC Qrupa əhəmiyyətli gəlirlər və mənfəət qazandırmamışdır. Alış ilin əvvəlində baş versəydi Qrupun gəlirləri 38,456 AZN olardı və mənfəət Konsolidasiya edilmiş Mənfəət və ya Zərər və Digər Məcmu Gəlir haqqında Hesabatda tanınmış müvafiq məbləğdən fərqlənməzdi. Alış tarixinə ticarət debitor borclarının ümumi məbləği 18 AZN təşkil edir. Ticarət debitor borclarının heç biri dəyərsizləşməmişdir və gözlənilir ki, tam müqavilə məbləği alınacaqdır.

36 Müəssisələrin birləşməsi, qeyri-nəzarət paylarının alınması, biznes olmayan törəmə müəssisənin alınması və qudvil (davamı)

SOCAR Petroleum QSC-nin alışı (davamı). Qrup Azərbaycan bazarında neft məhsullarının topdan və pərakəndə satış payını genişləndirmək məqsədilə SOCAR Petroleum QSC-ni əldə etmişdir.

Star Gulf FZCO və BosŞelf MMC-nin alınması. 2013-cü ilin iyul ayında Qrup əvvəllər onun birgə nəzarət altında olan müəssisələri Star Gulf FZCO və BosŞelf MMC üzrə nəzarəti əldə etmişdir. Alış tarixində Star Gulf FZCO və Bosşelf MMC-nin xalis aktivlərinin ədalətli dəyəri və ödənilmiş cəmi məbləğ Qrup üçün əhəmiyyətli deyil.

Alış tarixindən etibarən Star Gulf FZCO Qrupa 10 AZN məbləğində gəlirlər və 2 AZN məbləğində mənfəət gətirmişdir. Alış 2013-cü ilin əvvəlində baş versəydi Qrupun gəlirləri 38,441 AZN və davam edən əməliyyatlardan mənfəəti 1,017 AZN olardı.

Alış tarixindən etibarən BosŞelf MMC Qrupa 45 AZN məbləğində gəlirlər və 1 AZN məbləğində zərər gətirmişdir. Alış 2013-cü ilin əvvəlində baş versəydi Qrupun gəlirləri 38,449 AZN olardı və davam edən əməliyyatlardan mənfəət Konsolidasiya edilmiş Mənfəət və ya Zərər və Digər Məcmu Gəlir haqqında Hesabatda tanınan müvafiq məbləğdən fərqlənməzdi.

Qudvil. Qudvilin balans dəyərinin hərəkəti aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	2013	2012
1 yanvar tarixinə balans dəyəri	203	103
Törəmə müəssisələrin alışı	7	114
Dəyərsizləşmə	–	(3)
Məzənnə fərqləri	(19)	(11)
31 dekabr tarixinə balans dəyəri	191	203

31 dekabr 2013-cü və 2012-ci il tarixlərinə qudvilin balans dəyərinə 3 AZN məbləğində yığılmış qudvil üzrə dəyərsizləşmə daxildir.

31 dekabr 2013-cü və 2012-ci ildə qudvilin PVYV üzrə analizi belə olmuşdur:

	2012	2012
Petkim	71	85
SOCAR Switzerland	59	58
SOCAR Trading	48	49
Sair	13	11
31 dekabr tarixinə balans dəyəri	191	203

Petkim-in alınmasına aid olan qudvilin balans dəyərinin yoxlanılması. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə qudvilin balans dəyəri onun bərpa dəyəri ilə müqayisə edilərək, dəyərsizləşmə üzrə yoxlanılmışdır. Bərpa dəyəri Petkim şirkətinin istifadə dəyərinə əsasən müəyyən edilmişdir. Həmin hesablamalar zamanı rəhbərlik tərəfindən təsdiqlənmiş 11 illik maliyyə büdcələrinə əsaslanan vergidən əvvəl pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə proqnozlardan istifadə edilmişdir. 11 illik dövrü əhatə edən pul vəsaitlərinin hərəkəti 2023-cü ilədək qüvvədə olan hazırkı layihələrə əsaslanmışdır. 11 ildən artıq müddətə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə proqnozlar gözlənilən artım dərəcələri ilə ekstrapolyasiya edilib və sonra onların xalis cari dəyəri ilə diskontlaşdırılmışdır. Qudvilin dəyərsizləşmə testində həssas olan mühüm fərziyyələr aşağıdakılardır:

- ▶ Qiymətləndirmə əməliyyatları Qrupun 2014-2024 illər üzrə nəzərə aldığı, müvafiq olaraq, 4.7-10.3 faiz və 8.7-9.9 faiz civarında olan Faizlər, Vergilər, Köhnəlmə və Amortizasiyadan Əvvəlki Mənfəət (EBITDA)/Xalis Satışlar və WACC əmsallarına yüksək dərəcədə həssasdır;
- ▶ EBITDA/Xalis Satışlar əmsalı Qrupun 2013-cü il və sonrakı illər üçün tərtib etdiyi büdcəsinə uyğundur; WACC isə makroiqtisadi və sektor üzrə spesifik parametrlərə əsaslanır.

Aparılmış yoxlamaya görə dəyərsizləşmə olmamışdır.

36 Müəssisələrin birləşməsi, qeyri-nəzarət paylarının alınması, biznes olmayan törəmə müəssisənin alınması və qudvil (davamı)

Petkim-in alınmasına aid olan qudvilin balans dəyərinin yoxlanılması (davamı). Həssaslıq Petkimin istifadə dəyərinin balans dəyəri qiymətləndirilərkən aşağıda təsvir olunan əsas parametrlərlə əlaqədar istifadə edilmiş fərziyyələri dəyişməklə təhlil edilir:

- ▶ WACC-in baza WACC dərəcələrindən 0.4 faiz yuxarı və ya aşağı olması təxmin edilir;
- ▶ Artım dərəcəsinə dair proqnozlar uzunmüddətli artım dərəcəsinə dair təxminlərdən 0.5 faiz yuxarı və ya aşağı təxmin edilir.

Həssaslıq təhlili nəticəsində Petkimin istifadə dəyərinin balans dəyəri 737 AZN və 866 AZN arasında qiymətləndirilir.

SOCAR Switzerland-in alınmasına aid olan qudvilin balans dəyərinin yoxlanılması. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə qudvilin balans dəyəri onun bərpa edilə bilən məbləğlə müqayisədə dəyərsizləşmə baxımından yoxlanılmışdır. Bərpa edilə bilən dəyər SOCAR Energy Holdings AG və onun törəmə müəssisələri tərəfindən istifadə dəyərinin hesablamalarına əsaslanaraq müəyyən edilmişdir. Bu məqsədlə istifadə edilmiş vergidən əvvəl pul vəsaitlərinin hərəkətinin proqnozları rəhbərlik tərəfindən 3 illik müddəti əhatə edən maliyyə büdcələrinə əsaslanır. Rəhbərlik hesab edir ki, bu təxmin olunan pul vəsaitlərinin hərəkəti daha dəqiq və etibarlı proqnozları təmsil edir. 3 illik müddətdən kənara çıxan pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair proqnozlar ildə 1 faiz gözlənilən artım dərəcələri ilə ekstrapolyasiya edilir və sonra onların xalis cari dəyərinə diskont edilir. Aşağıdakı əsas fərziyyələr qudvilin dəyərsizləşmə baxımından yoxlanılması üçün istifadə edilmişdir:

- ▶ EBITDA/Xalis Satışlar əmsalı, yekun dəyərlə – ildə 2.5 faizdir;
- ▶ EBITDA/Ümumi marja əmsalı, yekun dəyərlə – ildə 9 faizdir;
- ▶ Təxmin olunan pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə artım dərəcəsi ildə 1 faizdir;
- ▶ Diskont dərəcəsi kimi istifadə edilmiş WACC – ildə 6.76 faiz.

Aparılmış yoxlamaya görə dəyərsizləşmə olmamışdır.

Hesablama zamanı istifadə edilmiş təxmin edilən diskont dərəcəsi rəhbərliyin təxminlərindən 0.25 faiz çox/az olsaydı, təxmin edilən istifadə dəyərinin məbləği müvafiq olaraq 8 AZN az /14 AZN çox olardı.

Hesablama zamanı istifadə edilmiş artım diskont dərəcəsi rəhbərliyin təxminlərindən 1 faiz çox/az olsaydı, təxmin edilən istifadə dəyərinin məbləği müvafiq olaraq 58 AZN çox /36 AZN az olardı.

SOCAR Trading-in alınmasına aid olan qudvilin balans dəyərinin testi: 31 dekabr 2013-cü il tarixində SOCAR Trading-in alınmasına aid olan qudvilin balans dəyəri bərpa edilə bilən dəyərlə müqayisə aparmaqla dəyərsizləşmə baxımından test edilmişdir. Bərpa oluna bilən məbləğ SOCAR Trading-in və onun törəmə müəssisələrinin istifadə dəyərinin hesablamaları əsasında müəyyən edilmişdir. Bu məqsədlə istifadə edilmiş vergidən əvvəl pul vəsaitlərinin hərəkətinin proqnozları 6 illik dövrü əhatə edən və rəhbərlik tərəfindən təsdiq edilmiş maliyyə proqnozuna əsaslanır. Bu dövr üçün pul vəsaitlərinin hərəkəti mövcud olan və yeni layihələrə əsaslanır və xalis cari dəyərədək diskont edilir. Rəhbərlik hesab edir ki, bu pul vəsaitlərinin hərəkətinin proqnozları dəqiq və realistikdir. 6 illik dövrdən kənara çıxan pul vəsaitlərinin hərəkətinin proqnozlarının yekun artım tempi 1 faizdir. Qudvilin dəyərsizləşmə testi üçün aşağıdakı fərziyyələr istifadə edilmişdir:

- ▶ Qiymətləndirmə əməli Qrupun 11-12 faiz nəzərdə tutduğu Kapitalın hesablanmış orta dəyəri göstəricisinə həssasdır;
- ▶ Qiymətləndirmə həm də Qrupun 1 faiz nəzərdə tutduğu yekun artım tempi göstəricisinə həssasdır.

Yerinə yetirilmiş testin nəticəsində dəyərsizləşmə aşkar edilməmişdir.

Hesablamada istifadə edilmiş diskont dərəcəsi rəhbərliyin qiymətləndirməsindən 0.25 faiz yuxarı /aşağı olsaydı, istifadə dəyərinin məbləği, müvafiq olaraq, 11 AZN aşağı / 10 AZN yuxarı olardı.

37 Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr

Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr üzrə maliyyə məlumatları aşağıda təqdim edilir:

Qrupun əhəmiyyətli qeyri-nəzarət payları olan törəmə müəssisəsi Petkim Petrokimya Holding A.Ş. şirkətidir. Petkimin təsis edildiyi və fəaliyyət göstərdiyi ölkə Türkiyədir.

Mühüm qeyri-nəzarət payı olan göstərilən törəmə müəssisənin maliyyə məlumatı aşağıda təqdim edilir:

	2013	2012
Qeyri-nəzarət payların saxladığı kapital payının proporsiyası	31%	31%
Mühüm qeyri-nəzarət payın yığılmış qalıqları	444	540
Mühüm qeyri-nəzarət paya aid edilən (zərər) /mənfəət	(96)	36

Törəmə müəssisənin ümumi maliyyə məlumatı aşağıda göstərilir. Bu məlumat şirkətlərarası silinmələrdən əvvəlki məlumatlara əsaslanır.

	2013	2012
Gəlirlər	1,714	1,900
Satışların maya dəyəri	(1,635)	(1,900)
Ümumi və inzibati xərclər	(36)	(44)
Paylama xərcləri	(14)	(16)
Sair əməliyyat gəliri	43	65
Sair əməliyyat xərci	(84)	(55)
Maliyyə gəliri	27	25
Maliyyə xərcləri	(35)	(24)
Vergidən əvvəl mənfəət	(20)	(49)
Təxirə salınmış vergidən gəlir	6	8
Davam edən əməliyyatlardan il üzrə mənfəət	(14)	(41)
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif ediləcək digər ümumi gəlir – məzənnə fərqi	(295)	158
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlir	–	–
Cəmi ümumi gəlir	(309)	117
Qeyri-nəzarət paylarına aid olan	(96)	36
Qeyri-nəzarət paylarına ödənilmiş dividendlər	–	–

37 Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr (davamı)

Ümumi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat:

	2013	2012
Cari aktivlər:	619	633
O cümlədən:		
<i>Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri</i>	102	128
<i>Ticarət və digər debitor borcları</i>	315	278
<i>Mal-material ehtiyatları</i>	169	203
<i>Digər cari aktivlər</i>	33	24
Uzunmüddətli aktivlər:	1,495	1,762
O cümlədən:		
<i>Əsas vəsaitlər</i>	1,178	1,380
<i>Qeyri-maddi aktivlər</i>	301	373
<i>Digər uzunmüddətli aktivlər</i>	16	9
Cari öhdəliklər:	(444)	(447)
O cümlədən:		
<i>Qısamüddətli borc vəsaitləri və uzunmüddətli borc vəsaitlərinin cari hissəsi</i>	(69)	(116)
<i>Ticarət və digər kreditör borcları</i>	(375)	(331)
Uzunmüddətli öhdəliklər:	(238)	(206)
O cümlədən:		
<i>Uzunmüddətli borc vəsaitləri</i>	(60)	(11)
<i>Təxirə salınmış gəlir</i>	(19)	(2)
<i>Öhdəliklər və xərclər üzrə digər ehtiyatlar</i>	(32)	(37)
<i>Təxirə salınmış vergi öhdəliyi</i>	(127)	(156)
Cari kapital	1,432	1,742
Aiddir:		
<i>Əsas şirkətin kapital sahibləri</i>	988	1,202
<i>Qeyri-nəzarət payı</i>	444	540

Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında ümumi məlumat:

	2013	2012
Əməliyyat	96	113
İnvestisiya	(97)	(28)
Maliyyə	(4)	(25)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis (azalma)/artma	(5)	60

38 Hesabat dövründən sonra baş vermiş hadisələr

İnvestisiya

Hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində Qrup Statoil-dən 882 AZN məbləğinə Şah Dəniz HPBŞ-də və CQBKŞ-nin kapitalında 6.7 faizlik iştirak payını almışdır. Bu payın alınması haqqında müqavilə 2014-cü il ərzində başa çatmış və 1 yanvar 2014-cü ildən qüvvəyə minmişdir.

Hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində Qrup Şah Dəniz qaz və kondensat yatağının işlədilməsinin ikinci mərhələsinə aid olan layihələrin effektiv idarə edilməsi üçün yaradılmış, nizamnamə kapitalı 100 milyon ABŞ dolları olan Cənubi Qafqaz Dəhlizi Qapalı Səhmdar Cəmiyyətində 49 faizlik mülkiyyət payını əldə etmişdir.

Sualtı tikinti gəmisi haqqında razılaşma

Hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində Qrup Şah Dəniz 2-ci mərhələsi üçün istismar ediləcək Sualtı Tikinti Gəmisini layihələşdirmək və tikmək məqsədilə BP Exploration (Şah Dəniz) ilə 378 milyon ABŞ dolları məbləğində müqavilə imzalamışdır.

Yeni kreditlər

2014-cü ilin fevral ayında Qrup ARDNF-dən 2 faiz dərəcəsi ilə 2015-ci ilin mart ayınadək ödəniləcək 250 milyon ABŞ dolları (196 AZN) məbləğində qısamüddətli kredit almışdır.

2014-cü ilin mart ayında Qrup "Sberbank Russia"dan 2.5 faiz üstəgəl LIBOR faiz dərəcəsi ilə 2016-cı ildən 2019-cu ilədək müddətdə 43 milyon ABŞ dolları (34 AZN) məbləğində bərabər hissələrlə ödəniləcək 150 milyon ABŞ dolları (118 AZN) məbləğində uzunmüddətli kredit almışdır.